

**Geschiedenis van de
familie Boevenbrink 1693-2000**

Herald Boevenbrink

Genealogie familie Boevenbrink

Geschiedenis van de familie Boevenbrink 1693-2000

Herald Boevenbrink

1. Inleiding

Het is ons allemaal wel eens overkomen, bijvoorbeeld bij een receptie van een hotel:

"Mag ik u naam?" vraagt de receptioniste.

"Boevenbrink"

Een ogenblik kijkt me ze verwonderd aan. "Pardon?"

"Boevenbrink"

Je ziet haar denken. "Ik heb het vast niet goed gehoord, Boevenbrink, zo héét je niet! Hij zal wel Doevenbrink of Hoevenbrink hebben gezegd." Ze besluit me onder Doevenbrink in te schrijven.

Ik laat het er meestal bij.

Toch was mijn interesse al eerder gewekt.

Als kleine jongen: "Papa, waar komt de Boevenbrinkstraat vandaan?"

"Van je opa, jongen. Die was melkboer. En bekend in het hele dorp".

Of later, ik zal een jaar of 14 geweest zijn:

"Oma (Rika in 't Veld), waar is opa geboren?" Oma was bij ons thuis aan het oppassen. "In Twello, jongen, op de boerderij waar nu Jutten woont." Ze deed de afwas. Alle bestek ging in één keer in de afwastobbe. "En zijn vader dan?", vroeg ik weer. Alle bestek ging er ook in één keer weer uit. Dat was nog eens tempo!

"Uit de buurt van Posterenk, maar precies weet ik het niet."

"En daarvoor dan?"

"Dat weet ik ook niet, m'n jongen."

Begin jaren tachtig heb ik de draad opgepakt. Aanleiding was een boekje van J. Vredenberg over de geschiedenis van Terwolde. Daarin werd een boerderij vermeld die de naam Boevenbrink droeg. Nu moest en zou ik er meer van weten. Trouwboekjes, bidprentjes, foto's, interviewen van familieleden, zo begon het echte werk. Daarna kwam het archiefonderzoek in de diverse archieven. Het lezen van publicaties over streekgeschiedenis. Brieven naar gemeentearchieven voor informatie uit de bevolkingsregisters om onze voorouders en familieleden wat meer tot leven te brengen.

Zo is de inhoud van dit boekje tot stand gekomen.

Uiteraard eindigt de geschiedenis van onze familie hier niet. Nieuwe gebeurtenissen in de komende jaren en nieuwe feiten of inzichten uit het verleden zullen plaatsvinden. Onze familie is vrij klein, dus enerzijds zal de toekomst te weinig gegevens naar voren brengen om een nieuw boekje of een tijdschriftje te vullen, anderzijds is het gewoon te duur. Ik wil de laatst bijgewerkte versie van onze familie dan ook op Internet plaatsen. Daarvoor is uw hulp hard nodig. Geboortekaartjes, bidprentjes en huwelijkskaarten (onder vermelding van familiearchief) ontvang ik graag. Samen met de al bestaande collectie (met een bijna complete set bidprentjes) wordt het dan een fraaie verzameling die voor iedereen ter inzage ligt en in de toekomst op Internet (www.boevenbrink.nl) is te raadplegen. Dit boekje gaat tot 1 januari 2000. Het begint met de eerste naamsvermelding Boevenbrink in 1693, dus het bevat 307 jaar geschiedenis over de naam en familie Boevenbrink. Ik hoop dat de geschiedenis van de boerenfamilie uit het IJsseldal, hoewel weinig spectaculair, toch voor u gaat leven, net zoals ze dat voor mij deed.

Tenslotte wil ik iedereen die mij geholpen heeft met verhalen, documenten, bidprentjes, foto's, enzovoort, hartelijk bedanken.

Herald Boevenbrink
Verdistraat 3
7391 SJ Twello
0571-274571

Twello, juli 2000

e-mail: herald@boevenbrink.nl

2. Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Inhoudsopgave	4
3.	De eerste vermelding Boevenbrink	7
4.	De Boevenbrink, een buitenhuis van professor Samuel van Diest	9
5.	Onze eerste voorouder, Dries Teunissen	9
6.	Dries Teunissen op de Witappel	11
7.	Jan Driessen op de Witappel	12
8.	De situatie van de Witappel rond 1750: het haardstedenregister	14
9.	De boerderij de Boevenbrink in de 18 ^e eeuw	15
10.	Levensomstandigheden in het midden van de 18 ^e eeuw	17
11.	Arend Jansen op de Boevenbrink	17
12.	Leefomstandigheden rond 1800 (Franse tijd)	20
	<i>Onderwijs</i>	20
	<i>Demografie</i>	21
	<i>Franse tijd</i>	21
13.	De naamkeuze: Jansen, Arends of Boevenbrink?	22
14.	Boerderij de Boevenbrink vanaf 1749	24
15.	Moelijkheden bij de overgang van Jan Driessen naar Arend Jansen onder Terwolde	26
16.	Na de Franse tijd: Hermannus en Joanna Boevenbrink	27
17.	De Loenense tak: Jannes Boevenbrink	28
18.	Gradus Boevenbrink trouwt met Hendrika Mulder	30
19.	Levensomstandigheden op de boerderij in het midden van de 19 ^e eeuw	30
20.	De Middelburg op Bussloo	32
21.	Onderwijs op het platteland	35
22.	De kinderen van Gradus	37
	<i>Johanna Boevenbrink</i>	37
	<i>Gerrit Jan Boevenbrink</i>	38
	<i>Gradus Boevenbrink</i>	38
	<i>Willemina Boevenbrink</i>	39
	<i>Gerdina Boevenbrink</i>	39
	<i>Hendrikus Johannes Boevenbrink (1)</i>	40
	<i>Hendrikus Johannes Boevenbrink (2)</i>	40
	<i>Anna Maria Boevenbrink</i>	40
	<i>Johanna Maria Boevenbrink</i>	42
23.	De landbouw in de tweede helft van de 19 ^e eeuw	42
24.	Koetsier/landbouwer Hein Boevenbrink aan de Oude Wezeveldseweg in Twello	43
25.	Verzuiling: katholieke scholen, verenigingen en een nieuwe kerk	45
26.	De kinderen van Hein Boevenbrink en Rika Arends: de Apeldoornse tak	47
	<i>Gerardus Theodorus Boevenbrink</i>	47
	<i>Johanna Hendrika Grada Boevenbrink</i>	48
27.	De kinderen van Hein Boevenbrink en Rika Arends: de Zutphense tak	48
	<i>Theodorus Henricus Boevenbrink</i>	48
	<i>Johanna Hendrika Theodora Boevenbrink</i>	49
	<i>Hendrikus Johannes Maria Boevenbrink</i>	49
	<i>Maria Hendrika Christina Boevenbrink</i>	50
	<i>Bernarda Maria Francisca Boevenbrink</i>	50
	<i>Theodorus Gerhardus Antonius Boevenbrink</i>	51
	<i>Johannes Hendrikus Antonius Boevenbrink</i>	51

28.	De kinderen van Hein Boevenbrink en Rika Arends	51
	<i>Hendrikus Johannes Boevenbrink</i>	51
	<i>Hendrika Maria Boevenbrink</i>	51
	<i>Gerdina Margaretha Boevenbrink</i>	51
	<i>Johanna Maria Boevenbrink</i>	53
	<i>Maria Johanna Boevenbrink</i>	53
	<i>Henricus Gerard Boevenbrink</i>	54
	<i>Antonia Gerharda Boevenbrink</i>	54
	<i>Grada Hendrika Boevenbrink</i>	56
	<i>Johannes Gradus Boevenbrink</i>	56
29.	De kinderen van Hein Boevenbrink en Rika Arends: de Twellose tak.....	57
	<i>Henricus Gerard Boevenbrink</i>	59
30.	De tweede wereldoorlog op het oude Wezeveld.....	61
31.	Toename van de welvaart tussen 1940 en 1980.....	65
	<i>De jaren veertig en vijftig</i>	65
	<i>De jaren zestig en zeventig</i>	66
	<i>Eigen woning bezit</i>	66
32.	De 14 kinderen van Hein Boevenbrink.....	67
	<i>Hendrika Johanna Gerarda Boevenbrink</i>	67
	<i>Joannes Hendrikus Boevenbrink</i>	67
	<i>Gerardina Theodora Boevenbrink</i>	67
	<i>Wilhelmina Hendrika Johanna Boevenbrink</i>	68
	<i>Hendrikus Johannes Boevenbrink</i>	68
	<i>Johannes Gerardus Boevenbrink</i>	69
	<i>Antonius Hendrikus Boevenbrink</i>	69
	<i>Theodorus Johannes Boevenbrink</i>	70
	<i>Martina Ada Maria Boevenbrink</i>	70
	<i>Willibrordus Johannes Boevenbrink</i>	70
	<i>Jozefina Jacoba Gerharda Boevenbrink</i>	71
	<i>Johanna Maria Hendrika Boevenbrink</i>	71
	<i>Jozef Johannes Maria Boevenbrink</i>	71
	<i>Theonesta Wilhelmina Maria Boevenbrink</i>	71
33.	De laatste twintig jaar van de 20 ^e eeuw	72
34.	Afsluiting	74
35.	Bronnen.....	75
36.	Index op de persoonsnamen	77
37.	Familieschema	81

Soeken bij alodiael Croon goed den boevenbrink ge-
 noemt met het kleinste goet, D. wortt 3. i. j. goet, boomgaard
 en tegenwoordig daer by spracgtes en gebuigt wordende
 Landen. als midders land, Wintter kalmshoren ende
 Rijnsterwangs goet te samen negentien morgen,
 neffens een IJliche doon en weijdeland van Tappinck
 genaemt groot Nijfften morgen, met alle daertoe
 gehoorende kerkten en gerechtigheijde, goet ende Lages
 landen. niet int groete ofte kleine nijfften
 soo als deselve inden Ampte van Voort, verpuel
 der Woelde in gaves bekende bepalingen sijn gelegen
 d' hoo professor Samuel van Diet en Veri. Dandiner
 beuht ringen Opleiden toefhandig.

Do. 1693. Den 11 Maert Noor 2erden Doms Libbertus
 Alberti v. d. M. in Twello en Hoor: 2berci Onfse
 des Ampte Voort ten profijtes van flacker Berent
 en Desser Jero. Edel. Beswaer met een jaerlijck rent
 van Nijfften car. gld. vrijgelt, en soo dese rent of allen
 jaren omme een jaeff jaar maer den 11 maert sijn
 de verfreijndag niet wed betaelt alsoen Nijfftenvijft
 tij guldens vrijgelt, sonder enige kortinge vande
 schellingen soo albereent of gewijstige koken sijngst
 ofte welc maemals daerop sijn moegte wordan.
 Voort dese kente ten allen tijden te mogen gijste
 koopan met d'ijfste guldens capitael des voort.
 Des guldens.
 Registr: d: 14 Maert 1693.

Vertoort gegueteerde Obligatie, mit ver-
 soek dat dese moeg geroyeert worden
 aldus geroyeert den 31 Aug: 1729

De eerste keer dat de naam Boevenbrink voorkomt, is in het Protocol van bezwaar van het ambt
 Voort, in 1693. Hierboven een kopie van de originele akte, nog geschreven in het vrij moeilijk
 leesbare Oudnederlandse schrift.

3. De eerste vermelding Boevenbrink

De naam Boevenbrink komen we voor het eerst tegen in het Rechterlijk archief Veluwe en Veluwezoom. In de protocollen van bezwaar van het ambt Voorst zien we een eigendomsakte m.b.t. de boerderij "de Boevenbrink" gedateerd op 14 maart 1693¹.

25 *Seecker vrij allodiael erve en goed den Boevenbrinck genoemt met het kleijm goor, voorts huijs, erft, boomgaerd en tegenwoordig daerbij gepachte en gebuijct wordende landerijen, als Moddersland, Winterkampken enden Ruijtercamp, groot to samen negentijn morgen neffens een striek hooij en weijdeland den Tepperinck genaemt groot vijftijn morgen, met alle daertoe gehoorende recht en gerechtigheijt, hoogd ende laege landerijen, niet int groote offte kleijne, uijt besondere soo als deselve inden ampte van Voorst, kerspel der Wolde in hare bekende bepalingen sijn gelegen d'heer professor Samuel van Diest en Vrou Hendrina Berckringers, eheluiden toestandig*

Registr: d: 14 meert 1693

De boerderij Boevenbrink was eigendom van professor Samuel van Diest en zijn vrouw Hendrina Berckringers. Zij was 16 hectare groot en bestond uit landbouwgrond en een boomgaard met namen als Moddersland, Winterkampken en Ruiterkamp. Daarnaast behoorde er ook een weiland toe, luisterend naar de naam Tepperink, wat nog eens 13 hectare bedroeg.

Verder geeft de akte nog een plaatsbepaling; de boerderij ligt in het gebied van Terwolde, gemeente Voorst.

De akte was al opgemerkt door dhr. Vredenberg in zijn boek met de geschiedschrijving van Terwolde. Zijn kaartje met boerderijnamen in het kerspel Terwolde Nijbroek rond 1870 geeft duidelijk aan waar de boerderij is gelegen². Komend van de Quabbenburgerweg is het de eerste boerderij aan de linkerkant van de Boevenbrinkstraat na de S bocht. Boevenbrinkstraat 7 is dus het startpunt van de naam Boevenbrink, waar de familie Boevenbrink uiteindelijk ook zijn naam aan te danken heeft.

De overige vermelde namen zeggen ons nu niets meer, behalve de Tepperink. Toen was het een weiland, nu is het ook een boerderij, iets verderop aan de Boevenbrinkstraat.

Wat betekent nu de naam Boevenbrink? Er zijn verschillende mogelijkheden:

Het is mogelijk dat we de naam moeten lezen als Bovenbrink. In het oud-Nederlands wordt een oe wel als een lange o aangeduid. Boevenbrink zou dan gezien kunnen worden als een stroomopwaarts gelegen brink, t.o.v. een andere, een meer stroomafwaarts gelegen brink. In ons geval vindt de afwatering plaats van zuid naar noord via de Kraaigrave, de grote, nieuwe- en Terwoldse wetering, waar alles uiteindelijk in de IJssel uitmondt. De Boevenbrink is een erf gelegen in een gebied dat vanaf de middeleeuwen al bekend stond onder de naam "de Zeventien Hoeven" en neemt in dat gebied een vrij zuidelijke positie in. De enige andere boerderij met de naam Brink in haar naam is de noordelijker gelegen Speelbrink, echter deze boerderij heeft een kortere historie dan de Boevenbrink. Misschien wordt het gerelateerd met de brink in Nijbroek (Boevenbrink ligt dan op hoger grond). Een tweede mogelijkheid is met de Brink in Twello bij de N.H. kerk (Boevenbrink ligt dan noordelijker).

Foto van de boerderij de Boevenbrink in enigszins vervallen staat in augustus 1983. Thans, in maart 2000 staat deze er weer florissant bij (onder).

Een andere mogelijkheid zou kunnen zijn dat we boeven moeten lezen als knechten. In de Middeleeuwen werd met een boef ook wel een knecht aangeduid. Echter in de 17^e eeuw was deze betekenis al zeldzaam. Boef als synoniem met gajes kwam pas later in zwang en verving geleidelijk de knecht betekenis. Mogelijk zou er dan een huis met erf bedoeld zijn, die onderhorig was aan een heer.

Met brink kan bedoeld worden akkerrand, grasveld, weiland of een aangeslibde oever van een beek. Op de Veluwe gebruikt men veelal een met gras begroeid (en omheind) stuk grond bij en om de boerenwoning. Het woord Brink komt dan het best

overeen met erf. De andere betekenis van Brink, plein of vlakte in de kom van het dorp, waar ook de kerk staat, lijkt hier niet van toepassing.³

Voor zover mij bekend is er in ieder geval nog één andere plaats bekend waar een naam Boevenbrink voorkomt. In de plaats Silvolde is er sprake van de akkertjes bij de Boevenbrink aan de Berkenlaan.⁴ Met deze Boevenbrink is geen relatie te ontdekken met de familie Boevenbrink of de boerderij "de Boevenbrink" in Terwolde. De relatie hoger gelegen stuk land ten opzichte van een andere brink gaat hier niet op: de kerkbrink in Silvolde ligt aanzienlijk hoger.⁵

Het meest waarschijnlijk lijkt dat de Boevenbrink moet worden gezien in de betekenis van een hoger gelegen omheind stuk grond om een boerenwoning. Met hoger gelegen zou dan kunnen worden bedoeld dat het bij overstromingen van IJssel droog bleef liggen. De topografische kaart geeft een hoogte van 4,5 meter en ligt in vergelijking met de noordelijker erven inderdaad op iets hogere grond. Het blijft echter een speculatie.

4. De Boevenbrink, een buitenhuis van professor Samuel van Diest

De eigendomsakte van “de Boevenbrink” geeft aan dat dit een bezit is van professor Samuel van Diest en zijn vrouw Hendrina Berckringers. Het woord professor is in dit geval een aanwijzing waar we deze man moeten zoeken, namelijk verbonden aan het Atheneum in Deventer. Het Atheneum, ook wel “de Illustere school” genoemd, kan worden beschouwd als een voorloper van een universiteit. Het Atheneum in Deventer is één van de plaatsen in Nederland (naast b.v. Franeker en Harderwijk) waar een dergelijk instituut uiteindelijk niet in een universiteit is uitgemond. Samuel van Diest heeft in die tijd “de Boevenbrink” als een buitenhuisje in zijn bezit gehad. Het was heel gebruikelijk dat de gegoede burgerij in Deventer landelijke bezittingen had in de omgeving. Over het algemeen werd het bezit verpacht aan de plaatselijke boeren. Ook hier zal dat het geval zijn geweest, al kunnen we de pachters niet in archiefstukken achterhalen.

Samuel van Diest, gepromoveerd in zowel Godgeleerdheid als in de Wijsbegeerte, werd in 1681 aan de Deventer school verbonden. Zijn studietijd had hij in Leiden doorgebracht, waarna hij zowel in Duisburg als in Harderwijk het hoogleraarschap had bekleed. Hij staat bekend als een gematigd persoon met een degelijke kennis. Naast het reguliere onderwijs gaf hij ook privé onderricht in de Hebreeuwse taal. In 1694 overleed hij.⁶ Zijn keuze om in Deventer Theologie te doceren zal mede bepaald zijn door zijn vader, Henrick van Diest, die al in Deventer woonde. Henrick was afkomstig uit Altena in Duitsland en vluchtte in het begin van de 17e eeuw tijdens de dertigjarige oorlog naar Nederland. In 1640 kwam hij in Deventer terecht en doceerde ook theologie aan het Deventer Atheneum.

In het jaar na zijn komst naar Deventer werd het bezit van zijn moeder en inmiddels overleden vader aan hem overgedragen. Het betrof hier een hofstee gelegen op de Deventer Hoven (de Worp). De Boevenbrink kocht Samuel pas aan in 1693, nadat hij eerst in 1684 de 13 hectare weidegrond genaamd “de Tepperink” in bezit kreeg. Nadat Samuel van Diest in 1694 overleed, volgt op 23 december 1695 de transportakte in Deventer door zijn vrouw Hendrina Berckringers, waarbij de hofstede op de Hoven werd verkocht.⁷ Samuel van Diest en zijn vrouw hadden in ieder geval één zoon, Daniël van Diest. Hem vinden we niet terug in de transportakten. Wel is bekend dat hij later predikant te Zwartsluis is geworden. Een akte betreffende de Boevenbrink vinden we niet, wel zien we op 2 maart 1697 nog een hypotheekakte m.b.t. de Tepperink terug. Hierin staan echter hele andere namen vermeld.

5. Onze eerste voorouder, Dries Teunissen

In het voorafgaande hoofdstuk vonden we de eerste verwijzing (1693) naar de naam Boevenbrink. Onze eerste voorouders die we kunnen achterhalen, hadden echter geen enkele binding met Boevenbrink. Ze woonden er niet en ook in hun achternaam kwam Boevenbrink niet voor. Dat kwam later pas. De eerste verwijzing naar onze voorouders dateert uit 1711.⁸ Later in het boekje wordt duidelijk hoe we tot hen komen. In de RK Doop, trouw en begraafboeken van de statie Duistervoorde vinden we:

*1711 12 martij baptisata Joanna
 parentes Dries Teunissen, Essel Teunissen
 martrina Gessina Egberts.*

Op 12 maart 1711 is gedoopt Joanna, een dochter van Dries Teunissen en Essel Teunissen. Deze Dries Teunissen is onze eerste voorvader. De meter was Gessina Egberts. Zoals blijkt, zijn

aantekeningen zoals deze in de Doop- trouw- en begraafboeken erg summier en vaak ook onvolledig. Ze werden gedaan door een rondtrekkende priester, die van het ene adellijk huis trok naar het andere. Katholieke kerken waren immers nog niet toegestaan. Godsdienstvieringen werden dan ook gehouden in huizen van de RK adel. Rooms-Katholieken in deze streek (Terwolde, Twello, Wilp) vielen onder de Rooms-Katholieke statie (= missiepost) Duistervoorde (het adellijk huis). Andere Rooms-Katholieke staties in deze buurt waren kasteel de Cannenburgh in Vaassen, kasteel

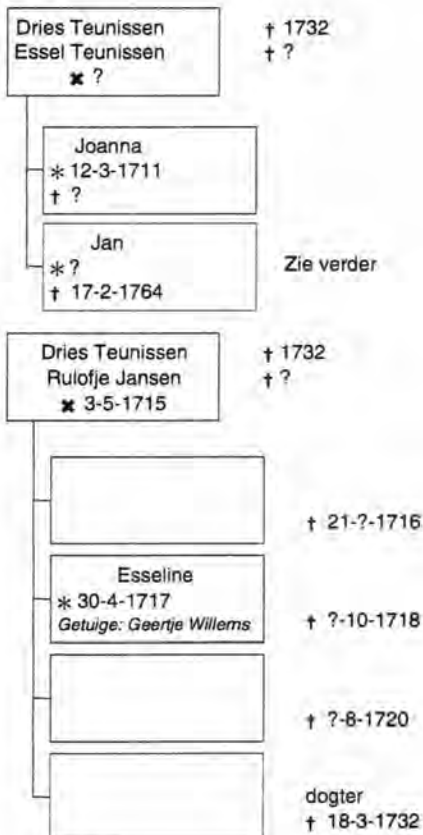
Nijenbeek bij Voorst en kasteel ter Horst bij Loenen.

Voor 1711 vinden we geen aantekeningen m.b.t. Dries Teunissen. Mogelijk zijn Dries en Essel ergens anders getrouwd, maar ook in de RK boeken van de staties Cannenburgh te Vaassen en Ter Horst bij Loenen komen zij niet voor. Alhoewel de RK kerk het noteren van doop en trouw gegevens verplicht stelde, is misschien door gemakzucht van de rondtrekkende priester hun huwelijk wel nooit ingeschreven. Onvolledigheid in de RK boeken blijkt ook verderop als we van kinderen van Dries een begraafaantekening vinden, terwijl er geen doop aantekening is gemaakt.

Te kerke gaan zal men hebben gedaan te Duistervoorde. De adellijke familie van Stepraedt had op zolder een huiskapel. Het was niet zo dat de godsdienstvoeringen in het grootste geheim moesten gebeuren. Katholieke vieringen werden in de 18^e eeuw gedoogd, zolang dit maar niet in het openbaar geschiedde.

Op 3 mei 1715 trouwt Dries met Rulofje Jansen. Zijn vrouw Essel moet dan al zijn overleden. Op 30 april 1717 wordt Esseline gedoopt, misschien is ze vernoemd naar zijn eerste vrouw.

Meer geboortes treffen we niet aan, maar gecombineerd met de begraafaantekeningen komen we uiteindelijk tot 6 kinderen:

- 1716 Den 21 begraven een kint van Dries op Witappel
- 1718 in oktober begraven een kint van Dries op Witappel
- 1720 In Aug. begraven een kint van Dries op Witappel
- 1732 Den 18 meert Dries Teunissen op Witappel een dogter in de kerkhoff begraven
- 1732 Nog begraven Dries op Witappel

Naast deze doop en begraafaantekeningen hebben Dries en Rulofje in ieder geval ook één zoon. Gezien de trouwdatum van deze zoon moet deze geboren zijn in het huwelijk tussen Dries Teunissen en Essel Teunissen. Daarover meer in een volgend hoofdstuk.

6. Dries Teunissen op de Witappel

Uit de aantekeningen van de begraafboeken blijkt waar de familie Teunissen heeft gewoond. Dat is op de boerderij de Witappel, gelegen in Terwolde. Deze boerderij bestaat nog steeds en ligt rechts aan de Twelloseweg, nummer 68. Je vindt deze boerderij vlak voordat je het dorp Terwolde in rijdt, na het toevoerskanaal naar de IJssel. De Witappel is één van de oudste erven van Terwolde met een historie die terug gaat tot 1457. Uit een krantenartikel van J. Vredenberg uit de zestiger jaren blijkt dat in 1710 Cornelis Jansen Smit de pachter van de Witappel was.⁹ Zijn pachtsom was fors, daarbij kwam nog de verponding (belasting) van 300 gulden (een hoog bedrag!), die Cornelis Jansen aan het ambt Voorst schuldig was. De hoge pachtsom en belasting zijn mogelijk mede veroorzaakt door het feit dat twee jaar daarvoor de Witappel duur was gekocht Lambert van Coevorden en Lucretia HuisintVelt. De betaalde 800 gulden moet natuurlijk door pachtopbrengst worden terugverdiend. Vrij kort erop moet Dries Teunissen de pacht hebben overgenomen, want vanaf 1716 is zijn naam onlosmakelijk aan de Witappel verbonden. Zou Dries Teunissen nog last hebben gehad van een dijkdoorbraak in 1711 die bij Gietelo/Wilp, waarvan de overstroming mogelijk ook de Witappel

Boerderij de Witappel te Terwolde, maart 2000

bereikte? De overstroming had gelukkig geen langdurig karakter.¹⁰

Uit bovenstaande blijkt dan ook wat het beroep van Dries Teunissen was. Evenals het overgrote deel van de plattelandsbevolking was hij boer.

De Witappel is een boerderij van het Saksische type en wordt wel een "los huus"

genoemd. Het zijn boerderijen bestaande uit één grote ruimte. De grote staldeuren stonden naar de weg toe, dat was vroeger de ingang van de boerderij. Nu zien we dat vaak als het achterom van de boerderij. In het voorste gedeelte, dus bij de staldeuren, stond het vee. Eén zijde was vaak voor de koeien die in een potstal stonden, op de andere zijde stonden vaak de varkens en het paard(en). Achterin was in het midden de keuken. Het haardvuur nam hier een centrale plaats in. De zijwanden werden gebruikt als melkkamer, kelder, aan de andere kant waren vaak bedsteden geplaatst. Er waren geen scheidingswanden en geen schoorsteen. De rook moest door de spleten in het rieten dak verdwijnen. In de zomer krioelde het van de vliegen, in de herfst was vaak de mest van de koeien dun, dus stonk het geweldig terwijl het vuur de ruimte flink in de rook zette. Geen wonder dat een schoolmeester in het begin van de 19^e eeuw klaagde tegenover een schoolopzichter dat hij er niet

aan denken kan, de school naar de eis in drie klassen te verdelen: hij is al blij de reine van de onreine kinderen te kunnen scheiden.

Rond 1800 werden er veelal scheidingswanden aangebracht tussen het bedrijfsgedeelte en het woongedeelte in het huis. Tevens werd er dan ook een schoorsteen geplaatst, wat het wooncomfort al aanzienlijk verbeterde. Van buitenaf kunnen we zien dat zowel de boerderij de Witappel als de Boevenbrink tot het "los huus" type behoorden.¹¹

In de 18^e eeuw en daarvoor was de naamgeving van het gewone volk in deze streek gebaseerd op patroniemen, dat wil zeggen dat in de achternaam de voornaam van de vader besloten zit. Wat betreft Dries Teunissen kunnen we dus aannemen dat zijn vader Teun zal hebben geheten. Wetende dat de vorige pachter van de Witappel Cornelis Jansen Smit was, kunnen we zeggen dat de vader van Dries niet op de Witappel heeft gewoond. Zoeken op alleen een Teun wordt wel erg lastig. Bovendien gaan de katholieke doop en trouwboeken nog slechts een beperkt aantal jaren terug, tot plm. 1670.

Op deze wijze doorredenerend zullen kinderen van Dries de achternaam Driessen hebben. Hierover meer in het volgende hoofdstuk.

7. Jan Driessen op de Witappel

Op 24 augustus 1736 trouwen te Gemeente Diepenveen, Ampt Colmschate voor de Nederlands hervormde kerk (staatskerk):¹²

Jan Driessen, jonge man, zoon van wijlen Dries Teunissen, wonende op de Witappel onder Terwolde

met

Margaretha Wildenberg, jonge dame, van wijlen Dirck Wildenberg, gewoont hebbende in de Diemenmeer onder Diemen.

Attest gegeven na Terwolde den 29 sept.

Hoewel Jan Driessen katholiek was, was het ook een verplichting je in te schrijven bij de staatskerk. Dat gebeurde dan in de plaats waar de bruid vandaan kwam. De vermelding betreft hier ondubbelzinnig een zoon van de hiervoor besproken Dries Teunissen, die in 1732 gestorven was. Met de Diemenmeer wordt de Watergraafsmeer in Amsterdam bedoeld. Het lijkt erop dat Margaretha in Colmschate bij Deventer terecht is gekomen. Mogelijk is het hele gezin verhuisd of is ze ergens als meid in de huishouding gaan werken. Wetende dat de familie katholiek is, betekent dat dat er ook een verwijzing in de RK trouwboeken te vinden moet zijn. In die van de statie Duistervoorde valt dan ook te lezen:

7 oktober 1736

Jan Driesens, Gritje Dirrix

Testes Margarita Dirrix, Jan Everts

Een heel wat kortere verwijzing die bovendien ook niet echt lijkt op de verwijzing zoals we die hebben aangetroffen in de NH boeken te Colmschate. Toch zijn het hier wel degelijk dezelfde personen. Margaretha kwam uit de buurt van Amsterdam waar vaste achternamen al veel meer ingeburgerd waren dan in deze streken. Bij de katholieken hier kwam het al helemaal niet voor. Vandaar ook dat de priester het huwelijk dan ook inschreef onder de patronieme naam Dirrix, dat wil zeggen Dirck (Wildenberg)'s dochter. Gritje is dan de roepnaam voor Margaretha. Gelukkig dus maar dat een huwelijksinschrijving in de NH staatskerk verplicht was. De RK inschrijvingen zijn gewoon te summier. Het gebruik om getuigen te vermelden (testes) is heel interessant, hiermee is te

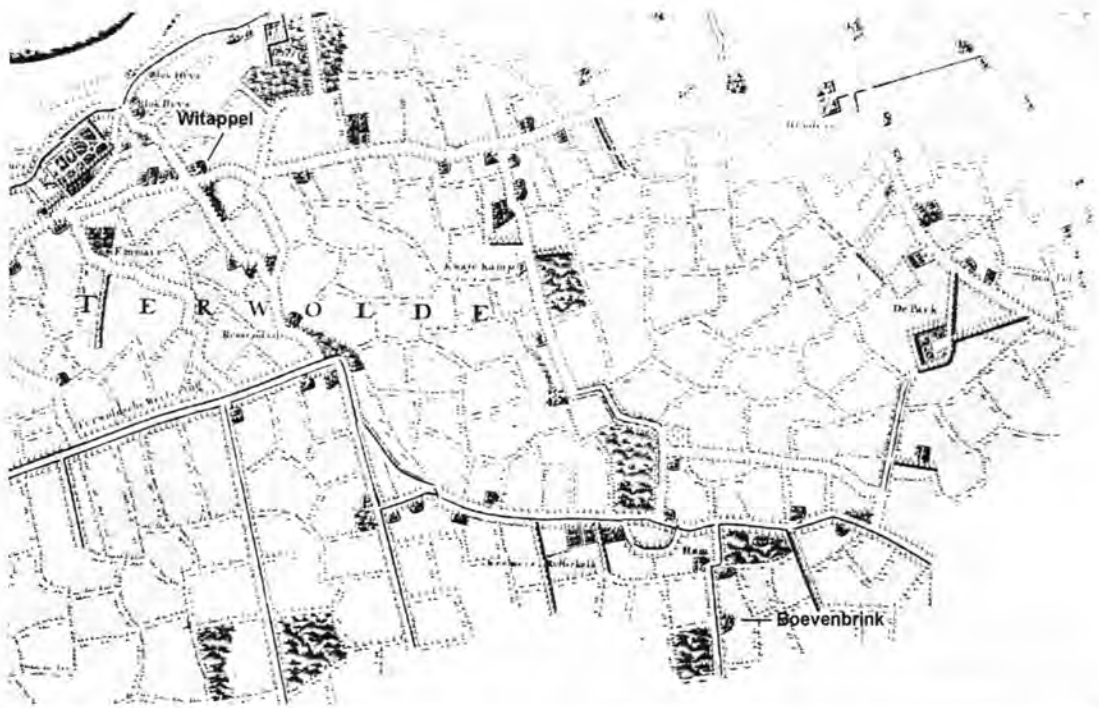
zien of er ook familieleden in de buurt woonden. In het geval van Gritje lijkt het erop dat er nog een tante van haar als getuige optrad.

Ook bij de geboorte van hun 2^e zoon treedt een familielid als getuige op, Dina Dirrix. Mogelijk een zuster. Het lijkt er dus op dat de hele familie in deze regio was gevestigd.

Van de kinderen die Jan en Gritje kregen, vinden we er 6 terug in de Doop registers van de RK statie. Daarnaast vinden we vele overlijdensmeldingen terug in de begraafboeken van Terwolde:

<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> Jan Driessen Gritje Dirrix (Margaretha Wildenberg) ✖ Colmschate NH 24-8-1736 ✖ Duistervoorde RK 7-10-1736 </div>	† 17-2-1764 † 17-2-1768	1747 <i>Den 20 januari overleden - een kind van Jan Driessen op Witappel. Den 26 begraven</i> <i>Komt voor grafmaker ½ schepel rogge.</i>
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> Andreas * 3-11-1737 <i>Getuige: Rulofje Jansen</i> </div>		
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> Martij * 6-3-1740 <i>Getuige: Dina Dirrix</i> </div>		1760 <i>Den 2 januari overleden - een dogter van Jan Driessen op Witappel</i>
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> Arend * 15-10-1741 <i>Getuige: Esselina Driessen</i> </div>	Zie verder	1761 <i>Den 16 maart overleden - den dogter van Jan Driessen . den 21 dito begraven</i>
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> Altje * 14-6-1744 <i>Getuige: Dirrixje Jansen</i> </div>		1764 <i>Den 17 dito (februari) overleden Jan Driessen op Witappel, den 23 begraven</i>
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> Dirxje * 16-1-1747 <i>Getuige: Johanna Berents</i> </div>	† 20-1-1747 kind † 2-1-1760 dogter † 16-3-1760 den dogter	1768 <i>Den 17 februari overleden de Wed^w op Witappel, den 23 dito begraven</i>
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> Esselina * 17-4-1750 <i>Getuige: Joanna Driessen</i> </div>		

De vele sterfgevallen staan niet op zich. De slechte hygiënische omstandigheden en de gebrekkige medische kennis eiste overal op de Veluwe hun tol. Zo is de Veluwe in de 18^e eeuw een aantal keren overvallen door dysenterie epidemieën (de rode loop). Dit was het geval in 1747, 1758 (een lichte epidemie) en 1779-1783. Na het verdwijnen van de pest rond 1670 was dit de meest voorkomende besmettelijke ziekte. Terwijl het hof in Arnhem adviseerde lijken binnen 48 uur zonder ceremonie op behoorlijke diepte te begraven, gezonde personen te weren van de zieken, "excrementen" te begraven, zacht en licht voedsel te gebruiken en de plaatsen dikwijls met azijn te besprenkelen, was de praktijk vaak anders. Gebrek aan kennis leidde in de gemeente Voorst tot allerhande onzinnige remediën: gebruik van olijfolie, jenever voor de zieken, stokvis en gerookt vlees voor de herstellenden, terwijl anderen wel zes adviezen op één dag volgden.¹³ Het lijkt er op dat het kind van Jan Driessen dat in 1747 is overleden niet aan dysenterie is gestorven, daarvoor is de tijd tussen overlijden en begraven te lang (dit diende binnen 48 uur te geschieden).

Fragment uit de Hottingerkaart daterend uit 1783 (schaal 1:14.400).¹⁴

Op de rand van de kaart is nog net "de Boevenbrink" te zien. (rechtsonder, rechts naast het bosje, onder boerderij "de Ham").

De boerderij "de Witappel" bevindt zich linksboven op de kaart, bij "het Blokhuis" de weg naar beneden rechts, op de eerste kruising (met de Twelloseweg) is het de boerderij in de rechterbovenhoek van de kruising.

8. De situatie van de Witappel rond 1750: het haardstedenregister

Ook een belangrijke bron van informatie is het haardstedenregister van het kerspel Terwolde uit 1749.¹⁵ Het haardstedenregister is een belastingregister waar de grootte van een erf werd uitgedrukt in een aantal haardsteden (open haarden), welke de te heffen belasting bepaalde. Men onderscheidde:

Volle erven (meer dan 14 molder zaaigoed)	aangeslagen voor 4 haardsteden
Drielingen (10-14 molder zaaigoed)	aangeslagen voor 3 haardsteden
Halve erven (4-10 molder zaaigoed)	aangeslagen voor 2 haardsteden
Katersteden (minder dan 4 molder zaaigoed)	aangeslagen voor 1 haardstede

Daarnaast werd apart vermeld of men "arm" was (in Terwolde maar 1) of "Capitalist" was (Meer dan Fl 3000,-- of 4000,--). De laatste categorie telde in Terwolde 6 personen. Op de Veluwe werd ongeveer 9% tot de "Capitalisten" gerekend (betaalden dubbele belasting) en 6% tot de "Armen" (betaalden geen belasting en trokken van de diaconie).¹⁶

Bij de Witappel vinden we in dat register:

<i>Jan Driessen en vr:</i>	2
<i>Capitalisten/Armen:</i>	-
<i>Kinderen 5-10 jr:</i>	2
<i>10-15 jr:</i>	1
<i>15 jr en ouder:</i>	-
<i>Knegts/Meyden:</i>	2
<i>Grootte bedrijf/aantal haardsteden:</i>	<i>Drieling (3)</i>
<i>Hoeveel morgen kleyland besaayt:</i>	4
,, <i>ligtland</i> ,,	7

In 1747 is Andreas 10 jaar en zijn Martij en Arend respectievelijk 7 en 6 jaar. Altje is 3 jaar en wordt dus niet vermeld in het register. De opgave uit het haardstedenregister klopt dus met de aantekeningen in de geboorteboeken. Jan Driessen pacht de boerderij en het land. Het is niet bekend voor welke bedragen hij dit gepacht heeft. Gezien de hoge belasting die Pagter Smit begin 18^e eeuw op de Witappel betaalde, zal het fors zijn. Vaak werd er pacht in natura afgesproken, de zogenaamde garfpacht. In Terwolde werd de "zware garf" gehanteerd, dat wil zeggen dat 2/5 van de oogst bestemd was voor de eigenaar. 85% van de pachters in Terwolde werken onder een dergelijk systeem in de 17^e eeuw. De rest betaalde in geld. Daarnaast werden er ook vaak andere zaken in natura afgedragen, zoals een varken of een aantal hoenders. Ook in de 18^e eeuw werd op deze wijze gepacht.¹⁷

In 1753 hebben de eigenaren van de Witappel Adriaan Koolhaas en Petra van Coevorden enerzijds en Bernardus van Coevorden (predikant te Haarlem) anderzijds, de erve voor Fl 2000,- verkocht aan Gijsbert Sevenhuysen, herbergier van de Vollehand (ook een erf in Terwolde). Datzelfde jaar werden er stukken land uit de Witappel voor Fl 425,- verkocht, nl de Schraakamp aan de Twellose weg en 2 morgen bos en bouwland aan respectievelijk J.W. ten Cate en J. Noordink uit Deventer. In 1759 werd het zaailand Holle aan Willem en Goossen Goossens verkocht voor Fl 376,-. In hoeverre al deze wisselingen van eigenaar het leven van Jan Driessen en zijn familie beïnvloedde, weten we niet.

In 1764 overleed Jan Driessen en 4 jaar later zijn vrouw. Het lijkt erop dat geen van zijn drie zoons (vooropgesteld dat ze alle drie nog zouden leven) op de Witappel is blijven wonen. Bij de volkstelling 1795 blijkt Berend Jansen op de Witappel te wonen. Afkomstig van het erf Blokhuijs heeft hij 1789 de Witappel gekocht en is van Nederlands Hervormde afkomst. Geen familie dus.

9. De boerderij de Boevenbrink in de 18^e eeuw

Wat is nu de relatie tussen Jan Driessen en de Boevenbrink? Die is er nu nog niet, dat komt pas met zijn zoon Arend. Omdat het niet alleen om de familie gaat maar ook om de naam, is het toch interessant de ontwikkelingen op de boerderij de Boevenbrink in de 18^e eeuw te volgen.

In de hele 18^e eeuw kunnen we geen aantekeningen van de Boevenbrink vinden dat deze boerderij betrokkenen is bij verkoop, vererving (testament) en dergelijke. Zowel het Protocol van bezwaar van het ambt Voorst¹ alsmede het tijsboek van het ambt Voorst¹⁸ laten geen enkele vermelding zien. De begraafboeken van Terwolde geven meer informatie:⁸

1723 Den 25 october begraven de huisvrouw van Berent Henriks op den Boevenbrink voldaan

1734 Den 26 dito (augustus) in de kerkhof begraven Berent Henrix van den Boevenbrink

Uit de trouwboeken blijkt dat Berent Henrix op 10 april 1719 getrouwd is met Geijske Janssen.

Het haardstedenregister uit 1749 vermeldt voor de Boevenbrink:¹⁵

Jan Wijten en vr:	2
Capitalisten/Armen:	Capitalisten 2
Kinderen 5-10 jr:	-
10-15 jr:	-
15 jr en ouder:	2
Knegts/Meyden:	1
Grootte bedrijf/aantal haardsteden:	½ Erve (2)
Hoeveel morgen kleyland besaayt:	-
„ ligland „	5

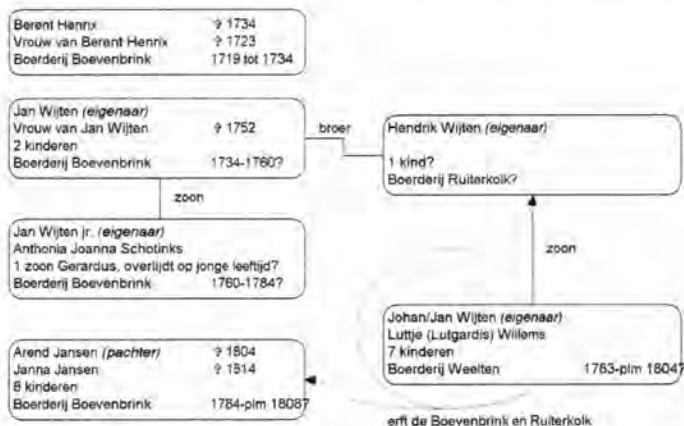
Jan Wijten bewoonde in die tijd de Boevenbrink. Het feit dat ze vermogend waren (ze bezaten meer dan Fl 4000,--) doet vermoeden dat de Boevenbrink hun eigendom was. Ook een latere akte van erfrecht duidt hierop. In 1752 vinden we dan in de begraafboeken nog de volgende vermelding:

1752 Den 13 januari overleden de vrouw van Jan Wijten op den Boevenbrink. Den 19 dito begraven. Grafmaker een schepel rogge voor de doodskest.

Dit is de laatste vermelding waarin de boerderij de Boevenbrink wordt vermeld voordat Arend Jansen (zie verderop) er ergens tussen 1784 en 1791 gaat wonen. Om uit te leggen waarom de familie Wijten gedurende een aantal jaren niet op de Boevenbrink heeft gewoond, is het nodig wat dieper in de geschiedenis van de familie Wijten te duiken.

Uit de doop trouw en begraafboeken blijkt dat Jan Wijten nog een broer had die Hendrik heette. Dat weten we, omdat Jan als peter optreedt bij de geboorte van Johan in 1749, een zoon van Hendrik. Van Jan Wijten zijn verder geen inschrijvingen in het doopsregister van Duistervoorde te vinden. Waarschijnlijk zijn z'n twee oudere kinderen elders geboren en is de familie later naar de Boevenbrink verhuisd. Het jaar 1734 ligt daarbij het meest voor de hand, omdat de vorige bewoner

van de Boevenbrink, Berent Henrix, toen is overleden.

Het haardstedenregister vermeldde al dat Jan Wijten twee kinderen had, Waarschijnlijk was daar één zoon bij, Jan geheten. Dat vermoeden lijkt aannemelijk omdat in de huwelijksinschrijvingen van de RK statie Duistervoorde op 19 mei 1760 een Jan Wijten trouwt met Anthonia Joanna Schotinks. Zij krijgen in 1761 een zoon Gerardus.

Mogelijk hebben ze in de periode 1760 tot ongeveer 1784 op de Boevenbrink gewoond.

De broer van Jan Wijten sr, Hendrik, had een zoon Johan. Hendrik lijkt verder geen kinderen te hebben gehad. Deze Johan kon wel eens de Jan Wijten zijn die op 7 mei 1783 met Luttje Willems (In de R.K. boeken Lutgardis geheten) trouwde. Hij woonde op de boerderij Weelten en komt in hoofdstuk 14 nog verder aan de orde.

10. Levensomstandigheden in het midden van de 18^e eeuw

Hoe leefde men in het midden van de 18^e eeuw? Op het platteland waren voornamelijk boerenbedrijven. Dat kwam doordat men veel zelf deed in het boerenbedrijf, dus werden er slechts weinig andere ambachten beoefend. Welke beroepen in een dorp wel nodig waren blijkt uit het hiervoor aangehaalde haardstedenregister. Men vindt daar naast de predikant en kosters/schoolmeester, vele tapperijen/herbergen. Herbergier is het meest voorkomende beroep na het boerenwerk. Op de Veluwe komen er 8 op de 1000 personen voor. Bier behoorde tot de noodzakelijke voedingsmiddelen, het was heel wat gezonder dan het met ziektekiemen verontreinigde water (de alcohol doodt de ziektekiemen). Daarnaast werd er brandewijn gedronken. Jenever was toen nog niet wijdverbreid. Naar de 19^e eeuw toe komt hier geleidelijk aan verandering in, jenever werd een concurrent van het bier. Melk, karnemelk en water gingen het bier vervangen als dagelijkse drank. Een winkel met huishoudelijke artikelen en textielwaren was in vrijwel elk dorp aanwezig. Een kleermaker, timmerman en schoenmaker waren ook algemeen voorkomende beroepen. Klompen werden nog niet algemeen gedragen, dit kwam pas in de 19^e eeuw in zwang. Korenmolenaar, smid en wagenmaker waren belangrijke beroepen voor het boerenbedrijf en dus eveneens aanwezig in vrijwel elk dorp. Een wever, een rietdekker, een brouwer en een bakker waren ook heel gangbare beroepen en vaak in een dorp te vinden. Misschien was de bakker er meer voor de gegoede burgerij want op de boerderij werd vaak zelf brood gebakken. Ook weven en zeker het spinnen was een veelvoorkomende activiteit op de boerderij. Zeldzamer zijn beroepen als kuiper (voor het maken van tonnen), metselaar en chirurgijn (dokter), die kwamen niet in elk dorp voor. Opvallend is dat de barbier (kapper) een typisch stadsberoep was. Vroedvrouwen waren er nog slechts sporadisch maar namen aan het eind van de 18e eeuw wel sterk in aantal toe. In Voorst was er vanaf 1740 slechts één vroedvrouw, vanaf 1812 werden het er twee. De noodzaak tot verbetering van de hygiënische omstandigheden bij de verlossing zal hierbij een stimulerende rol hebben gespeeld.¹⁹

In 1767 werd in de gemeente Voorst een heelmeester (ambtschirurgijn) benoemd, Hermannus Damman, die tot op zijn 80 jarige leeftijd zijn beroep heeft uitgeoefend voordat hij in 1816 met pensioen ging. Zijn taken omvatten het gratis verzorgen van de armen (medicijnen uitgezonderd), gewonde personen en personen die aan een besmettelijke ziekte leden melden bij de schout, en lijkschouwing. In 1804 werd tevens verlangd dat heelmeesters zich zedelijk, nuchter(!) en bekwaam in de eerste beginselen van de "artzenijmengkunde" gedroegen. Verbeteringen in de gezondheidszorg waren klein, toch waren ze er wel: rond 1800 werd gestart met inenting bij kinderen voor pokken.^{20 21}

In de periode van 1795-1797 zien we enkele proclamaties waarin gesommeerd wordt honden niet los te laten lopen wegens geconstateerde hondsdolheid. Loslopende honden moeten direct afgeschoten worden.²⁰

In kerkelijk opzicht valt nog te melden dat de geleidelijke toename van godsdienstvrijheid in 1756 er toe leidde dat in Twello de eerste pastoor werd benoemd. Omdat de huiskapel te klein werd stond de familie van Stepraedt het koetshuis naast het kasteel Duistervoorde af om gebruikt te worden als kerk.

11. Arend Jansen op de Boevenbrink

Van de kinderen van Jan Driessen blijkt dat in ieder geval Arend de kindertijd overleeft, trouwt, kinderen krijgt en het geslacht in mannelijke lijn voorziet. Hij is onze voorvader, tevens de eerste waaraan we de naam Boevenbrink kunnen verbinden. Hij trouwt in november 1784 met Janna Jansen uit Vaassen (In dat jaar is er ook een flinke overstroming van de IJssel). Ze is de dochter van Garrit Jansen uit Vaassen. Latere verklaringen van hun kinderen stellen dat ze de dochter is van Jan Derks en Hermina Horms of Harmina Witten. Niet erg duidelijk dus.

Waar woonde Arend Jansen met zijn gezin?

Uit verschillende bronnen blijkt de woonplaats. Beginnen we met de eerste summiere aantekeningen uit de begraafboeken:

Arend Janssen Janna Janssen ✕ Terwolde NH 5-11-1784 ✕ Duistervoorde RK 28-11-1784	Arend ✕ Terwolde, 15-10-1741 Janna ✕ Vaassen, 25-3-1760 Arend † Vaassen, 1-4-1814 Janna † Terwolde, 6-11-1804
--	--

Jannes ✕ Terwolde, 24-10-1785 † Loenen, 15-5-1864 <i>Getuige: Esselina Janssen</i>

Zie verder

Jan Derk ✕ Terwolde, 14-12-1786 † Terwolde, 25-12-1799 <i>Getuige: Mechtelt Janssen</i>
--

Arnoldus ✕ Terwolde, 18-1-1789 † Terwolde, 21-11-1801 <i>Getuige: Christina Boers/Willempjen Hendriks</i>
--

Gerardus ✕ Terwolde, 27-7-1790 † Terwolde, 6-6-1791 <i>Getuige: Esselina Janssen/Willempjen Hendriks</i>

Gerardus ✕ Terwolde, 11-3-1792 † Terwolde, 22-9-1795 <i>Getuige: Gertruij Janssen</i>
--

Hermanus ✕ Terwolde, 2-2-1794 † Voorst, 26-10-1818 <i>Getuige: Harmina Harms</i>

Margarita ✕ Terwolde, 20-3-1796 † ? <i>Getuige: Esselina Janssen/Willempjen Hendriks</i>

Zie verder

Coenradus ✕ Terwolde, 8-2-1798 † Wilp, 7-7-1863 <i>Getuige: Arnoldus Boers/Wilhelmina Hendriks</i>

Gerhardus Blom ✕ Twello, 2-2-1828 ✕ Wilp, 26-11-1801 † Wilp, 31-12-1875
--

Joanna ✕ Terwolde, 30-12-1800 † Wilp, 10-6-1871 <i>Getuige: Hermannus Janssen/Mechtildis Janssen</i>

1791 *Den 6 juni overleden een kind van Arend Jansen*

1795 *Den 22 september een kind van Arend Jansen overleden, begraven den 22 dito. Laat ouders na*

Deze snelle begrafenis (op dezelfde dag als het overlijden) doet vermoeden dat het kind is overleden aan een besmettelijke ziekte. Het betreft hier waarschijnlijk de driejarige Gerardus. De meest voorkomende (en vermelde) ziekte is de al eerder aangehaalde "Roode Loop" oftewel dysenterie. Alhoewel we andere veelvoorkomende dodelijke ziektes als tyfus, pokken en mazelen niet kunnen uitsluiten. We laten de begraafboeken even rusten, want er duikt een andere belangrijke bron van informatie op.

In 1795 is er een volkstelling in Nederland.²² Op 26 september heeft ook de gemeente Voorst deze klaar. Per boerderij worden de bewoners vermeld en het aantal mannen van boven de 20 jaar.

We lezen:

In het rot van Jacob Dubbe:

Boevenbrink: Arend Jansen

Zielen: 11

*Stemgeregtigde
manspersonen
boven de 20 ja-
ren: 4*

De familie van Arend Jansen woonde dus op de Boevenbrink!

Onder de 11 personen zijn 5 kinderen (Gerardus is nog meegeteld). Minus de 2 ouders zouden er nog 4 knechten/meiden zijn voor het werk op de boerderij, waarvan 3 knechten van boven de 20 jaar.

Als we dan nog verder kijken in de begraafboeken van Terwolde wordt alle twijfel over de woonplaats weggenomen. We zien nog:

1799 Den 25 december, Derk Arends. Zoon van Arend Jansen (van den Boevenbrink) overleden en begraven den 31 dito. Laat ouders na.

Derk werd 14 jaar.

1801 Den 21 November Arend Jansen (van den Boevenbrink) aangegeven dat zijn zoon genaamd Arnoldus op den 21 November overleden is en begraven den 24 dito. Laat ouders na.

De Boevenbrink in maart 2000 aan de achterzijde

Arnoldus werd 12 jaar. Janna Jansen heeft op dat moment 8 kinderen gebaard, gemiddeld 1 per 2 jaar. Met het overlijden van Arnoldus is ze 3 zoons kwijtgeraakt.

Hoewel het rond 1800 normaal was dat er veel kinderen overlijden, was dit een bittere pil.

1804 Den 6 November overleden Joanna Jansen, vrouw van Arend Jansen (op den Boevenbrink). Begraven de 12 dito. Nagelaten man en kinders. Oud 45 jaren.

Arend is dan 63 jaar. Zijn oudste zoon Jannes is dan 19 jaar. De andere kinderen variëren van 3 tot 10 jaar, dus verdere opvoeding is nodig. Gebruikelijk is dan dat de man snel weer trouwt om de opvoeding te kunnen continueren. In het geval van Arend blijft dit achterwege, waarschijnlijk vanwege zijn hoge leeftijd. Heeft Arend de kinderen zelf verder opgevoed of is de opvoeding overgenomen door familieleden? Misschien zijn ze bij familie gaan wonen vanwege de opvoeding van de kinderen. Dat laatste lijkt waarschijnlijk, want uit de volgende beschikbare bron blijkt dat hij met zijn kinderen niet meer op de Boevenbrink woont maar ergens in Nijbroek.

Die bron is de telling van stemgerechtigden in 1811 in Nijbroek. Hier zien we Arend Jansen terugkomen met zijn zoon Jannes:

222	20 Août 1811	Arend Jansen	Laboureur	15 Mars 1742
223		Jan Arends	Journalier	17 Octobre 1786

Na het volgnummer staat de teldatum vermeld, gevolgd door de naam, beroep en geboortedatum. Dat alles in het Frans, het is nog de Frans Bataafse tijd. Arend Jansen staat vermeld als laboureur, hiermee wordt landbouwer bedoeld. Zijn zoon Jannes staat ingeschreven als dagloner. Beide geboortedatums zijn fout, ze wijken een jaar af van de inschrijfdatum in de doopregisters. De gemeenten Voorst en Vaassen hebben verder geen inschrijvingen met een Arend Jansen op leeftijd. Coenradus en Hermanus zijn nog te jong en staan niet vermeld en Joanna wordt niet vermeld daar ze als vrouw niet stemgerechtigd is. Arend zelf overlijdt bijna 3 jaar later in Vaassen op 72 jarige leeftijd. Omdat Arend bij de stemgerechtigdentelling van 1811 onder Nijbroek staat geregistreerd, woonde hij mogelijk op de grens van Nijbroek met Vaassen.²³

In dat zelfde jaar breekt ook de dijk door bij Werven. Of de dijkdoorbraak een overstroming bij zijn woning tot gevolg zal hebben gehad is onbekend. De overstroming was niet rampzalig.¹⁰

Heden den Tweeden April Achtenhonderd Veertien.
 's morgens te Negen Uren Compareerde Van om
 Burgemeester Vande Gemeente Van Vaasjen Offi-
 cier Vande Burgerlyke Stand Harmen Jansz Offi-
 ciant Ramp de gfont Oud Negen en Dertig Jaren en Jan
 Hulsman Herbergier Oud Vyff en Dertig Jaren beide
 pueren Vande Overledenen Wonen de te Vaasjen
 Dewelke Verklaarde dat alhier op den Eerste April
 dezes Jaars 's avonds te Negen Uren Overleden is
 Arend Jans Boevenbrink daerghewone Oud Negen
 en Leventig Jaren Geborenen te Terwilde Loos van
 Jan Dries Boevenbrinks en Margaretha Vander
 Heide, geen gemand hebbendes hi Termolde in is deese
 na Voorlezing door boerde getuigen alre Eersten
 getuigen verklaard niet te kunnen Schryven en van Burgemeester
 Van Hulsman

Overlijdensakte van Arend Jansen uit 1814, gewoond hebbende op de Boevenbrink

12. Leefomstandigheden rond 1800 (Franse tijd)

Onderwijs

De kinderen van Arend Jansen konden niet lezen of schrijven. Dat is niet zo verwonderlijk. Schoolbezoek was niet verplicht. Vele kinderen van boeregezinnen, zeker die van katholieke, konden niet lezen of schrijven. Voor het uitoefenen van het boerenwerk moest je je handen uit je mouwen kunnen steken, lezen was daarvoor niet nodig. Officiële mededelingen van de overheden werden vaak gedaan via plakkaten die centraal in het dorp waren opgehangen. Meestal werd deze informatie ook wel in de kerk meegedeeld of anders wel tijdens het bezoek aan de herberg na het kerkgang. De ouders zagen dan ook de noodzaak niet om hun kinderen het lezen en schrijven te laten leren.

Daarnaast bestond het onderwijs in die tijd voornamelijk uit godsdienstonderwijs en lezen, in een enkel geval werd er ook rekenen geleerd. Het godsdienstonderwijs (de hoofdmoot) was dan op Nederlands hervormde leest geschoeid en strookte dus niet met de katholieke levensvisie. Ook armoede speelde een belangrijke rol om kinderen niet naar school te laten gaan. Naast de financiële bijdrage die voor schoolbezoek werd gevraagd, waren de kinderen vaak hard nodig voor het boerenwerk. De oudere kinderen moesten meehelpen op het land, terwijl de jongere kinderen thuis

moesten oppassen op de allerkleinsten. Zo ze al enig onderwijs hebben genoten, dan gebeurde dat in de wintermaanden, als er op het land niets te doen was. Het geleerde waren ze in de zomer vaak weer vlot vergeten.²⁴

Demografie

In het begin van de 19^e eeuw nam door toename van de welvaart ook de bevolking toe.

Hieronder de toename van de bevolking in de gemeente Voorst:

1749	3880
1795	4812
1809	5026
1829	6699
1849	7939
1999	23599

Tot het midden van de 19^e eeuw bleef Voorst de grootste plaats, gevolgd door Wilp en daarna Terwolde en Twello (even groot). Het aantal rooms-Katholieken in 1809 was in Wilp en Twello respectievelijk 40 en 47%, voornamelijk geconcentreerd in Duistervoorde, Wilp Achterhoek en de Posterenk. Terwolde en Voorst bleven met 22 en 20% wat achter. In Terwolde zaten de katholieken vooral rond Grote Wetering (de Vecht).²⁵

Franse tijd

De periode van 1795 tot 1814 is een roerige tijd. Op het platteland heeft de Franse revolutie een flinke tol gevraagd. De vele Franse legereenheden en vanaf 1813 de Pruisische/Russische legereenheden (in 1813 bivakkeerden er een regiment kozakken op het Holthuis) moesten gevoed worden. De gemeente en dus alle inwoners, diende flinke hoeveelheden voedsel te leveren.²⁰ Voor vele boeren zal dat een flinke aderlating zijn geweest. Ook na de kerk op zondag, bij het omroepen van de proclamaties (zoals oproepen tot deelneming in het Franse leger voor de veldtochten naar o.a. Rusland), blijkt de oorlog. Daarnaast waren er ook natuurrampen zoals de flinke wateroverlast in 1809 en in 1814 werd op 17 februari een waterstand bereikt die slechts één duim lager was dan de beruchte wateroverlast van 1784.²⁰

Bestuurlijk treden er onder invloed van de Franse overheersing verschuivingen op.

Vanaf 1795 wordt het ambt Voorst (Gemeente Voorst zonder Nijbroek) opgedeeld in 4 gemeenten (maires), Terwolde, Wilp, Twello en Voorst. In 1818 worden deze 4 maires met Nijbroek samengevoegd tot de huidige gemeente Voorst.

In 1808 werd er een brandweer opgericht, die 7 jaar later de beschikking kreeg over brandspuiten.²⁰

Op administratief vlak worden de doop-, trouw- en begraafboeken vervangen door geboorte-, huwelijk- en overlijdensregisters waar standaard gegevens worden opgenomen. De registratie is vanaf dan niet meer overgeleverd aan de willekeur van de schrijver, maar moet voldoen aan allerlei richtlijnen. Zo moet er duidelijk en ondubbelzinnig blijken wie de ouders zijn bij een inschrijving. Een hele winst daar dit voorheen veel moeilijker vast te stellen was, soms zelfs onmogelijk als voorouders uit niet vermelde andere gemeenten kwamen.

De Begraafboeken van Terwolde worden in 1805 gesloten.

Tevens komt de verplichting een vaste achternaam te kiezen. De patronieme vernoeming wordt beëindigd. Volgens een keizerlijk decreet van 18 augustus 1811 moet er een vaste achternaam worden gekozen. Dat dit geen massale weerklank vond, mag blijken uit het koninklijk besluit uit 1825 wat nog eens aan de vaste familie achternaam herinnerde.

De derde belangrijke ontwikkeling, een verlaat gevolg van de Franse revolutie, is de invoering van het bevolkingsregister. Hiermee kon aankomst en vertrek naar andere gemeenten goed worden geregistreerd, voorheen een groot manco. Thans wordt gewerkt met persoonskaarten maar in de 19^e eeuw werkte men per adres. Dit werd geregistreerd in boeken die een periode van 10 jaar besloegen. De eerste registers in deze omgeving beslaan de periode 1820-1830.

13. De naamkeuze: Jansen, Arends of Boevenbrink?

Over het algemeen werd de naamkeuze pas gedocumenteerd wanneer men in aanraking kwam met de burgerlijke stand. Voor de 3 kinderen die gaan huwen is dat pas in 1824, 1826 en 1828. Dat de keus al eerder gemaakt is blijkt bijvoorbeeld uit de overlijdensakte van Arend Jansen. In deze acte uit 1814 wordt hij Arend Jans Boevenbrink genoemd.

Toch staan de kinderen voor de keuze. Ze wonen immers niet meer op de Boevenbrink. De keus is tussen de dan geldende patronieme achternaam, nog een keer opnieuw de patroniem gebruiken, de boerderijnaam waar ze toen woonden of het beroep dat ze uitoefenden.

Zo zien we Jannes Boevenbrink in de lijsten van bewoners in bezit van hun politieke rechten in 1811 vermeld als *Jan Arends*, bij het certificaat voor uitloting van de nationale militie op 4 mei 1824 vermeld als *Jannes Janssen* en in 1829 in het bevolkingsregister van Loenen staat hij geboekstaafd als *Jannes Boevenbrink*. Ook *Jannes Landman* of *Jannes de Boer* (zijn beroep) zouden mogelijk zijn geweest. Gelukkig zijn het niet deze "dertien in een dozijn" namen geworden, maar zijn we vernoemd naar de boerderij Boevenbrink, waar Arend Jansen en zijn familie ten tijde van de Franse revolutie woonden. Enigszins voor de hand ligt het wel:

"Ze hebben bij Arend Jansen weer een kleine erbij."

"Welke Arend?"

"van de Boevenbrink"

Toevoeging van de boerderijnaam sloot vergissingen uit.

De Boevenbrinkstraat in Terwolde is naar de boerderij "de Boevenbrink" vernoemd.

Op de volgende bladzijden:

De akte van naamsbekendheid van Gradus (Coenradus) Boevenbrink die hij bij zijn trouwen in 1826 moest laten opmaken.

N^o: 22
1826

Voor M^r: Philips Belgicus Quarts, gen.
baan Rotterdam, residierende te Duello,
kwartier Amhem, Provincie Gelderland
(3de) en in tegenwoordigheid der hiesiger
gemaente en mede ondergetekende ge-
lungen, zijn versleken

1° Berend de Haan, Daghuurder woonde
te voorsch, oud zes en veertig jaren.

2° Willem van Dorrenbolen, Bloemjer,
woner woonde te Duello, oud negen en
zeftig jaren

3° Hendrikus Hulleman, Daghuurder, woonde
te voorsch, oud acht en twintig jaren.

4° Klaas Klaverkamp, Schoonekerker woonde
te Duello, oud twee en dertig jaren.

Dezelven ten verzoeken van Coenradus Boe.
venbriek, boerenknecht woonde te Wulps,
Zoon van Aard Thunken, en Jan van Jan-
sen, den des overleden, hebben verklaard dat
wel te weten dat des zelfs vader den naam
van Moeventriek heeft aangenomen.

Voorts dat des zelfs grootvaders genaamd
Jamest van vaders kant Jan Dries Boe-
ventriek en Margaretha van der Heides
en van moeders zijde Jan Dierck en Hes-
sina Herns reeds voor byna on-

beuglyke jaren byna overleden, voor re-
ken van waterschaps gemaente, dat Coe-
radus Moeventriek, den rekwirants
in drens rederik veelt jaren hebben ge-
hand, en doorvoor byna familie betrek-
kingen van ne by weten, terzyl daer
en bovens dit alles als een weseeldkundige
Zack algemeen bekend is.

Waar Jan actus. gedaen en gepasserd ten
Bantore van ongenellen Rotterdam, te
Duello, op leden des twintigsten April

achtthien wonden met en twintig
in twee woorden van gradus
Salvo, de wonden en wonden
Moemen van Drecht, bode, beide
wonderde te Delle, getuigen liest toe
verzoekt, welke, nu gedene voorbring.
met de declarantien on oud brother
dit brevet, hebben getekend.
behalven willen van Doornikolen en
thandukus Hulleman, die verklaren
niet te kunnen tekenen.

B. De Haan

J. Klaverkamp

G. Smith

W. Van Drecht

B. Everaert Brotharis

Eestk - 20
Roep - 25
1 - 01

Gegeven te Dordrecht den 10^{den} Dieftebr.
1749. In tegenwoordigheid van de
offic. 5. D. R. brothergen met de
Eenelgelden een Land. Kamer.

(Handwritten signature)

goud getekend

H. M.

1749

14. Boerderij de Boevenbrink vanaf 1749

De boerderij de Boevenbrink werd in 1749 bewoond door Jan Wijten. We weten dat al snel in de 19^e eeuw de familie Wijten wederom op de boerderij de Boevenbrink ging wonen en wel tot de 70-jaren van de 20^e eeuw. Waarom woonde de familie Wijten dan zelf niet op de boerderij ten tijde van Arend Jansen?

In 1807 zien we een akte van eigendom.¹

Compareerde (verscheen) voor mij H. Wijnen. Scholtus (schout) des Ambt Voorst en ondergenoemde gerigtslieden Jan Wijten en Lutien Willems dewelke verklaarde ingevolge en ter voldoening aan den 59 artikel der ordonnantie op 't middel van klein zegel dd 28 nov^b 1805, geëmaneert (afkomstig van), dat zij door het afsterven van 1^e comparants onder als zijnde geen meerder erfgenaamen, na gebleven en dus eenige en universeele erfgenaam van dezelve daardoor heeft geaquireert (verworven) en in eigendom gekregen, een boerenplaats genaamd den Boevenbrink met de daaronder gehorende landerijen soo als die nu zijnde liggende.

De katerstede (klein boerderijtje) de Ruiterkolk genaamd met de daarbij gehorende landerijen, beide percelen gelegen onder Terwolde. Daar door 't afsterven van de 2^e compt. Haar ouders, en gene andere kinderen zijnde en dus eennige en universeelen erfgename, van die haare ouders, en daardoor op haare verstorven en zij comp^e in ijgendom verkregen, en al nog bezittende de katersteede, nu boerenplaats 't Weelten gelegen onder Twello, als 't welk voorgeschreven goederen bij hun lieden nog in eigendom is.

En verzoekende hier van registratuur en hebbende de comparanten hierop gestipuleerd (voorbehoud gemaakt) als na regten.

Actum voor mij Scholtus voorn^t die deze hebben bezegeld en neven de gerigtslieden W.J. van Enter en H. Damman getekend in den Ambt Voorst den 15 januari 1807.

Was met cachet (zegel) bezegeld en met onderscheiden handen getekend.

H. Wijnen Scholtus W.J. van Enter en H. Damman

Registr. 17 januari 1807

Deze verklaring van erfrecht zegt dus dat Jan Wijten en Lutien Willems door het overlijden van de familie van Jan Wijten de boerderij de Boevenbrink en de katerstede de Ruiterkolk hun gezamenlijk eigendom is geworden. Door het overleden van de ouders van Lutien Willems (ze had geen broers of zusters) kwam ook de boerderij 't Weelten in hun bezit.

Afgaande op de inschrijvingen in de doop, trouw en begraafboeken zou het volgende een denkbaar scenario kunnen zijn: Jan Wijten sr. bezat de boerderij de Boevenbrink in 1748. Zijn broer Hendrik woonde op de katerstede (klein boerderijtje) de Ruiterkolk. De zoon van Jan Wijten, ook Jan geheten, trouwde en woonde ook op de Boevenbrink rond 1770. Ze lijken geen kinderen te hebben gekregen en nadat ze stierven kwam de Boevenbrink leeg te staan. De Jan Wijten waarover in deze akte wordt gesproken is mogelijk de zoon Johan van Hendrik Wijten. Hij zal zijn jeugd op de Ruiterkolk hebben doorgebracht. Bij hun trouwen in 1783 gingen ze bij haar ouders op de boerderij Weelten (aan de Oude Wezeveldseweg) inwonen. De boerderij de Boevenbrink werd verpacht en wel aan Arend Jansen, onze voorvader. Jan Wijten en Lutien Willems kregen in de periode 1784 tot 1796 zeven kinderen.⁸ Mogelijk hebben meerdere kinderen de kindertijd overleefd en diende daarvoor woonruimte gezocht te worden. Ergens na 1804 is dan de pacht opgezegd en zou de boerderij de Boevenbrink weer bewoond worden door een lid van de familie Wijten.

Aannemelijk is dus dat het bezit van "de Boevenbrink" vanaf 1750 altijd in handen geweest is van de familie Wijten. Niet alleen deze akte maar ook de Franse volkstelling geeft zekerheid waar de familie Wijten rond 1800 zelf woonde: Jan Wijten woonde met zijn gezin op de boerderij de Weelten (8 Zielen / 1 stemgerechtigde).²²

15. Moeilijkheden bij de overgang van Jan Driessen naar Arend Jansen onder Terwolde

In de voorafgaande hoofdstukken heb ik gesteld dat Jan Driessen op de Witappel de vader van Arend Jansen is. Een sluitend bewijs is daarvoor niet te geven. Maar zoals hierna blijkt, is het wel heel aannemelijk.

Het terugwerken van de familiestamboom is niet erg lastig als de zoon het boerenwerk van zijn vader op dezelfde boerderij voorziet. Ondanks de vaak summiere doop, trouw en begraaf inschrijvingen is vaak nog goed de vorige generatie te achterhalen. Moeilijker wordt het bij een verhuizing. De wisseling van boerderij maakt de bewijsvoering van Jan Driessen naar Arend Jansen dan ook lastig.

De volkstelling van 1795 alsmede de begraafboeken van Terwolde maken duidelijk dat Arend Jansen en zijn familie in de periode 1795-1804 op de Boevenbrink woonde. In 1749 woonde daar Jan Wijten. De vader van Arend heette Jan Driessen. Het is dus duidelijk dat de Boevenbrink niet van de ene generatie op de andere is overgegaan. Omgekeerd geldt bij de Witappel hetzelfde. De Witappel werd in 1795 door Berend Jansen bewoond (geen familie, de Witappel had hij in 1761 voor Fl 4700 gekocht en was bovendien Nederlands hervormd).

De RK trouwboeken leveren geen informatie met betrekking tot de ouders van Arend Jansen. Ook met de getuigen komen we niet verder. De NH trouwboeken van het huwelijk in 1784 geeft aanzienlijk betere informatie:

Aarent Jansen, zoon van Jan Driessen onder Terwolde en Janna Jansen, dochter van Garrit Jansen onlangs gewoon hebbende te Vaassen dog thans mede onder Terwolde

In de overlijdensakte van Arend Jansen in 1814 wordt gesteld dat hij zoon is van Jan Dries Boevenbrink en Margaretha van der Heideboer, gewoon hebbende te Terwolde. Verder komt naar voren dat hij 74 jaar oud is geworden wat zijn geboortejaar op 1740 zet.

Verder zijn er de naamsaannemingsakten van Joannes Boevenbrink²³

Joannes Boevenbrink stelt t.a.v. zijn grootouders (1824):

.... de rekwirants grootouders, zo van vaders als van moeders zijde zedert langen jaren zijn overleden, bestaande hiermee redenen van wetenschap ten dezen hier en, dat het overlijden van gezegde grootouders als eenen wereldkundige zaak algemeen bekend is, en dat de rekwirant hier, wanneer zich daar toe eenen geschikte gelegenheid voordeet, wel heeft verheeld, dat Zijner grootouders meer genoemd, voor een reeks van jaren waren overleden, doch dat het hem ganset onbewust wat, waar die overleden of begraven zijn.

Dit levert dus geen informatie op.

Coenradus Boevenbrink zegt hierover (1826):

... zeer wel te weten dat deszelfs vader de naam van Boevenbrink heeft aangenomen. Voorts dat deszelfs grootouders genaamd geweest van vaders kant Jan Dries Boevenbrink en Margaretha van der Heide en van moeders zijde Jan Derks en Hermina Horms reeds voor bijna onheugelijke jaren zijn overleden, voor redenen van wetenschap gevende, dat Coenradus Boevenbrink, den rekwirants in dezen requests vele jaren hebben gekend, en daardoor zijne familiebetrekkingen van nabij te weten, terwijl daarenboven dit alles als eenen wereldkundige zaak algemeen bekend is.

Deze informatie is identiek aan die op de overlijdensakte van Arend Jansen.

Tenslotte zegt de trouwakte van Joanna Boevenbrink met Gerardus Blom in 1828:

.... Meerderjarige dochter van Arnoldus Jansen en Joanna Jansen, in leven werklieden. De eerste overleden te Epe en de tweede te Terwolde, kleindochter van vaders's kant van Jan Dries Boevenbrink en Margaretha van der Heide en van moeders zijde van Jan Derks en Harmina Witten, allen overleden.

Hier valt op dat de grootmoeder moeders zijde bij Coenradus Hermina Horms wordt genoemd, terwijl haar zus haar Harmina Witten noemt. Een persoon kon dus onder meerdere namen bekend staan.

Margaretha van de Heide is niet terug te vinden in de indexen op de RK Doop Trouw en Begraafboeken van de statie Duistervoorde. Jan Driessen wel. Hij is regelmatig terug te vinden in de begraafboeken van Terwolde, woonachtig op de Witappel. Alleen is hij niet getrouwd met Margaretha van der Heide, maar met Gritje Dirrix! (Zie pagina 14)

Gelukkig wordt ze in de trouwakte van de NH kerk in Colmschate wel Margaretha genoemd, zij het Margaretha Wildenberg komende van de Diemenmeer.

Is deze Jan Driessen nu de vader van Arend Jansen? Indien dat het geval is, zou Arend in 1741 geboren zijn, wat betekende dat hij op 72 jarige leeftijd is overleden, in plaats van 74 jaar.

Margaretha Wildenberg/Gritje Dirrix moet dan dezelfde zijn als Margaretha van der Heide.

De andere optie zou zijn dat Jan Driessen en Margaretha van der Heide nooit in Terwolde hebben gewoond. Ze zouden dan elders moeten zijn getrouwd, de kinderen moeten daar dan zijn geboren en ze zouden ook niet in Terwolde zijn begraven.

De oudste vermelding in deze discussie lijkt mij de meest betrouwbare. Dat is in dit geval de trouwakte van Arend Jansen en Janna Jansen, Aarent Jansen is de zoon van Jan Driessen **onder Terwolde**. In dat geval zou op zijn minst aantekeningen t.a.v. begraven van Jan Driessen of zijn vrouw terug te vinden moeten zijn in de begraafboeken van Terwolde.

Dat de leeftijd van Arend Jansen verkeerd werd doorgegeven is helemaal niet zo verwonderlijk in die tijd, hij is per slot van rekening een oude man geworden! Er is een andere belangrijke aanwijzing dat de leeftijd sowieso verkeerd opgegeven is: uit de stemgerechtigdenlijst uit 1811 blijkt dat Arend Jansen in Nijbroek als stemgerechtigd is geregistreerd als laboureur (landbouwer), geboren op 15 maart 1742.²² Ondanks het feit dat dit ook niet de goede geboortedatum is, komt zijn leeftijd bij het overlijden wel op 72 jaar.

Dan de andere achternamen. De grootmoeder aan moeders zijde stond bekend als zowel Hermina Witten en Hermina Horms. Zo zou de grootmoeder aan vaders zijde ook bekend kunnen hebben gestaan als Margaretha van der Heide of Margaretha Wildenberg.

Stel dat de gevonden Jan Driessen uit Terwolde niet onze voorvader was: het zou wel erg toevallig zijn dat er een *Jan Driessen* rond die tijd in *Terwolde* zou hebben gewoond, *rooms-Katholiek* was, met een zoon *Arend* (Andreas) en een vrouw die toevallig ook nog *Margaretha* heet.

Al met al zijn er genoeg aanwijzingen om te kunnen stellen dat de hiervoor besproken voorouders Jan Driessen en Dries Teunissen de voorouders van Arend Jansen zijn geweest en daarmee dus ook onze voorouders.

16. Na de Franse tijd: Hermannus en Joanna Boevenbrink

Van de acht kinderen in het gezin Arend Jansen en Janna Jansen blijven er 5 over na het overlijden van Arend in 1814. Hermannus overlijdt in 1818 op 24 jarige leeftijd, ongetrouwd. Hij blijkt gewoond te hebben in Voorst, huis D10, ongehuwd en was van beroep schaapherder.^{23 26} Zijn broer Coenradus, hier Gradus genoemd, doet samen met Gradus Alfrink aangifte. Van Margarita ontbreekt elk spoor. Mogelijk is zij vertrokken uit de gemeente Voorst. De 3 anderen, Jannes, Coenradus en Joanna, kunnen we goed volgen. Ze trouwen en krijgen kinderen.

Coenradus en Joanna blijven in de gemeente Voorst en blijven te kerke gaan in Duistervoorde. Daar verrijst in 1803 een nieuwe kerk, die dan nog eens wordt vergroot in 1838. Joanna trouwt met Gerhardus Blom uit Wilp in 1828 en gaan wonen in de boerderij Nijenhuis, nr. B1 te Wilp, thans Zwarte Kolkstraat 52.²⁶

17. De Loenense tak: Jannes Boevenbrink

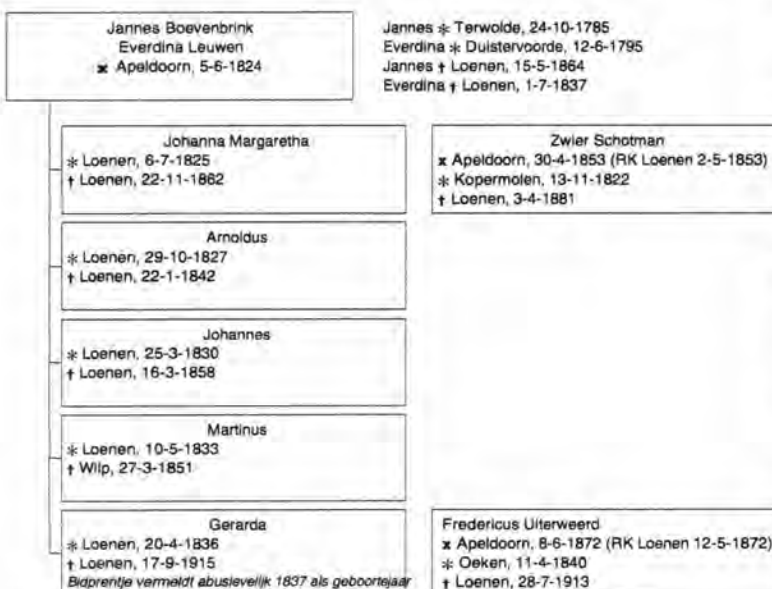
De oudste zoon van Arend Jansen, Jannes, trouwt op 38 jarige leeftijd met de 28 jarige Everdina Leuwen. Jannes is op dat moment landman, d.w.z. dat hij een zelfstandige boer is, met een gepacht boerderijtje. Mogelijk is hij lang een knecht geweest op een grote boerderij en daardoor economisch niet in staat een gezin te starten en te onderhouden. Dat zou een reden kunnen zijn dat hij zo laat trouwde, alhoewel trouwen op latere leeftijd wel vaker voorkwam. Hij woonde al in Loenen of omgeving. Everdina kwam uit de omgeving van Wilp en was in Terwolde ergens werkzaam als dienstmeid.

Bestonden huwelijksinschrijvingen van hun voorouders tot dusver altijd uit slechts enkele zinnen, t.g.v. de Franse wetten had deze huwelijksakte uit twee pagina's. Daarnaast moest er nog een hele waslijst aan extra bewijsstukken worden opgevoerd, zoals:²³

- 1) Bewijs van huwelijksaankondiging in de gemeente Apeldoorn
- 2) Idem in de gemeente Voorst
- 3) Geboorte bewijs van de bruidegom
- 4) Bewijs van overlijden van de vader van de bruidegom
- 5) Bewijs van overlijden van de moeder van de bruidegom
- 6) Akte van bekendheid van het overlijden grootouders van de bruidegom, tevens familienaam akte
- 7) Geboorte bewijs van de bruid
- 8) Bewijs van overlijden van de vader van de bruid
- 9) Bewijs van overlijden van de moeder van de bruid
- 10) Akte van bekendheid van het overlijden grootouders van de bruid
- 11) Familienaam akte van de bruid
- 12) Bewijs dat is voldaan aan de militaire diensplicht door de bruidegom

Een enorm verschil met de praktijk van vroeger! Desalniettemin leveren deze stukken veel informatie en de bewijsvoering met opeenvolgende generaties is veel eenvoudiger, zo niet sluitend. De akte leert ons dat zowel Jannes als Everdina niet konden lezen en schrijven. Gezien hun agrarische afkomst, het R.K. geloof en het onderwijsniveau in deze streek, is dat volstrekt normaal. Heel interessant is het bewijs dat is voldaan aan de militaire dienstplicht. In het geval van Jannes werd hij bestemd voor de lichte 1814. Hij kreeg een lotnummer toegewezen wat vervolgens opgeroepen zou kunnen worden om echt deel te nemen in dienst. Hier zien we dus voor het eerst

iets van het bestaan van een militaire dienstplicht. Voor die tijd, tot 1811, probeerde men mensen in het leger te krijgen door te ronselen bij de herbergen. Zeker in de Franse tijd was er veel vraag naar militairen, maar slechts weinig animo. Zo leverde een oproep in 1796 geen deelname op. In 1800 werden uit de gemeente Voorst 13 man gerekruteerd terwijl er 18 man geleverd hadden moeten worden. Deze rekruteringen gingen vergezeld met enorme

drankpartijen, zoals blijkt aan overlegde rekeningen betreffende drank aan de gemeente Voorst. Vanaf 1811 werden er lotingen verricht voor jongemannen die hun 20^e jaar bereikten. Dit ging in met een terugwerkende kracht tot het geboortjaar 1788. Jannes viel hier dus net buiten.

Vanaf 1813 werd er geloot voor de nationale militia. Blijkbaar werd hier wel met terugwerkende kracht geloot, gezien het feit dat Jannes met de loting voor de lichte 1814 moest meedoen.²⁰

Daadwerkelijk oproepen voor militaire dienst gebeurde over het algemeen slechts bij enkele mensen. Jannes is nooit opgeroepen. Wat wel opvalt, is dat hij binnen de gemeente Vaassen is ingeschreven. Het lijkt dus veilig om aan te nemen dat hij daar met zijn vader woonde, die datzelfde jaar stierf.

Verder bevat de akte een persoonsbeschrijving. Jannes was een man van 1 meter 73 (dus zeer lang voor die tijd!) met een kort, rond hoofd, blauwe ogen, stompe neus, een gewone mond, stompe kin, blond haar en blonde wenkbrauwen en een pokdalig gezicht.

Het bevolkingsregister van Loenen uit 1829 geeft op het adres 60/53 een inschrijving van Jan Boevenbrink en Everdina Leeuwen, met hun dochttertje Janna, geboren in 1825. Daarnaast woonden er nog de knechten Jan Simons en Hendrik van de Hovink.²⁷

Jannes en Everdina krijgen 5 kinderen, 2 dochters en drie zoons. Everdina overlijdt snel, 1 jaar nadat de jongste geboren is. Jannes hertrouwt niet.

De drie zoons overlijden allen ongetrouwd op jonge leeftijd, resp. 14, 27 en 17 jaar. Arnoldus overlijdt thuis bij zijn vader, Johannes idem. Martinus bij zijn oom Gradus Blom in Wilp, waar hij als knecht werkte. Het voortbestaan van de familienaam Boevenbrink via de Loenense tak sterft hiermee uit.

Johanna, de oudste dochter, trouwt met Zwier Schotman in 1853. 9 jaar later sterft ze al. Gerarda, de jongste van vijf kinderen, wordt uiteindelijk wel oud, 79 jaar. Ze trouwt in 1872 met Fredericus Uiterweerd. Daar zien we iets merkwaardigs. Toen zij in ondertrouw gingen, bleek dat de geboorte akte van Gerarda foutief was opgesteld. Zij stond als man geregistreerd. En wel onder de naam Gerrit! Een rechterlijke uitspraak diende eraan te pas te komen om dit te corrigeren. Nam Gerarda toen tevens de gelegenheid te baat om wat schoonheidsfoutjes in de akte weg te laten halen? We zien namelijk dat de namen van haar ouders ook iets worden gecorrigeerd.

Bidprentje van Gerarda Boevenbrink van de Loenense tak uit 1915

Krachtens vonnis van de arrondissements Regtbank te Arnhem van den dertienden Mei achttienhonderd twee-en-zeventig wordt alhier aangetekend dat in tegenstaande acte nr 94 de daarin voorkomende vóór en geslachtsnaam Jan Boevenbrink en Dina Leeuwen worden veranderd in Jannes Boevenbrink en Everdina Leuwen, het woord mannelijk in vrouwelijk, de voornaam Gerrit in Gerarda.

Apeldoorn, 24 mei 1872

Hoe kon zo iets nu gebeuren? Het was niet ongebruikelijk een geboorte te vieren met veel borrels. Als er dan nog aangifte gedaan moet worden... Het blijft natuurlijk giswerk, we weten het gewoon niet.

Van zowel Gerarda als haar man Fredericus zijn bidprentjes bewaard gebleven.²⁸ Beide hebben een lang ziekbed gehad, gezien de meervoudige toekenning van het sacrament der zieken en in het geval van Fredericus, een smartelijk en geduldig lijden.

Van Gerarda gaat het verhaal dat zij eens in bed een gebroken been zou hebben opgelopen!²⁹

18. Gradus Boevenbrink trouwt met Hendrika Mulder

Coenradus trouwt op 28 jarige leeftijd met Hendrika Mulder uit Diepenveen. Hendrika is de dochter van Joannes Mulder en Garda Sliefs uit Diepenveen, die ook op de bruiloft aanwezig zijn. Ze trouwen in Twello. Hij is op dat moment boerenknecht en werkzaam in Wilp. Zij werkt als dienstmeid in Wilp. Opvallend is dat zij en haar vader kunnen schrijven, wat erop duidt dat ze beide enkele jaren onderwijs hebben gevolgd. Coenradus kan niet schrijven. Daarnaast worden haar ouders als landlieden aangeduid (boeren met een boerderij in eigendom?), terwijl over zijn ouders gezegd wordt: "in leven boerenwerk doende".

Coenradus en Hendrika krijgen 5 kinderen. Opvallend is dat er geen vernoeming is naar Arend Jansen, de vader van Coenradus. Ook wordt geen van de kinderen Coenradus genoemd. Het eerste laat zich moeilijk verklaren, het tweede is simpel. Coenradus heette in het dagelijks leven helemaal geen Coenradus. Hij heette Gradus. Dat blijkt uit latere archiefstukken. Op dat moment had hij zich eigen gemaakt zijn eigen naam te kunnen schrijven. Hij tekende dan ook telkens met Gradus. Met de vernoeming van kinderen naar hun ouders klopt het dan ook weer, hun derde kind wordt ook Gradus genoemd. Het verklaart waarom we de naam Coenradus verder nooit meer terug zien in de familie. Ook Coenradus was boer. Al ging het er natuurlijk toen heel anders eraan toe dan nu.

19. Levensomstandigheden op de boerderij in het midden van de 19^e eeuw

Het boerenbedrijf verschilde in de 19^e eeuw niet veel met de 18^e eeuw. De verbeteringen lagen voornamelijk op het vlak van de hygiëne, zoals het afscheiden van woongedeelte van het bedrijfs gedeelte en plaatsen van schoorstenen. Ook komen dakpannen als dakbedekking vanaf midden 19^e eeuw meer voor. De man was vaak bezig met ploegen, zaaien, maaien en verkopen van de oogst (het laatste waarschijnlijk in Deventer). De vrouw verzorgde het vee, melkte de koeien, bakte het brood en karnde de melk tot boter. Het brood werd vaak van tarwe of rogge gebakken in een vuurkuil of stenen bakoven, net buiten de boerderij (i.v.m. brandgevaar). Bij een vuurkuil werd eerst een vuur in een kuil gemaakt, daarna gedoofd en verwijderd. Het as ging eruit en het deeg erin, daarna werd het afgedekt met hout waarna de gloeiende kolen erop werden gelegd. Het type brood hing af van wat er werd verbouwd: op kleigronden (zoals hier) vaak tarwe, op zandgronden rogge. Aan het opvoeden van kinderen werd weinig tijd besteed. Daarvoor was het te druk.

In de oogsttijd was het helemaal druk. Terwijl de mannen maaiden moesten de meisjes de garven binden. Voor zonsopkomst werd er dan gedorst. Een daarna werd het kaf met de wan (een soort zeef) van het koren gescheiden. Naast het verbouwen van tarwe en/of rogge werd er wat vlas verbouwd en op stukjes land waarvoor geen mest meer was, wat boekweit.

Een inventaris van de boerderij bestond uit karren, een ploeg, een eg, schoppen, grepen, een hooivork, een bijl. Daarnaast zaadkorven, manden, een wan, een karn en een spinnenwiel. In de keuken stonden potten en ketels met hengsels om ze op te kunnen hangen. De borden en mokken bestonden uit grof aardewerk. Als bestek waren er tinnen lepels en blank geschuurde ijzeren vorken. In de avonden ging het werk gewoon door. De vrouw naaide/breide en herstelde de kleding. De man vlocht manden en korven om het zaad te bewaren. De dochter of vrouw spinde. De kinderen haspelden het gesponnen garen of speelden. Men ging vroeg naar bed.

PROVINCIE GELDERLAND.

Certificaat.

Signalement.

Lengte 1 El *69* Strepen.
Aangezicht *lang*
Voorhoofd *plat*
Oogen *blauw*
Neus *lang*
Mond *gewoon*
Kin *ronde*
Haar *rossig*
Wenkbrauwen *w*
Merkbare teekenen —

Handteekening

*verklaart
met te kennen
de Overzener
van voorst
J. H. van der
Kamp*

Geregistreerd No. *1499*

Van der Kamp

DE STAATSRAAD, GOUVERNEUR DER
PROVINCIE GELDERLAND,

verklaart, dat *Coenradus Beerenboom*
geboren te *Derwold* den *10 februari 1798*
van beroep *boerenkerck*
Zoon van *André Jansz Jorreling*
en van *Jannes Jansz*
van beroep *—* wonende te *—*
binnen de Gemeente van *—* voor de
nationale Militie is ingeschreven, dat aan hem vervolgens bij
de loting is ten deele gevallen het nummer *13* hetwelk tot heden
niet opgeroepen zijnde, hem tot geenen dienst heeft verplicht.

Gegeven te Arnhem den *16 oktober* 1824

De Staatsraad, Gouverneur der Provincie,

—

Ook Coenradus is uitgeloot voor militaire dienstplicht. Hij staat ingeschreven in de gemeente Voorst voor de lichte 1817. Evenals zijn broer Jannes, is Coenradus niet klein van stuk. Hij meet 1.69^m. Zijn persoonsbeschrijving luidt: Lang gezicht met plat voorhoofd, blauwe ogen, lange neus, gewone mond, ronde kin en rossig haar.

Het was te duur om een olielampje brandend te houden. In de winter waren er wel visite avonden waarbij vooral nieuwtjes en de toestand van het vee werden besproken. De buurman was een vaste gast.

Binnen de boerenstand waren er nog verschillende rangen en standen te onderscheiden. Je had boeren met twee of meer paarden, boeren met één paard en dagloners. Je beperkte je tot je eigen kring, het was ongebruikelijk dan wel onfatsoenlijk om als dagloner met een boerenfamilie om te gaan. Bij het uitzoeken van een huwelijkspartner bestond daardoor al gauw het risico van trouwen binnen de familie. Ten eerste diende er natuurlijk binnen het Rooms-Katholieke geloof te worden getrouwd, ten tweede binnen je eigen stand en vervolgens was er slechts keus in een veel kleiner gebied (met minder mensen) dan tegenwoordig het geval is.

Huwelijk en geboortes waren dan ook feestelijke aangelegenheden om aan de sleur van alledag te ontsnappen. Vaak werden er dan ook ontzagwekkende hoeveelheden jenever weggewerkt.

De boer kampte in het midden van de 19^e eeuw met een chronisch mesttekort. Daardoor blijven er hele stukken land braak liggen (veelal arme gronden). Naast de stalmest werd er ook hard-as gebruikt, (vanaf 1900 werd overgegaan op kolen gestookte kachels) vanaf midden 19^e eeuw ook slakkenmeel, chilisalpeter en guano (Peruaanse vogelmest).¹¹

20. De Middelburg op Bussloo

Met de introductie van de bevolkingsregisters zou het aanzienlijk eenvoudiger moeten zijn om te achterhalen waar iemand woonde. In de gemeente Voorst is het tegendeel vaak het geval. De huizen werden aangeduid met nummers. Deze nummers werden om de haverklap veranderd wanneer ertussen opeenvolgende nummers nieuwe huizen werden gebouwd of ook wel eens een huis afbrandde. Gelukkig is de bewoning van de boerderij door Gradus Boevenbrink goed te volgen.

De eerste vermelding van het gezin Gradus Boevenbrink dateert uit 1838. De boerderij stond in het kerspel Wilp en was vermeld onder nummer D28. Naast de gezinsleden woonden er de 80 jarige Berend Teunissen uit Raalte als kostganger, de 19 jarige Anthony Broekhof en de 16 jarige Gradus van Galen, beide knechten en de 19 jarige meid Elizabeth Dorsthorst.

In de periode 1840-1850 zien we Jan de Haan en Marten de Haan geregistreerd als knechten. De meid was toen Gerdina Pol. Vaak is het zo dat het aantal knechten en meiden een groot verloop kende, soms wel elk jaar. Gezien het geringe aantal vermelde knechten en meiden heeft er waarschijnlijk slechts éénmaal in die periode een inventarisatie plaatsgevonden. Het huisnummer was nog steeds ongewijzigd D28. Maar welke boerderij is dit?

Allereerst is er de overlevering binnen de familie. Toos Roelvink Boevenbrink (geboren 1899) vertelde me dat volgens horen zeggen haar vader geboren zou zijn op de boerderij "de Middelburg", gelegen aan de Zandwal 1 te Voorst.³⁰ Dit is een grote boerderij met een lange historie die terug gaat tot de middeleeuwen. Het is het stamslot van de familie Küttshreutter en de laatste 100 jaar bewoond door de familie de Haan. Nu is het een restaurant dat een prominente plaats inneemt aan het meer van Bussloo. De kadastrale gegevens rond 1830 wijzen uit dat de boerderij toen eigendom was van baron van Wijnbergen, een katholieke grootgrondbezitter die vele

Bid voor de ziel van zulkere:

HENRICA MULDER,
HUISVROEW VAN
GERARDUS BOEVRINK;

Overleden te Wils, na een langdurig en smartelijk lijden, voorzien van de H. Sacramenten der stervenden, den 19 Mei 1848, in den leeftijd van 52 jaren en bijna 3 maanden, en begraven den 22 daarnaanvolgende op het H. G. Kerkhof te Bussloo.

„Gij hebt nu veel droefheid, mijn liebare man en kindereul maar door Gods vaderlijke barmhertigheid zal ik u in een beter leven wedersten; en dan zal uw hart zich verheugen, en niemand zal u die blijdschap ontnemen.“ Joannes XVI: 22.
„Die vrouw die den Heer vreest zal geprezen worden.“ — Op haar vertrouwde het hart van haren man.“ Hoek der Spreuken XXXI: 11, 27.

GEBED.

Open hart, o God, de dear des Levens; opdat zij zich met al Uwre uitrekenen, in die eeuwige Vreugd verlijden moge. Door Jezus Christus onzes Heer. Amen.

Onze Vader Wens geroet
Zij ruste in vrede!

Te Deventer, bij J. W. ROBIJNS.

*Bidprentje van Henrica Mulder,
echtgenote van Gradus Boevenbrink
uit 1848*

landerijen verpachtte.³¹ Zover lijkt alles dus te kloppen. Echter er is één probleem. De boerderij behoort tot Voorst. Weliswaar ligt het op de grens met Wilp maar toch.... Toch blijkt bij het terugzoeken van de bevolkingsregisters vanaf 1890 ondubbelzinnig dat hier toch de Middelburg betreft.²⁶

In 1848 overlijdt de vrouw van Gradus. Hendrika overlijdt na een langdurig en smartelijk lijden op 19 mei 1848. Van haar is een bidprentje bewaard gebleven. Ze staat vermeld als Henrica Mulder, huisvrouw van Gerardus Boebrink (Gradus kon niet schrijven en spreek Boevenbrink maar eens in dialect uit).

Dat bidprentje is opmerkelijk want bidprentjes waren nog niet algemeen en Gradus was analfabeet. Een gezin onderhouden voor een man alleen was natuurlijk een vrijwel onmogelijke opgave. Dus er diende weer snel getrouwd te worden. Op 6 oktober 1849 trouwde Gradus met Margaretha Wilhelmina Katharina Rhodspieker. Zij was de dochter van Gerhard Rhodspieker en Johanna Thees, die beiden al overleden waren. Ze kwam uit het koninkrijk Pruisen. In een eerste opwelling klinkt het ver weg, Oost Duitsland of zo, maar het blijkt heel wat dichterbij. Margaretha is geboren in Loikum, gemeente Kleef. En Loikum ligt vlak over de grens onder Bochum. Dit gedeelte van Duitsland stond toen bekend als West Pruisen.

Kaart uit 1846 waarin de de boerderij de Middelburg met naam genoemd wordt. Om de boerderij is nog een slotgracht te zien.

Gradus en Margaretha kregen 4 kinderen. Hun eerste zontje, Hendrikus Johannes, overleed al snel. Hun tweede zontje gaven ze dezelfde naam. Daarna kregen ze nog twee dochters.

In de periode 1850 tot 1860 werden wijzigingen van bewoners gedurende deze tijdsperiode in de burgerlijke stand al veel beter bijgehouden. In totaal staan er voor de Middelburg 32 namen vermeld, die ooit voor kortere of langere tijd hier hebben gewoond. Hieronder staat Zwier Schotman, die later met de nicht van Gradus trouwde. Totaal staan er 22 knechten en meiden vermeld. Het lijkt er dus op dat er jaarlijks ongeveer 3 knechten en meiden waren, die 1 jaar, soms eens 2 jaar op de boerderij woonden. Het huisnummer was inmiddels gewijzigd in D30.

De boerderij de Middelburg, gepacht door de familie Boevenbrink in het midden van de 19^e eeuw. Nu is het een restaurant aan het recreatiemeer van Bussloo.

Deze adellijke katholieke familie kreeg in 1791 het landgoed Bussloo in bezit door vrouwelijke overerving via de familie van Dorth. Eveneens in die tijd kwam het landgoed de Middelburg in hun bezit. De familie woonde op het huis Bussloo wat vroeger bij

boerderij de Breunikhof stond. Rond 1905 is dit herenhuis afgebroken. Als gevolg van de aanwezigheid van de katholieke familie stond er in Bussloo ook een kerk. In 1803 was dat een bescheiden kerkje met een strodak. Het functioneerde als een bijkerk van de statie Duistervoorde. Maar in 1818 liet baron J.W.A. van Wijnbergen op eigen kosten de thans bestaande RK kerk bouwen. In 1835 kwam daar de begraafplaats bij. Tot in het begin van de 19^e eeuw werden lijkens altijd begraven in de kerk. Dat dit een uitermate onhygiënische toestand was mag blijken uit bijvoorbeeld klachten over een penetrante lijkklucht in de kerken van Wilp en Voorst in 1742 en 1745 door verzakking van de vloer. De noodzaak tot een verbeterde hygiëne leidde in 1829 tot de verplichting om begraafplaatsen aan te leggen.²⁰ Vervolgens kwam in 1846 de pastorie. In dat jaar verwierf de parochie Bussloo dan ook een onafhankelijke status en werd gescheiden van de Duistervoorde parochie. In 1847 werd de kerk overgedragen aan de Rooms-Katholieke kerk. Het landgoed Bussloo bleef in bezit van de familie van Wijnbergen, al woonden ze er zelf al vanaf omstreeks 1873 niet meer. In 1968 ging het hele bezit over naar het Recreatieschap Veluwe.³² De nauwe banden van de familie Boevenbrink uit die tijd met de familie van Wijnbergen blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat twee dochters van Gradus, Johanna Maria en Anna Maria bij een baron van Wijnbergen in Nijmegen als dienstbode werkten. Als we op de kadastrale atlas van Wilp/Vorst naar de bezittingen van de familie Wijnbergen kijken, dan zijn er slechts enkele die onder Wilp vallen.³¹ Vanuit het boek Bussloo wordt duidelijk dat de met D genummerde woningen in het gebied van Wilp aan de zuidoost kant liggen, tegen Bussloo aan.³³

21. Onderwijs op het platteland

Gradus is de laatste van de familie die niet kon lezen of schrijven. Zijn twee vrouwen konden het wel en ook alle kinderen zijn naar school geweest en waren de schrijf- en leeskunst machtig. Welke algemene ontwikkelingen lagen hieraan ten grondslag?

Het schoolbezoek nam snel toe in de eerste helft van de 19^e eeuw. Dit was een gevolg van de schoolwetten in de periode 1801-1806 die het onderwijs loskoppelden van het kerkelijk leven.

Daarnaast moest ook de kwaliteit van het onderwijs flink worden verbeterd. Dat het hiermee zeer droevig gesteld was mag blijken:

"Sinds 1650 was het onderwijs niet vernieuwd, wat toen degelijk en deugdelijk was, is in 1700 verouderd, in 1750 gebrekkig en in 1775 schier onbruikbaar".²⁴

Of een onderwijsdeskundige in 1791 (Ysbrecht van Hamelsfeld):

In het verlichte en beschaafde Nederland groeit een bevolking op die "volstrekt van het vee niet te onderscheiden dan door de menselijke gedaante en het gebruik der spraak."

Hoogleraar van der Palm, Leiden in 1799 (later de eerste minister van onderwijs):

Geen stand in de maatschappij toont zich onverschilliger omtrent het onderwijs der jeugd dan de boerenstand. De geringste dienst die de ouders van hun kinderen trekken kunnen (oppassen, werken op het land) is groot genoeg om ze de school te laten verzuimen.

De verbeteringen betroffen de inrichting van het klaslokaal, het opdelen van de school in drie groepen, het verbeteren van de salariëring en opleiding van de onderwijzer en het controleren van het onderwijs door inspecteurs.

Uiteraard nemen de uitvoering van de wetten een lange periode in beslag. Maar het heeft resultaat.

In Gelderland (steden uitgezonderd, daar was in de 18^e eeuw al een hoog schoolbezoek) zien we een flinke toename van het schoolbezoek: in 1811 bezocht ca. 60% van de kinderen tussen 6 en 12 jaar de school, in 1840 was dat al gestegen tot ca. 80%. In de gemeente Voorst lag de situatie nog iets gunstiger: 87% in 1848, waarbij opgemerkt wordt dat het bij de 13% die niet naar school gaan kinderen betreft van arme gezinnen, die het schoolgeld niet kunnen betalen. Wel was het zo dat het schoolbezoek in de zomermaanden vaak terugviel tot 50% van het schoolbezoek in de winter.²⁴

In de gemeente Voorst hadden de plaatsen Terwolde, Nijbroek, Twello, Wilp en Voorst elk één school. Er was dus nog geen opdeling naar bijzondere scholen. Een indruk over de kwaliteit van het onderwijs die de kinderen hebben gevolgd, volgt uit rapportage van de hoofdinspecteur Wijnbeek in 1835 en 1842:

1835: Twello:

Het heeft een schoollokaal dat veel te klein is voor 250 leerlingen. Er ontbreken orde en stilte bij gemis van genoegzame hulp. De schrijfwijze van Keppenne is hier eenigzins ingevoerd.

1842:

Twello daarentegen heeft een goed schoollokaal en een niet onbekwamen onderwijzer in G. Keiser, vooral voor de verstandsontwikkeling, het rekenen, in de taal- en stijloefeningen. Maar de leestoon en het schrift laten veel te wensen over. Des avonds wordt er vrij goed onderwijs in het Fransch gegeven.

Bij Wilp wordt opgemerkt:

De school te Wilp is achterlijk ten aanzien van het onderwijs. B. Dieperink staat niet op de tegenwoordige hoogte van hetzelfde. Ook is zijne school weinig bezocht, hetgeen echter gedeeltelijk daaraan is toe te schrijven, dat de Roomschen de school van Twello verkiezen, omdat aldaar hunnen kerk is, en dus in éénen gang kerk en school kunnen bezocht worden. Het lokaal is niet meer dan middelmatig.

We zullen maar hopen dat de kinderen van Gradus de school in Twello hebben bezocht in plaats die van Wilp.³⁴ De school stond naast de hervormde kerk, op de plaats waar nu het Irene gebouw staat. Het gehanteerde argument klopt in dit geval niet, de kerk te Bussloo was al vanaf 1818 in gebruik.

In 1847 kocht de gemeente Voorst grond aan op de hoek van de Deventerweg en de Haanstraat voor het bouwen van een school te Gietelo.³⁵ Deze zal het jaar erop wel in gebruik genomen zijn. Deze school lag zo dicht bij de Middelburg dat het veilig lijkt om aan te nemen dat de kinderen van Gradus van school wisselden en hier naar toe gingen. In 1859 zaten er 70 kinderen op deze school. Bij een bezoek van schoolcommissie van de gemeente Voorst op 10 oktober 1859 bleken er 50 van de 70 kinderen aanwezig te zijn. Gesteld werd dat de mazelen waren uitgebroken. Uit bezoeken bij andere scholen blijkt echter ook dat er veel kinderen niet aanwezig waren doordat ze meehielpen op het land om de aardappels te rooien en bezig waren met het zoeken van eikels. Bij Gietelo wordt opgemerkt:

"De hier nu tegenwoordig zijnde leerlingen gaven blijken van gemaakte vorderingen in lezen, schrijven en rekenen en proeven van een goed geheugen en begrip in den Aardrijkskunde en in de Vaderlandsche Geschiedenis.

*Met leedwezen merkten wij echter in deze School op dat door U nog geen gevolg was gegeven aan het door ons -bij Missive van den 27 July No. 5 overgebracht- zo billijk gedaan verzoek van den Hoofd Onderwijzer, dat den letterkast mogt worden overgeschilderd, omdat de letters onleesbaar en bijna onbruikbaar waren, hetgeen het werk niet weinig bemoeijelijkte van den anders zoo geschikten als een goeden aanleg hebbenden Kweekeling David Neusink. Wij nemen daarom nogmaals de vrijheid dit verzoek met herhaalden aandrang te ondersteunen."*³⁶

In Bussloo werd een school op katholieke grondslag pas opgericht in 1872, dus daar hebben geen kinderen van Gradus op gezeten, de jongste was al toen al 18 jaar.³³

Dat kinderen de smaak van het lezen en schrijven door het onderwijs in de 19^e eeuw te pakken hebben gekregen, valt te bezien. Voor het vak lezen, dat toenmaals -en terecht- in het middelpunt van het onderwijs stond wordt opgemerkt:

*"Ook als het kind de Brave Hendrik (De brave Hendrik van Nicolaas Anslijn) en de Brave Maria achter zich had gelaten, werd het volgepropt met zedekundige lessen. En wel zo, dat een levendige en strijdbare natuur er van walgen moest, terwijl ook leerlingen van een meer volgzaam karakter ongetwijfeld de lust tot lezen verloren. Geen aardig familie verhaal, geen geestige schets, geen boeiend sprookje of welke andere vorm van kinderbelletrie, maar levenswijsheid, zedepreek, nuttig voorbeeld waren het, waarmee men de schooljeugd jaar na jaar bezighield."*²⁴

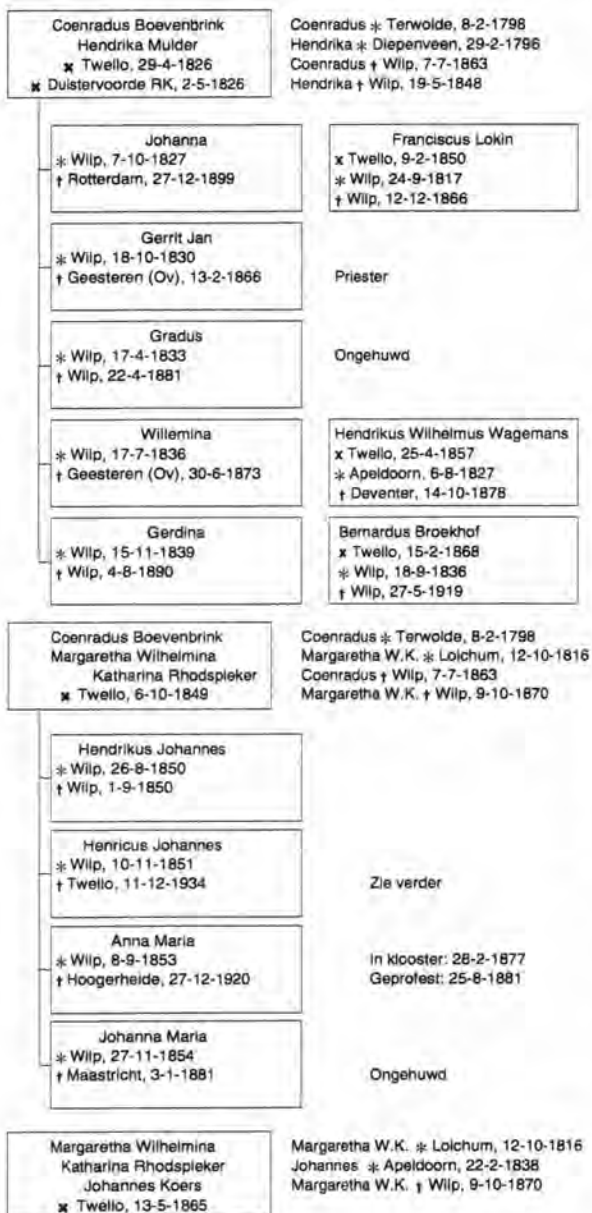
In deze tijd hechten we veel belang aan goed onderwijs. Uit het hierboven geschetste blijkt dat het toen toch minder vanzelfsprekend was dat iedereen goed onderwijs genoot. De levensomstandigheden waren immers fundamenteel anders.

22. De kinderen van Gradus

Johanna Boevenbrink

Geboren op 7 oktober 1827 te Bussloo was ze de oudste dochter van Gradus (Coenradus) Boevenbrink en Hendrika Mulder. Op 9 februari 1850 trouwde ze vanuit huis met de 32 jarige Franciscus Lokin. Op dat moment was ze zelf 22 jaar en had 2 jaar daarvoor haar moeder verloren. Ze gingen zich op de boerderij Kruizevoorde in Wilp vestigen. Deze boerderij ligt aan de Kneuterstraat 13, op de hoek van de Breuninkhofweg met de Kneuterstraat aan het meer van Bussloo.

Tussen 1851 en 1865 kregen ze 7 kinderen, geen van hen is op zeer jonge leeftijd overleden. De woning stond onder resp. de nrs. A7, A11, A9 en A12 bekend.²⁶ Toen Johanna 39 jaar was overleed haar man op 12 december 1866.²⁸ Tot haar vertrek op 2 november 1882 naar Kampen bleef ze samen met enkele van haar kinderen op de boerderij werken. Op de boerderij werkten in de loop der jaren vele knechten en meiden. Tussen 1850 en 1880 zijn er via het bevolkingsregister al 30 te achterhalen, de meeste voor kortere tijd. Hieronder zat ook veel familie. Zo treffen we neef en nicht Johannes en Grada Boevenbrink (1855-1857) aan van de Loenense tak, broer Gradus en zus Gerdina (rond 1866), en een neefje Wagemans uit Tubbergen. Op 55 jarige leeftijd vertrok ze met haar zoon naar Kampen. De reden is niet bekend. Twee jaar later, op 27 augustus 1884 verhuist ze naar Zwolle. Mogelijk is ze wederom met haar zoon meegetrokken. Op 1 september 1890 verhuist ze voor de laatste maal op 63 jarige leeftijd naar Rotterdam.²⁷ Misschien dat ze bij een dochter van haar intrekt, die al in 1885 naar Rotterdam ging.

was en jong was overleden. Naar verluidt heeft de familie in Bussloo voor hem een jaarlijks een mis doen laten opdragen in de kerk te Bussloo. Er zou afgesproken zijn dat deze jaarlijkse mis "eeuwigdurend" zou plaatsvinden. Iets wat wel vaker gebeurde.

Gradus Boevenbrink

Gradus werd op 17 april 1833 geboren te Bussloo. Tot z'n 27e jaar blijft hij thuis op de boerderij werken. Op 25 april 1857 fungeert hij als getuige voor het huwelijk tussen zijn zuster Willemina en Hendrikus Wilhelmus Wagemans. Daarna vertrekt hij op 16 november 1860 naar de gemeente Gorssel, echter hij is daar niet terug te vinden in het bevolkingsregister van de gemeente Gorssel.²⁷ Mogelijk is hij zeer snel door gegaan naar de gemeente Olst. Vanuit Olst komt hij op 15 augustus 1866 terug naar de gemeente Voorst waar hij zijn zuster Johanna Lokin op de boerderij gaat helpen.

Ze stierf op de West Kruiskade in Rotterdam (Centrum) op de drempel van de 20ste eeuw, 27 december 1899. Ze was toen 73 jaar.

Gerrit Jan Boevenbrink

Gerrit Jan is op 18 oktober 1830 te Bussloo geboren als het tweede kind van Gradus (Coenradus) Boevenbrink en Hendrika Mulder. In het bevolkingsregister van 1840 komt hij abusievelijk als Gerrit Jan Bovenkamp voor. Een rare fout, echter zulke fouten komen wel vaker voor.²⁶ Vanaf 1850 is hij niet meer in de gemeente Voorst terug te vinden. Waarschijnlijk is hij dan al vertrokken naar een priester internaat, waar hij tot priester zal worden opgeleid. Op 26 juli 1858 wordt hij tot priester gewijd. Op 24 september 1858 wordt hij benoemd tot kapelaan van de St. Pancratius parochie aan de Vriezeveenseweg 2 te Geesteren (Gemeente Tubbergen). Zijn zuster Willemina komt op 24 februari 1864 met haar man Hendrikus Wilhelmus Wagemans en kinderen ook naar Geesteren.²⁷ Dit zal wel geen toeval zijn geweest, waarschijnlijk heeft Gerrit Jan een boerenbedrijf en werk voor hen kunnen regelen. Gerrit Jan overlijdt al op jonge leeftijd, op zijn sterfdatum 13 februari 1866 was hij pas 35 jaar.³⁷

Priesters binnen de familie waren vroeger alom zeer gerespecteerd, zo was het anno 1981, 115 jaar na zijn sterfdatum binnen de familie Boevenbrink bekend dat Hendrikus Johannes Boevenbrink (1851-1934) een halfbroer had die priester

Omdat Franciscus Lokin enkele maanden later stierf, is het niet onmogelijk dat Gradus werd gevraagd te komen helpen in verband met een mogelijk ziekbed van Franciscus. Nadat vader Gradus (Coenradus) is overleden en zijn tweede vrouw Margaretha hertrouwd is met Johannes

Den luister van uw huis, o Heer, heb ik hemind, en de plaats, waar uw heerlijkheid woont.
Ps. XXV, 8.

IN UWE GEBEDEN
WORDT AANBEVOLEN DE ZIEL VAN ZALIGER:
DEN WEL EERWAARDEN HEER

GERARDUS JOANNES BOEVENBRINK.
geboren te Busslo den 17 October 1830, Priester gewijd den 26 Julij 1858, tot kapellaan te Geesteren benoemd den 24 September 1858, en aldaar overleden den 13 Februarij 1866.

De wet der waarheid was in zijn' mond, en hoosheid was op zijne lippen niet te vinden: in vrede en gerechtigheid heeft hij met mij gewandeld, en velen van de zonde afgehouden. MALACHI, II, 8.

Ik heb gezegd: op de helft mijner dagen zal ik naar het graf gaan. ISAIA'S XXXVIII, 10.

Want, Heer! indien gij gewild hadt, voorwaar ik zoude U nog offerende hebben opgedragen. Ps. L, 18.

Niemand kan zich verbeelden, welken transt het geeft in het sterfjaar, als men zich herinnert, de h. Maagd en Moeder Gods getrouw vereerd te hebben gedurende het leven. H. ALPHONSUS DE LIG.

G E R E D.

O God, die uwen dienaar GERARDUS JOANNES met de priesterlijke waardigheid bekleed hebt, noem, bidden wij U, door de kracht van uw allerheiligst lijdens hem genadig op onder het getal uwer uitverkorenen. Omze Vader... Wees gegroet...

R. I. P.

bedrukt te Almelo bij J. T. Sommer.

Bidprentjes
van Gerrit
Jan
Boevenbrink,
kapelaan en
Gerhardus
Boevenbrink,
ongetrouwd
gebleven.

IN UWE GODFRUCHTIGE GEBEDEN WORDT AANBEVOLEN DE ZIEL VAN ZALIGER.

Gerhardus BOEVENBRINK,
overleden waarsien van de H.H. Sacramenten der Sterfende te Busslo, den 22 April 1881, in den ouderdom van 48 jaren, begraven den 20 daaropvolgende op het R. K. Kerkhof aldaar.

Hij was oprecht eenvoudige vreesde God en vreesde af van het kwaad. Jos I: 1.
Gezegend is de man die zijn vertrouwen op den Heer stelt en wiens hoop de Heer is. Jsa. XVII: 17.
Die den Heer vreesd zal het welgaan en op zijn sterfslag zal hij gezegend worden. EccL. IV: 13.
Van de stille rustplaats der doolien roept ons de herinnering aan zijn braven levenswandel nog toe, de godvruchtigheid is tot alles nuttig. I Tim. IV: 8.
Nu dan Heer! doe met mij naar Uwten wil, en gelied dat mijne ziel in vrede ontvangen worde, want het is mij dienstiger te sterfden dan te leven. Tob. III: 6.

Heer geef hem de eeuwige rust
Omze vader... Wees gegroet...

Deventer, H. Borsink.

Koers komt Gradus weer even terug naar zijn ouderlijk huis. Dit zal zo rond het jaar 1866-67 zijn geweest.

Tussen 29 september 1872 en 18 november 1873 kwam hij uiteindelijk terecht op de boerderij van Bernardus Broekhof, waarmee zijn zuster Gerdina getrouwd was. Hier bleef hij werken tot zijn overlijden op 22 april 1881. Hij was toen 48 jaar.^{26 28}

Willemina Boevenbrink

Willemina werd op 17 juli 1836 geboren te Bussloo. Op 25 april 1857 trouwde zij met de uit Apeldoorn afkomstige Hendrikus Wilhelmus Wagemans (29 jaar). Alhoewel men in het bevolkingsregister vergeten heeft te vermelden wanneer en waarheen Willemina vertrok, lijkt het veilig om aan te nemen dat ze vanuit het ouderlijk huis trouwde en daarna zich te Vaassen nr. 272wk vestigde. Gezien het feit dat ze geen knechten en meiden hadden, betrof het hier waarschijnlijk een klein boerenbedrijf. Ze kregen hier vier kinderen, waarvan de oudste na een jaar overleed. Mogelijk bood de boerderij onvoldoende bestaansrecht want het gezin vertrok op 24 februari 1864 naar Geesteren, gemeente Tubbergen. Daar, op de Vinckenweg 46, kreeg het echtpaar tenminste nog twee kinderen. Willemina overleed hier op 30 juni 1873 (bijna 37 jaar). Het gezin werd daarna opgedeeld, tussen 1872 en 1874 vertrok een dochter (8 jaar) naar Apeldoorn, een zoon (9 jaar) ging naar de familie Lokin, een andere zoon (4 jaar) kwam bij de familie Broekhof terecht. De twee oudsten (zoon en dochter) trokken met hun vader op 15 december 1874 mee naar Deventer. Daar verlieten ze al snel de ouderlijke woning aan de Molenstraat. Hendrikus Wilhelmus Wagemans stierf er achtergebleven op 51 jarige leeftijd (14 oktober 1878).^{27 28}

Gerdina Boevenbrink

Gerdina is op 23 september 1839 te Bussloo geboren als laatste kind uit het eerste huwelijk van Gradus (Coenradus). Op 26 jarige leeftijd vertrok ze op 9 oktober 1865 naar 's Heerenbergh. Ze is

daar slechts kort gebleven want op 29 april 1866 keerde ze terug naar de gemeente Voorst. Gedurende twee jaar bleef ze werken op de boerderij bij haar zuster Johanna Lokin. Op 15 februari 1868 trouwde ze te Twello met Bernardus Broekhof. Ze trokken bij de vader van Bernardus op z'n boerderij in. De woning was in die periode onder A5, later als A6 bekend en was gelegen in Bussloo, op de hoek van Soerhuislaan met de Zutphenboerlaan. Eind 1872, toen zijn vader overleed, nam Bernardus de boerderij over. Het echtpaar kreeg 5 kinderen. Heel triest is dat de eerste drie kinderen zeer jong overleden, de eerste na 8 maanden, de tweede na 5 maanden en de derde na 2 maanden.

Op de boerderij zelf is het een drukte van belang, we zien in de loop der jaren veel knechten en meiden werken. In de periode 1860-1880 zijn er 14 te vinden, inclusief vele familieleden zoals neefjes Wagemans, broer Gerardus Boevenbrink en haar halfzuster Johanna Maria Boevenbrink. Op 4 augustus 1890 overlijdt Gerdina. Ze is 50 jaar geworden. Bernardus Broekhof wordt zeer oud, en sterft op 27 mei 1919 (83 jaar).^{26 27 28}

Hendrikus Johannes Boevenbrink (1)

Hendrikus Johannes Boevenbrink is op 26 augustus in de ouderlijke woning te Bussloo geboren als eerste kind van Margaretha en Gradus. Hij is 6 dagen later, op 1 september 1850 overleden.

Hendrikus Johannes Boevenbrink (2)

Hij komt in het volgende hoofdstuk aan de orde.

Anna Maria Boevenbrink

Anna Maria Boevenbrink is op 8 september 1853 geboren te Bussloo. Tussen 1860 en 1866 gaat ze als meid weken bij Theodorus Horstink en Hendrika Horstink. Op 21 mei 1866 vertrekt ze naar de gemeente Olst. Lang is ze daar niet gebleven, want in 1870 is ze al aanwezig in Nijmegen als dienstbode van notaris Hendrikus Wilhelmus Carolus Johannes baron van Wijnbergen en Marie Eugene Jeanne Jonkvrouw de Blauwe aan de Pouwelstraat. Op 27 februari 1877 vertrekt ze naar

Bid voor de ziel van zaliger
De Eerwaarde Zuster

Maria Ubaldine BOEVENBRINK.
Religieuse van de Congregatie der Zusters van de H. Maagd Maria, genaamd het Gezelschap van Jezus, Maria, Jozef.

Gebooren te Bussloo den 8sten Sept. 1853.
In de Congregatie getreden den 28sten Febr. 1871.
Geprofeest den 25sten Aug. 1881.
Overleden den 21sten Dec. 1920 in het St. Philomena-Gesticht te Hoogerheide.

Deze was eenvoudig en oprecht, godvrezend en afwijkend van het kwaad. Job. I. 1.
Haar leven was voor de andere Zusters een voorbeeld, waarvan zij de wetenschap om wel te leven konden leeren. Oh. S. Clarae.

Ik bid U Heer, gedenk hoe ik voor U gewandeld heb in waarheid en met een volmaakt hart; en dat ik, heiligen behagelijk is voor U, gedaan heb.

Dierbare Bloedverwanten en Medezusters, U verlatende, vraag ik geen tranen, maar gebeden en offeranden. H. Ambrosius.

Jezus, Maria, Jozef, ik geef U mijn hart, mijn geest en mijn leven
Jezus, Maria, Jozef, staat mij bij in mijn doodstrijd
Jezus, Maria, Jozef, geeft, dat ik in Uw gezelschap zalig sterfe.

(300 d. aft)

R. I. P.

P. G. M. Verduit, Koster, Hoogerheide.

*Bidprentjes van
Anna Maria
Boevenbrink,
als zuster
gestorven in
1920 en
Johanna Maria
Boevenbrink,
ongetrouwd
overleden in
1881 te
Maastricht.*

Ziet de bruidegom komt gaat hem te gemoet.
MATTH. XXV : 6.

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER.
JOHANNA THEODORA BOEVENBRINK.
Gebooren te Bussloo, den 27 November 1854 en overleden te Maastricht den 2 January 1881, na een korten is syn met de U. Sacramenten des sterfenden en begraven den 5 January op het N. O. Kerkhof aldaar.

Haar leven is niet uitgebluscht. Het is de sardie niet, welke haar dekt, maar de somal, die haar ontvaangen heeft. S. HAZELIUS.

Velen onzer vrienden praechten ons daar, verrekord van bunne zaligheid, besorgd voor de onze welke vraagd voor hen on ons, ons daar bijeen te staen! S. CYRILLIUS.

In jaren en onschuld was sij een kind en konde geen kwaad; de soodanige is het rijk der hemelen; en niet die den naam, maar het kenmerk van een kind van Maria draegt, is opgeschreven in het boek des levens.

Brouwen en Zusters! bedroeft u niet gelijk anderen die geen hoop hebben; de ijd is kort, alle windigt heft dus zo, dat alle u diens, om eene gelukkige eenigheid te verworven.

H. PAUL en A. M. de LIG.

O Zoetste Jezus!
wees mij niet een roeter, maar een Zaligmaker.
Onse vader.... Wees gesprok....

Dat zij ruste in Vrede.

Drukker. H. Horstink.

Den Bosch waar ze het klooster in gaat. Een dag later legt ze de kloostergeloften af en treedt ze toe tot de zusters van de Heilige Maagd Maria, genaamd het gezelschap van Jezus, Maria en Jozef. Ze

is dan 24 jaar. Anna Maria neemt de kloosternaam Maria Ubaldine aan. Vanaf 7 april 1891 tot haar overlijden op 67 jarige leeftijd (27 december 1920) zit ze in het Philomena gesticht aan de Huijbergseweg 3 te Hoogerheide.^{27 28}

Waarom gaat ze in het klooster? Voor 1813 waren en vrijwel geen kloosters in Nederland. De enkele kloosters die wel bestonden, lagen in het zuiden van het land. Na de Franse revolutie kreeg het katholicisme weer een volwaardige plaats in Nederland. Daardoor kon ook het kloosterleven zich uitbreiden. Vanuit de oude kloosters werden nieuwe kloosters gesticht, die onder invloed van plaatselijke pastoors en moeilijke communicatie met de hoofdvestiging, snel zelfstandig werden.

nr 342. Unterricht von Legal bezl. nichtig Cont. bestragend mit 20
 sind u dertig gesciedel wegen in 1849.
 Apud Boon des 14 Sept. 1849.
 Heil. Ant. Traas, Jure
 Timmerman

Gabriel und Liefke Witt.

Margaretha d'Althelmine d'Althelm Rhodspieker
 ufgeligt Tochter des Hofrath Rhodspieker und der
 Johanna d'Althelm Rhodspieker im Jahre d'Althelm
 Rhodspieker ufgeligt, am 20. Juny 1849 in dem
 selben Orte in der Kirch d'Althelm Rhodspieker
 von mir unterschrieben vom Pfarrer d'Althelm
 Loikum im Curat. d'Althelm 1849.
 C. A. Bünghener Pastor.

Zur Beglaubigung des Urkunden
 des Herrn Pfarrer d'Althelm
 Haltern. am 26. Juny 1849.
 Des Curat. d'Althelm
 Gucht,

Geboorteakte van Margaretha Rhodspieker, geboren in het Duitse gehucht Loikum, net onder Bochum.

Het werd binnen vrome katholieke gezinnen als een eer gezien wanneer een dochter toetrad tot één van de kloosterorden. De keus tot welke orde was vaak een toevallige, men kende daar iemand of de orde stond goed aangeschreven bij de pastoor. Toetreden tot een kloosterorde werd ook in de hand gewerkt door demografische ontwikkelingen: in 1849 was er een flink vrouwenoverschot. In de leeftijd van 20 tot 29 jaar was 72% nog niet gehuwd! Vele van de niet gehuwde vrouwen kwamen dan ook in het klooster terecht. Het late trouwen werd vooral veroorzaakt door het gegeven dat men pas kon trouwen als men in zijn levensonderhoud kon voorzien. Iets wat tot 1900 een algemene praktijk was. Was eigen levensonderhoud niet mogelijk, dan bleef men vaak bij broers of zusters inwonen. Toetreden tot een kloosterorde betekende vaak dat men de zorg toevertrouwd kreeg van zieken, kinderen (voor lezen en schrijven), ongelukkigen en bejaarden. Meestal was dat meer inspirerend en uitdagend dan de alternatieven in de 19^e eeuw: dienstbode of meid in het boerenbedrijf.³⁸

Johanna Maria Boevenbrink

Johanna Maria is geboren op 27 november 1854 te Bussloo. Ze was het laatste kind van het echtpaar Gradus (Coenradus) en Margaretha. Op 8 jarige leeftijd verloor ze haar vader. Ze was bijna 16 jaar toen haar moeder overleed. Al vroeg ging ze als meid werken, de eerste jaren bij Antonius Havekes en Willemina Knoppert. Op 19 februari 1877 vertrok ze naar Nijmegen alwaar ze de 21ste werd ingeschreven in het bevolkingsregister. Ze ging als dienstmeid werken voor de uit Brummen afkomstige notaris H.W.C.J. baron van Wijnbergen en zijn vrouw M.E.J. jonkvrouw de Blauwe. Haar zus Anna Maria werkte er al. 1½ jaar nadat Anna Maria het klooster in trad vertrok ze op 8 juni 1878 naar de gemeente Voorst. Bijna twee jaar blijft ze werken als meid op de boerderij van haar zwager Bernardus en halfzus Gerdina Broekhof. Om volstrekt onduidelijke redenen vertrekt ze op 25 jarige leeftijd (12 april 1884) naar Maastricht. Het feit dat ze niet opgenomen is in het bevolkingsregister van Maastricht maakt de zaak er niet duidelijker op, temeer daar ze wel in Maastricht overlijdt. Op de jonge leeftijd van 26 jaar sterft ze na een ziekbed op 3 januari 1881. Op het bidprentje staat haar naam als Johanna Theodora vermeldt.^{26 27 28}

Als Hein Boevenbrink (Hendrikus Johannes) niet geboren was, dan zou in 1920 met Anna Maria het geslacht Boevenbrink uitgestorven zijn. Het voortbestaan van de familienaam hing dus aan een zijden draadje.

23. De landbouw in de tweede helft van de 19^e eeuw

De periode 1850-1880 waren gouden jaren. Voor landbouwproducten werd goed betaald, zie de onderstaande tabel:

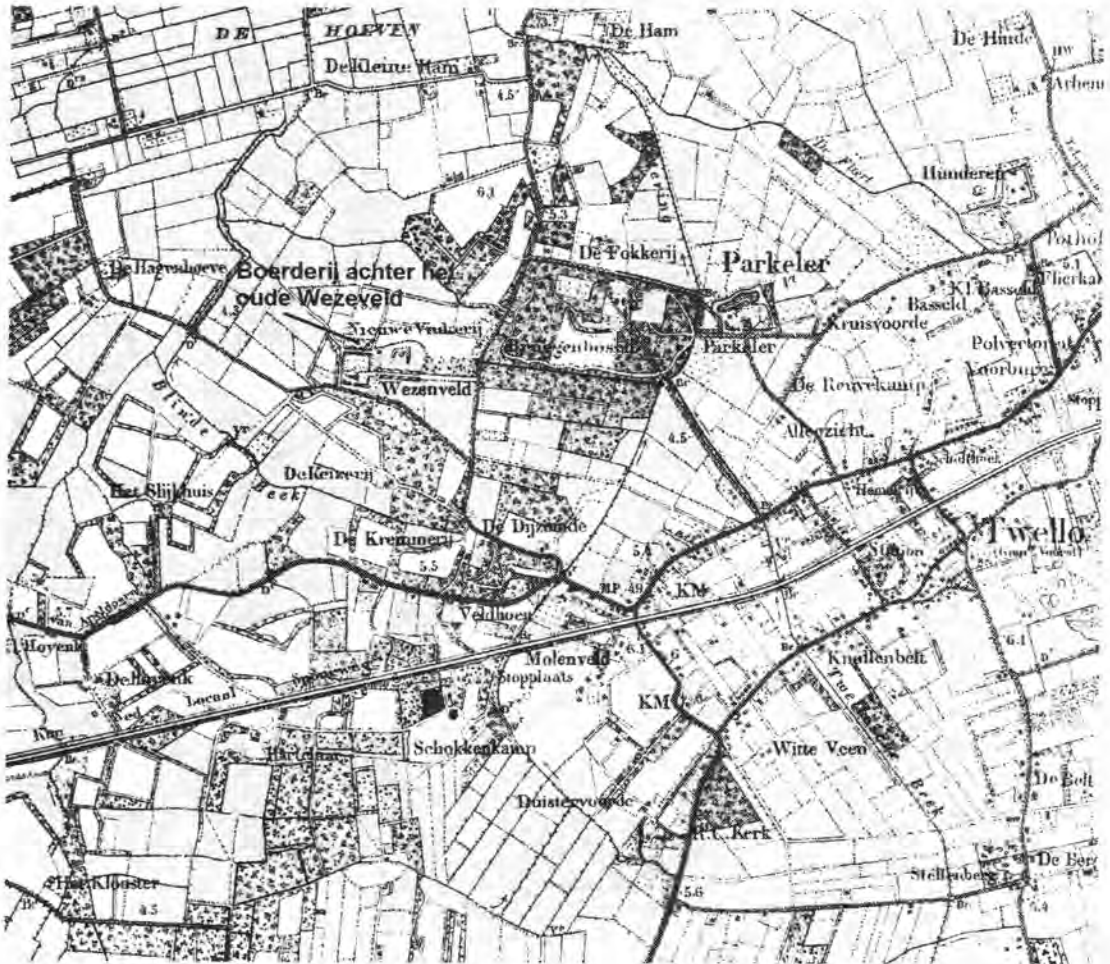
	Mud rogge	Pond boter	Een vette koe
1825	4,12	0,22	130
1855	10,73	0,50	160
1881	12,00	0,70	170
1890	6,25	0,35	70

Rond 1890 zijn het crisesjaren in de landbouw. Door import uit Amerika, waar mechanisering van de landbouw de producten goedkoop maakten, kelderden de graanprijzen. De overheid greep aanvankelijk niet in waardoor onder de boerenbevolking bittere armoede ontstond. Toen Hein Boevenbrink in 1882 begon met zijn boerenbedrijf kwam er al snel de klad in. Waarschijnlijk mede door het koetsierswerk bij de baron kon het gezin het hoofd boven water houden.¹¹

24. Koetsier/landbouwer Hein Boevenbrink aan de Oude Wezeveldseweg in Twello

Hendrikus Johannes Boevenbrink werd op 10 november 1851 geboren te Bussloo. Hij kreeg de roepnaam Hein mee. Zijn vader overleed in 1863, met zijn stiefvader kon hij slecht opschieten. Het zal dan wel niet lang hebben geduurd voordat Hein vertrok van de boerderij Middelburg. Hij zou ook een tijdje hebben gewerkt bij Swartjes op de Nieuwenbeek, maar daarvan is niets terug te vinden in de bevolkingsregisters.

In 1872 is Hein knecht geweest van Egidius Peter Küttchreutter in de woning E 104, dit is de boerderij de Zonnenberg aan de Zonnenbergstraat 10 te Wilp. Het jaar daarop trad Hein in dienst

Kaart van de omgeving van het Wezeveld en Twello uit 1911. De boerderij noordelijk van de gracht om het Wezeveld is de woning van Hein Boevenbrink en Rika Arends.

van Baron Clemens Alexander Hövell tot Westerflier in dienst waarvan hij koetsier werd. De baron vestigde zich op 19 augustus 1873 vanuit Gorssel in de woning C 166 te Twello. Deze woning is het Wezeveld aan de Rijksstraatweg, waar nu het internaat is gehuisvest.²⁶ Hein zal hier zijn slaappleats boven de stallen hebben gehad.

Henricus Johannes Boevenbrink Hendrika Arends ✱ Twello 11-2-1882	Hein ✱ Bussloo, 10-11-1851 Rika ✱ Terwolde, 26-9-1859 Hein † Twello, 13-12-1934 Rika † Twello, 23-6-1925
Gerardus Theodorus (Gradus) ✱ Twello, 9-12-1882 † Apeldoorn, 21-6-1965	Jacoba Mathilda Mientjes (Coba) ✱ Apeldoorn, 27-5-1919 ✱ Wageningen, 2-9-1885 † Apeldoorn, 19-8-1981
Theodorus Henricus (Dorus) ✱ Twello, 5-7-1884 † Zutphen, 20-5-1954	Johanna Hendrika Christina Polman ✱ Winterswijk, 10-10-1916 (Anna) ✱ Winterswijk, 15-9-1888 † Zutphen, 13-3-1964
Hendrikus Johannes (Hein) ✱ Twello, 5-7-1886 † Twello, 11-6-1893	
Hendrika Maria (Rika) ✱ Twello, 26-8-1888 † Deventer, 1-7-1965	
Gerdina Margaretha (Dina) ✱ Twello, 26-10-1890 † Nijmegen, 7-8-1968 4 kinderen (Gé, Riet, Henk, Ria)	Theodorus Johannes Jansen op de Haar ✱ Twello, 7-6-1919 (Jan) † Diepenveen, 3-5-1891 † Deventer, 18-2-1925
<i>Gerrit was weduwnaar met 3 kinderen Samen krijgen ze nog 1 kind (Theo)</i>	Gerardus Johannes Jansen op de Haar ✱ Deventer, 5-4-1932 (Gerrit) † Deventer, 20-4-1895 † Nijmegen, 14-1-1964
Johanna Maria (Anna) ✱ Twello, 17-6-1892 † Winterswijk, 12-12-1925 5 kinderen (Annie, Hein, Riak, Marietje, Lies)	Johannes Wilhelmus Hendrikus Drubers ✱ Winterswijk, 18-5-1920 (Hendrik) ✱ Winterswijk, 17-12-1891 † Nijmegen, 19-11-1969
Maria Johanna (Mies) ✱ Twello, 15-11-1894 † Deventer, 1-12-1913	
Henricus Gerard (Hein) ✱ Twello, 20-2-1897 † Nijmegen, 12-9-1962 Zie verder	Regina Gerridina in t Veld (Rika) ✱ Raalte, 8-10-1927 ✱ Raalte, 13-1-1907 † Deventer, 5-7-1978
Antonia Gerharda (Toos) ✱ Twello, 20-9-1899 † Deventer, 17-1-1985 5 kinderen (Wim, Henk, Riek, Diny, Riet)	Hendrik Jozef Roelvink (Hein) ✱ Twello, 27-4-1932 ✱ Deventer, 27-11-1902 † Twello, 7-10-1984
Grada Hendrika (Grada) ✱ Twello, 31-7-1902 † Laage Vuursche, 21-12-1982 Geprofest: 17-8-1925, Zuster Martinia	
Johannes Gradus (Jo) ✱ Twello, 7-11-1904 † Diepenveen, 30-4-1982 Geen kinderen	Ada Maria Buitink (Ada) ✱ ?, 4-10-1939 ✱ Klarenbeek, 2-5-1906 † Deventer, 11-10-1993

Op 11 februari 1882 trouwde Hein met Hendrika Arends. Hendrika was afkomstig van de boerderij 't Avervoorde (Overvoorde) wat onder Terwolde en noordelijk van de Vecht ligt. Ze was op 26 september 1859 geboren. Haar roepnaam was Rika en was de dochter van de reeds overleden Derk Arends en de 56 jarige Hendrika Klein Swormink. Ze betrokken vlak na hun huwelijk de woning C 125 in Twello. Deze woning, gelegen op het Hartelaar 10, was op 17 februari 1882 vrijgekomen doordat de daar wonende weduwe C.G. Brouwer-Jacobs met haar zoon en moeder naar Apeldoorn vertrok. Hein werd hier landbouwer maar bleef daarnaast ook koetsierwerk voor de baron verrichten. Hun eerste zoon Gerardus Theodorus (Gradus) is hier geboren. Blijkbaar was deze woning een noodoplossing want rond 1883 verhuisde het gezin naar de woning D6 in Twello, aan de Oude Wezeveldseweg 16. Voor 1870 had daar ook tussen de grachten het oude Wezeveld gestaan. In 1870 is dit adellijk huis afgebroken en het nieuwe Wezeveld aan de Rijksstraatweg gebouwd.³⁹ Zowel de nieuwe woning aan de oude Wezeveldseweg als de oude woning aan het Hartelaar behoorden tot het landgoed van de familie van Hövell. De baron stierf als weduwnaar in 1927. Het goed ging

over naar zijn drie dochters en zijn zoon, die toen commissaris der Koningin in Limburg was.⁴⁰ Op de oudste (Gradus) na, zijn aan de Oude Wezeveldseweg alle andere kinderen geboren.

Opmerkelijk is dat op hun 25 jarige huwelijksfeest op 11 februari 1907 een familiefoto genomen werd. Foto's begonnen in deze tijd net voor het gewone volk in zwang te komen, dus Hein en Rika zijn snel op deze ontwikkeling ingesprongen. Elk van de kinderen heeft de foto gekregen die tot op de dag van vandaag van uitstekende kwaliteit is. De affiniteit van Hein en Rika met het fotograferen bleek ook uit twee levensgrote portretten, die altijd in de nette kamer hebben gehangen, maar bij de ontruiming van het huis in de zestiger jaren zijn weggegooid/verbrand.

Rika Arends overleed op 23 juni 1925. Hein eiste dat zijn zoon Hein jr. het nauwelijks levensvatbare boerenbedrijf overnam, waarna hij zijn laatste levensjaren bij hen in woonde. De laatste jaren ging het met Hein sr. hard achteruit. Hij dementeerde en liep vaak weg naar Reusken

op 't Weelten. Met etenstijd haalde zijn Jo hem vaak terug, waarbij hij zijn vader niet zelden met zijn eigen wandelstok sloeg. Voor de kleinkinderen had Hein altijd pepermuntjes op zak. Op 11 december 1934 overleed hij, 83 jaar oud.

Bid voor de Ziel van Zaliger **HENDRIKA ARENDS,**

Echtgenoot van
Henricus Johannes Boevenbrink,
geb. te Terwolde 26 Sept. 1859, na voorzien
te zijn van de H.H. Sacr. der Stervenden
overleden te Twello den 23 Juni 1925 en
begraven 27 Juni d.o.v. op het R.K. Kerkhof
te Duistervoorde.

De dood is niet het einde van
ons bestaan, maar slechts het einde
van dit leven, waardoor dit leven
in een beter wordt veranderd.

H. Ambrosius.

De overledene was een trouwe
echtgenoot, eene zorgvuldige en
liefderijke moeder, om haar eenvoud
en oprechtheid geacht en bemind
Zij vreesde God en week af van
het kwade. Job. 1.

Geliefde echtgenoot en kinderen,
weent niet over mijn dood, verheugt
u veeleer, dat ik in het huis van
den Hemelschen Vader het loon
mijner werken ontvang, en daar op
u wacht, om met u vereenigd, voor
eeuwig gelukkig te leven.

H. Antonius. H. Ephrem
Mijn Jezus, barmhartigheid.
Onze Vader - Wees gegroet!
Dat zij rust: in vrede.

*Bidprentjes van Rika
Arends, overleden in
1925 en Hein
Boevenbrink,
overleden in 1934.*

GEDENK IN UWE GEBEDEN DE ZIEL
VAN ZALIGER
HENRICUS JOHANNES BOEVENBRINK
Weduwnaar van
Hendrika Arends
gesterkt door de H.H. Sacramenten
der stervenden overleden te Twello
13 Dec. 1934 in den ouderdom van
83 jaren en begraven 17 d.a.v. op
't R.K. Kerkhof te Duistervoorde.

Ik sterf vol vertrouwen op den Heer in goeden
ouderdom en hoog van jaren.
Gelijk het den Heer behaagt heeft is het ge-
schied de naam des Heeren zij gezegend.
Mijne dierbare kinderen en familie U verliedende
vraag ik geen trouwen maar gebeden en offeranden
en wanneer gij mijn lichaam zult begraven hebben
vergeet dan mijn lessen niet.
Vaartwel nog een weinig tijds in Moeder en
ik zullen u weerzien in den hemel.
H. Jozef Voedstervader Onzes Heeren J. Christus
bid voor mij.

**ONZE VADER - WEES GEGROET
HIJ RUSTE IN VREDE**

Th. J. Revenberg - Koester - Duistervoorde

25. Verzuiling: katholieke scholen, verenigingen en een nieuwe kerk

In 1874 werd er een katholieke school in Duistervoorde gebouwd. De katholieken hadden daarmee voor het eerst een eigen school in Twello en konden dus godsdienstonderwijs op katholieke grondslag geven. Deze school, de St. Martinus, stond aan het begin links van de Kerklaan, nu bekend onder de naam "de 4 seizoenen" (oude namen zijn: het Patronaat en Recrea). In 1887 telde deze school al 170 leerlingen. Het oudste kind van Hein, Gradus, zal rond 1888 naar deze school zijn gegaan. In 1900 kwam er een tweede school bij, De Antoniuschool, tegenover de kerk. Waren scholen tot dusver gemengd, jongens en meisjes door elkaar, dat veranderde in 1900. De Antoniuschool werd een meisjesschool en de Martinusschool een jongensschool. In 1916 voldeed de jongensschool al niet meer en werd tegenover de oude Martinusschool een nieuwe school geopend en in gebruik genomen. Het oude schoolgebouw is daarna jaren in gebruik geweest als parochiehuus. Mogelijk heeft Jo, de jongste, dit nog net meegemaakt.

Vanaf 1876 werd er tevens onderwijs gegeven in "nuttige en fraaie handwerken" Vanaf 1900 werd deze naaischool gevestigd naast het klooster en naast de meisjesschool. Ook werd er begonnen met kleuteronderwijs op deze plek door de zusters. Na de oorlog ging het handwerk-onderwijs op in de huishoudschool.⁴¹

Op de R.K. meisjesschool in Duistervoorde in 1907 verzuimen nog vele leerlingen de school wegens hoofdluis. Doktersbezoek voor een hoofdluis behandeling bleef achterwege wegens de kosten die eraan verbonden waren. Ook mazelen, waterpokken, kinkhoest en rode hond kwamen nog veel voor. Zelfs in 1909 waren er nog enkele gevallen van cholera en in 1926 van tyfus.

Foto van Hein Boevenbrink en Rika Arends op wat oudere leeftijd bij de boerderij achter het oude Wezeveld

Een hoogtepunt in het kerkelijk leven betrof de ingebruikneming in 1888 van een volledig nieuw, in neogotische stijl gebouwde katholieke kerk, de kerk zoals we die nu nog kennen. Deze verving de uit 1803 daterende kerk met strodak. De pastoor uit die tijd, deken Rekvelt, haalde ook zusters naar Twello. In het huis Duistervoorde werden rond 1880 zusters uit Duitsland gevestigd, vanaf 1898 zusters uit Schijndel, waarvan er vele les hebben gegeven op de lagere school.

Het was vroeger gebruikelijk de zitplaatsen in de kerk te verpachten. De verpachting geschiedde meestal voor 4 jaar. De plaatsen werd per opbod door het kerkbestuur verkocht. Er was een groot tekort aan zitplaatsen en men wilde plaatsen met een goed

zicht op het altaar (dus niet achter een pilaar), hetgeen vaak prijsopdrijvend werkte. Niet zelden duurden zulke sessies de hele middag, soms tot in de avond. Om het tekort aan plaatsen op te vangen, was het mogelijk op de vroege zondagvieringen overal plaats te nemen tegen 25 cent per plaats. 1 mei 1963 werd de bankenpacht afgeschaft en vervangen door de guldenscollecte.^{41 42}

Een andere, verouderde katholieke gewoonte, waren de jaarlijkse processies rond de katholieke kerk op Sacramentsdag (na Pinksteren). Deze gewoonte werd bij gebrek aan deelname in de zestiger jaren afgeschaft.

In de eerste helft van de 20^e eeuw nam de verzuiling enorm toe. Was er eind 19^e eeuw al een begin gemaakt met een katholieke school, begin 20^e eeuw kwam het bejaardenhuis St. Martinushof er bij. Vervolgens werden vele verenigingen en stichtingen op katholieke grondslag opgericht, zoals de sportvereniging Voorwaarts, de muziekvereniging St. Caecilia, het Wit-gele kruis, de jeugdbeweging (padvinders, onder vele namen), Katholieke Plattelands Vrouwenorganisatie, de algemene boeren en tuindersbond (A.B.T.B.) en de begrafenisonderneming St. Martinus. Bekende activiteiten waren vertoningen van missiefilms in de jaren dertig, bedevaarten naar Kevelaar en een missienaaikring voor dames.

De Wetering in Twello fungeerde als scheidslijn tussen katholiek en hervormd Twello. Katholieken woonden ten westen, in Duistervoorde. Het gebeurde nog wel eens dat de schooljeugd elkaar na schooltijd te lijf ging.

Pas in de jaren zestig, mede door de massale komst van mensen uit het westen die zich in Twello vestigden, verwaterde de verzuiling.

Ook de persoonlijke hygiëne was begin 20e eeuw nog lang niet optimaal. Zomers en 's winters waste men zich buiten onder de pomp. Eén per week ging men om beurten in de teil, het water werd tussentijds niet verversd. En daarna kreeg je een schoon hemd/borstrok, broek en kousen voor de hele week. Ontluizen hoorde ook bij deze wekelijkse wasbeurt. Tandepoetsen vond pas ingang na de tweede wereldoorlog.⁴³

Foto ter gelegenheid van het 25 jarig huwelijk van Hein Boevenbrink en Rika Arends op 11 februari 1907. Opvallend is de compositie: de ouders staan niet in het midden van de foto. De foto is genomen bij de boerderij achter het oude Wezeveld, Oude Wezeveldseweg 16 in Twello. Tot 1953 stond dit adres bekend als L240, daarvoor als L172. Rond de eeuwwisseling was het adres D007.

Bovenste rij, van links naar rechts: Anna, Mies, Dina, Rika, Dorus en Gradus.

Onderste rij, van links naar rechts: Toos, Grada, Rika Arends (moeder), Jo, Hein Boevenbrink (vader) en Hein.

26. De kinderen van Hein Boevenbrink en Rika Arends: de Apeldoornse tak

Gerardus Theodorus Boevenbrink

Gradus Boevenbrink is duidelijk vernoemd naar zijn grootvader Gradus (Gradus). Als enige is hij op het Hartelaar geboren, in het huisje waarin later mevrouw Hurenkamp de oudste inwoner van Nederland werd. Hij trouwde in 1919 op 36 jarige leeftijd met de 33 jarige Coba Mientjes in Apeldoorn. Eerst woonden ze in een huisje bij de molen in Posterenk. In de periode 1922 tot 1928 woonden ze bij de schoonouders van Gradus in. Deze boerderij stond op de Deventerweg 564 in Apeldoorn. Hier kregen ze één dochter, Jo. Ze zijn daarna naar de Egelweg in Apeldoorn verhuisd, waar ze 30 jaar hebben gewoond. Gradus was hier boer, maar af en toe werkte hij bij als sleper van boomstammen uit de bossen. Financieel hadden ze het niet breed, toch konden ze zich goed redden. Het huis bestaat niet meer, het is nu onderdeel van het gebied de wijk "de Maten". In het najaar van 1944, als gevolg van de mislukte operatie "Market Garden" verbleven er evacués uit Arnhem op het boerderijtje. Na enige tijd moesten ze plaats maken want vlak voor de kerstdagen in 1944 plaatsten

Gerardus Theodorus Boevenbrink
Jacoba Mathilda Mientjes
* Wageningen, 27-5-1919

Gradus * Twello, 9-12-1882
Coba * Wageningen, 2-9-1885
Gradus † Apeldoorn, 21-6-1965
Coba † Apeldoorn, 19-8-1981

Johanna Hendrika Grada (Jo)
* Apeldoorn, 3-10-1922

Geen kinderen

Mathijs Frederik Verweij (Thijs)
* Apeldoorn, 31-1-1951 (RK 14-6-1951)
* Nijmegen, 22-9-1922

de Duitsers afweergeschut op de deel. Ze zijn er 6 weken geweest. Vlak voor de bevrijding in april 1945 werd er nog een engels vliegtuig aangeschoten. Deze boorde zich bij Gradus in de grond. De engelse piloot vond hierbij de dood. Pas na 2 dagen werd het lijk opgehaald. De moeder van de piloot heeft de familie Boevenbrink nog enkele malen bezocht. Om diefstal van materiaal uit het vliegtuig te voorkomen verzocht Coba de politie een oogje in het zeil te houden. Vlak na de oorlog heeft Gradus het vliegtuig voor een rijksdaalder aan een opkoper verkocht, hij kon er toch niets mee. Een enorm gat op het erf herinnerde nog jaren aan het vliegtuigongeluk. In 1961 verhuisde het gezin naar een huis aan de Weidestraat, wat tegen het centrum van Apeldoorn aan ligt. Gradus overlijdt hier op 82 jarige leeftijd in 1965. Zijn vrouw Coba was 95 jaar toen ze in 1981 in een verzorgingshuis overleed.

Johanna Hendrika Grada Boevenbrink

Nadat Jo 1½ jaar bij Talens op het kantoor heeft gewerkt, komt ze als noodhulp bij de PTT terecht. In Wageningen leert ze Thijs Verweij kennen, waar Thijs op het PTT kantoor een collega verving. Ze trouwden beide op 28 jarige leeftijd in 1951 en gingen bij haar ouders inwonen aan de Egelstraat en vanaf 1961 de Weidestraat in Apeldoorn. Tot aan zijn pensioen is Thijs PTT ambtenaar gebleven. Jo bleef na het huwelijk thuis, maar werkte later nog jaren als pedicure. In 1950, al vroeg dus, hadden ze hun eerste auto. In 1992 werd het huis te bewerkelijk en vertrokken ze naar een seniorenwoning aan de Edisonlaan in Apeldoorn.

27. De kinderen van Hein Boevenbrink en Rika Arends: de Zutphense tak

Theodorus Henricus Boevenbrink

Oudertrouwd:

Theodorus H. Boevenbrink

en

Johanna H. Chr. Polman.

Huwelijksaankondiging Tuesday 10 October
9 uur in de Parochiekerk van den H. Jaco-
bus te Winterswijk.

Twello, { 21 September 1916
Winterswijk.

*Uitnodiging van het huwelijk van Dorus Boevenbrink en
Anna Polman op 10 oktober 1916.*

Na zijn schooltijd ging Dorus Boevenbrink werken bij Hunink Vleeswaren in Deventer. In 1911 trouwde hij met Anna Polman, die tot dan toe naaister was op kasteel Hackfort. In het begin woonden ze in Oosterbeek. Hier is alleen Jo geboren. Daarna was hij in Vierakker koetsier bij de familie Ruys de Beerenbrouck te huize Suideras (één van de acht kastelen van Vorden). De overige vijf kinderen zijn allen hier geboren en opgegroeid. Toen de familie Ruys de Beerenbrouck zich een automobiel aanschafte, werd hij daarvan de chauffeur. Ze woonden in een plattelandshuis vlak bij het herenhuis. In 1933 moest hij vertrekken, naar overlevering omdat een man die zijn baan graag wilde hebben, hem zwart maakte

Trouwfoto van Dorus Boevenbrink en Anna Polman op 10 oktober 1916

bij de baron. Daarentegen is bekend dat hij de automobiel tegen de boom reed. Rond dezelfde tijd kreeg hij een kleine hersenbloeding waardoor hij de rest van zijn leven wat statig liep. Misschien was deze kleine attack er de oorzaak van dat hij niet meer goed kon functioneren als chauffeur. Met behulp van een hypotheek van de familie Ruys de Beerenbrouck kochten ze het Café Veldmaat aan de Oude Wand in Zutphen. De familie stond in Zutphen altijd goed aangeschreven, hoewel ze verder geen cent bezaten. Hun dochter Narda stond altijd achter de tap, terwijl Mies de bediening deed. In februari 1949 werd het café verkocht. Ze gingen in een huurhuis wonen aan de Berkensingel. Om de studie van hun twee jongste zonen Theo en Hans te bekostigen, werden ze financieel ondersteund door de kerk. Dorus overleed op 69 jarige leeftijd in Zutphen in 1954. Anna werd 75 jaar en overleed in 1964.

Johanna Hendrika Theodora Boevenbrink

Jo Boevenbrink was kapster en daarna winkeljuffrouw in een banketzaak in Zevenaar. Later ging ze werken in een banketzaak in Zutphen. Ze trad in het huwelijk met Jo Klaassen in 1949 en ze gingen wonen aan de Frankensteeg in Zutphen. Hier is ook hun dochter geboren. Aanvankelijk werkte Jo Klaassen in de

wagenloods bij de spoorwegen, later werd hij leerling machinist en vervolgens machinist. Tussentijds verhuisden ze nog naar de Savornin Lohmanstraat alvorens ze terecht kwamen aan de IJsselkade 2d in Zutphen. Jo Boevenbrink mocht graag reizen, helaas door gezondheidsproblemen kwam het er minder vaak van dan ze wel zou willen. Ze overleed in 1991 op 74 jarige leeftijd.

Hendrikus Johannes Maria Boevenbrink

Henk Boevenbrink was in de tweede wereldoorlog erg actief in het verzet. Dat was vooral in de omgeving van Wijchen, Ravestein en Rosmalen. Tijdens deze periode werd zijn groep belast met de liquidatie van de burgemeester van Oss. Henk heeft de opdracht gegeven ("het salvo vuur") dan wel zelf de burgemeester geliquideerd. De verwerking van deze gebeurtenis is Henk niet gemakkelijk afgegaan. Zijn kennis met monseigneur Bluysen en zijn diepe katholieke geloof brachten hem veel steun. Voor zijn verdiensten in het verzet is hij onderscheiden met het verzetskruis.

Henk leerde Ans Hochstenbach kennen in het militaire hospitaal in Utrecht. Hij was daar als patiënt opgenomen en Ans werkte daar als verpleegster. Op 18 januari 1959 trouwden ze in Eindhoven. Henk was toen 39 jaar. Ze gingen wonen aan de Stationsweg 24 in Den Haag. Samen kregen ze 2 kinderen voordat rond 1956 hoog oplopende spanningen binnen het huwelijk een scheiding tot gevolg had. Ans Hochstenbach heeft daarom ook de achternaam van de kinderen veranderd in het tot dan toe niet voorkomende Hoochstenbeek. Henk was van beroep vertegenwoordiger van bakkersartikelen en ging wonen in een christelijk tehuis in Dordrecht. Veel mensen kennen hem als een echte heer, die met de verwerking van de oorlog en de scheiding veel problemen heeft gehad. Alhoewel hij ook veel in den lande zwierf, hij is bijvoorbeeld een tijdje kok geweest in Beekbergen, woonde Henk tot aan zijn overlijden in 1995 in Dordrecht.

*De kinderen van Dorus en Anna:
Bovenste rij, van links naar rechts: Jo,
Narda en Mies.
Onderste rij, van links naar rechts:
Hans, Henk en Theo.*

Maria Hendrika Christina Boevenbrink

Na de verkoop van het café werkte Mies voor halve dagen als hulp in de huishouding in Groot Graffel bij Zutphen. Na het overlijden van haar moeder in 1964 ging ze werken bij een pastorie in Nijmegen (niet de paterorde van haar broer Hans). Later kwam ze terecht bij dhr. Bunge als hulp in de huishouding. Ze woonde bij hem in aan de St. Annastraat in Nijmegen. Alhoewel Mies niet getrouwd was, hield ze erg van gezelschap om zich heen. Ze stond dan ook altijd klaar om anderen te helpen. Gedurende deze tijd had ze veel steun aan haar broer Hans, die als priester in een Nijmeegs convent woonde. Toen Hans in 1984 overleed was dit een enorme schok voor haar. Zelf overleed ze in 1986 al op 65 jarige leeftijd.

Bernarda Maria Francisca Boevenbrink

Tijdens de 2e wereldoorlog was Narda actief in het Zutphens verzet. Ze was vooral betrokken bij de verspreiding van illegale bonnen om de rantsoenering te ontduiken. Volgens de geruchten zou ze hierbij gebruik hebben gemaakt van een groot middeleeuws ondergronds gangenstelsel waarop ook het café aangesloten was. Na de verkoop van het café werkte

Narda aanvankelijk in een garen en kousenzaak in Zutphen. Ze trouwde daarna al vrij snel met Gerrit Huiskes in 1950. Ze emigreerden na hun huwelijk naar Kaapstad in Zuid Afrika. Gerrit werkte daar in de periode 1952-1960 als automonteur. Daar kregen ze hun enige zoon. In 1960 keerden ze terug omdat Gerrit een olie- en kolenhandel van zijn familie kon overnemen. In Nederland aangekomen bleek het niet renderend te kunnen zijn, zodat ze daar noodgedwongen vanaf moesten zien. Hij is toen weer gaan werken als automonteur. Aanvankelijk voor 3 jaar in Groenlo, daarna als chef monteur bij de Fordgarage op de Nieuwstad in Zutphen. In 1976 overleed Narda op 53 jarige leeftijd als gevolg van een al elf jaar durende zenuwziekte. Gerrit overleed 78 jaar oud in 1996.

Theodorus Henricus Boevenbrink
Johanna Hendrika Christina Polman
✱ Winterswijk, 10-10-1916

Dorus ✱ Twello, 5-7-1884
Anna ✱ Winterswijk, 15-9-1888
Dorus † Zutphen, 20-5-1954
Anna † Zutphen, 13-3-1964

Johanna Hendrika Theodora (Jo)
✱ Oosterbeek, 23-9-1917
† Zutphen, 9-10-1991
1 kind (José)

Johannes Antonius Patricius Klaassen (Jo)
✱ Zutphen, 2-6-1948 (wet) 17-5-1949 (kerk)
✱ Wageningen, 31-7-1917

Hendrikus Johannes Manz (Henk)
✱ Vierakker, 3-5-1919
† Dordrecht, 6-11-1995
2 kinderen (Hans en Marie Therèse Hoochstenbeek)

Ans Hochstenbach
✱ Eindhoven, 18-1-1951 (kerk) o/o 1956
✱ Nijmegen, 27 juli 1913
† Breda, 29 december 1999

Maria Hendrika Christina (Mies)
✱ Vierakker, 14-8-1920
† Nijmegen, 15-3-1986

Bernarda Maria Francisca (Narda)
✱ Vierakker, 29-1-1923
† Zutphen, 9-8-1976
1 kind (Tan)

Gradus Antonius Huiskes (Gerrit)
✱ Zutphen,
✱ ?,
† Zutphen, 21-3-1996 (78 jaar)

Theodorus Gemardus Antonius (Theo)
✱ Vierakker, 3-6-1924
† Eefde, 30-1-1998
geen kinderen

Aranks Hoebink
✱ Vorden, 19-12-1970
✱ Vorden, 8-11-1936

Johannes Hendrikus Antonius (Hans)
✱ Vierakker, 13-9-1925
† Nijmegen, 28-12-1984
Priesterwijding: 13-3-1954, Romualdus

Theodorus Gerhardus Antonius Boevenbrink

In zijn jeugd heeft Theo op het seminarie gezeten. Dat heeft hij niet afgemaakt en daarna richtte hij zich op het bibliotheekwerk. Hij trouwde in 1970 op 46 jarige leeftijd met de 34 jarige Aranka Hoebink. Hij werkte als bibliothecaris bij het chemiebedrijf Noury & van de Lande, later onderdeel van het Akzo Nobel concern.

Hij was een muziekliefhebber en mocht graag piano spelen. Hij overleed in 1998 op 73 jarige leeftijd in zijn woonplaats Eefde. Ze hebben geen kinderen gekregen.

Johannes Hendrikus Antonius Boevenbrink

Hans Boevenbrink was de jongste van het gezin. Ook hij heeft op het seminarie gezeten. Hij trad op 10 september 1948 toe tot de orde van de Augustijnen. De priesterwijding volgde op 13 maart 1954 in Nijmegen als Romualdus Boevenbrink. De eerste vier jaar als priester werkte hij als goddiensleraar aan de LTS in Eindhoven. Daarna kwam hij terecht in Hees waar hij de opleiding van broeders postulanten mede verzorgde. Van dit convent was hij tevens tot 1977 de procurator. Gedurende de periode van 1969 tot aan zijn vervroegde pensionering in 1983 was hij ook goddiensleraar aan de MAVO/IVO te Nijmegen. Hans had veel moeite met de uitreding van veel van zijn collega's uit het convent in de 70-er jaren. Toch is hij gebleven, al werd hij de laatste jaren erg stil en was hij erg teruggetrokken. Hij overleed ten gevolge van een hartaanval op 28 december 1984, nog zittend achter stuur van zijn auto. Een aantal familieleden zijn door hem getrouwd.

De Zutphense tak met de naam Boevenbrink sterft hiermee uit.

28. De kinderen van Hein Boevenbrink en Rika Arends

Rika Boevenbrink, huishoudster bij pastoor Overvelde

Hendrikus Johannes Boevenbrink

Hein Boevenbrink werd in 1886 geboren. Hij werd bijna 7 jaar toen hij in juni 1893 overleed. De oorzaak van zijn overlijden is onbekend.

Hendrika Maria Boevenbrink

Rika Boevenbrink was huishoudster bij pastoor Overvelde. Eerst woonde ze in een parochie in Enschede, later verhuisde ze naar Broekland waar ze inwoonde in het parochiehuis.

Uiteindelijk verhuisde ze naar Twello, waar ze in het parochiehuis aan de Kerklaan 4 werkte. De laatste jaren van haar leven woonde ze in het bejaardenhuis St. Martinushof. Ze overleed in 1965 op 76 jarige leeftijd in Twello als gevolg van een noodlottige val waarvan ze niet meer herstelde.

Gerdina Margaretha Boevenbrink

Dina trouwde op 28 jarige leeftijd met de eveneens 28 jarige Jan Jansen op de Haar. Ze woonden in Deventer. Jan was kruidenier van beroep. Ze kregen 4 kinderen, Gé, Riet, Henk en Marietje (Ria). Jan overleed al 5 jaar na hun huwelijk, in 1925 op 33 jarige leeftijd. De broer van Jan, Gerrit, werd ook weduwnaar. Gerrit Jansen op de Haar trouwde in 1932 met Dina. Hij had al 3 kinderen, Gerard, Ton en Arnold. Samen kregen Dina en Gerrit ook

*Trouwfoto van Margaretha Boevenbrink en Gerrit Jansen op de Haar op 5 april 1932.
Bovenste rij, van links naar rechts: Henk, Gé, Gerrit Jansen op de Haar, Riet, Dina
Boevenbrink, Gerard en Arnold.*

Onder: Ria en Ton.

*Henk, Gé, Ria en Riet zijn kinderen van Jan Jansen op de Haar en Margaretha. Gerard, Arnold
en Ton zijn kinderen van Gerrit Jansen op de Haar uit zijn 1e huwelijk. Uit het huwelijk tussen
Margaretha en Gerrit werd later nog Theo geboren.*

nog een kind, Theo. In de 2e wereldoorlog was het Gé die ondergedoken was bij de familie Hein Boevenbrink op het Oude Wezeveld. Het gezin met 8 kinderen woonde in Nijmegen. Gerrit was werkzaam als verzekeringsagent. Hij overleed in Nijmegen in 1964 op 68 jarige leeftijd. Dina overleed 4 jaar later op 77 jarige leeftijd.

Trouwfoto van Anna Boevenbrink met Hendrik Drübers op 12 december 1925

Johanna Maria Boevenbrink

Anna trouwde in 1920 met Hendrik Drübers uit Winterswijk. Ze was toen 28 jaar. Hendrik was spoorwegbeambte bij de spoorwegen (onderhoud). Ze kregen samen 5 kinderen en woonden in Winterswijk, eerst op adres L245, oftewel Dorpsbuurt 289. Later verhuisden ze naar de Bochelstestraat 271. Anna stierf jong in 1925 op 33 jarige leeftijd. Hendrik is 77 jaar geworden en overleed in Nijmegen in 1969.

Maria Johanna Boevenbrink

Mies is niet erg oud geworden. Ze overleed in 1913 op 19 jarige leeftijd in het ziekenhuis te Deventer. Twello had ook wel een ziekenhuis (1894-1932), maar hierin werden vaak de eenvoudige operaties uitgevoerd (bijvoorbeeld operaties ten gevolge van verwondingen en daar hoorde een blinde darm operatie beslist nog niet bij!).

Ze was daar opgenomen voor een blinde darm operatie maar kreeg daarbij een buikvliesontsteking. Nu niet levensbedreigend, toen dodelijk. Van haar is een heel leuk foto albumje bewaard gebleven. Indertijd kon je voor een kwartje in Deventer pasfoto's laten maken. Mies spaarde deze pasfoto's en plakte ze in haar album. We vinden hierin foto's terug van mensen uit haar omgeving, zoals haar broers en zusters, maar ook van families als Elizen, Bloo, Dijkhof, Mulder, Röthengatter, Bussel,

Vorige bladzijde, (pagina 4 uit het fotoalbum) van links naar rechts, van boven naar beneden: Dieke Mulder, Berta Bloo, Anna Dijkhof, Richard Röhengatter,.

Hierboven (Pagina 7): Gardus Tijhuis, Dorus Tijhuis, Willem Dijkhof en Johan Arends
Hiernaast het bidprentje van Mies Boevenbrink, overleden op 19 jarige leeftijd in 1913.

Bid voor de Ziel van Zaliger :
Maria Joanna Boevenbrink.

Geboren te TWELLO den 15 Nov. 1894, overleden in het St. Josefgesticht te Deventer den 1 Dec. 1913, gesterkt door de H.H. Sacramenten der stervenden, en begraven den 6 Dec. op het H.K. Kerkhof te Duistervoorde.

Moest dan de bittere dood zulk een scheiding brengen! Reg. 15. — Onze God is in den hemel; al wat Hij wil, doet Hij, en wie zal durven vragen, waarom Hij het zoo gedaan heeft? Reg. 12. Als een bloem, wier stengel is geknakt, zoo verwelkte zij voor den tijd. Gelijk de roos in vollen bloei, zoo verkwinde zij in enkele dagen. De dood sloeg met vlijmenden slag zijn zeis in haar leven; God heeft haar overgeplant in den hemel. Vgl. Prov. — Zij was eenvoudig en rein. Zij was een voorbeeld van godsdienstzin; Zij was de kroon en vreugde harer familie, daarom was zij door ieder bemind. Vgl. Judith. — Dierbare ouders, broers en zusters, wij aalen elkander wederzien: H. Antonius. — Ik was uw kind, o Maria, nu mag ik U in den hemel verbeerlijken. H. Maria, ik mag de liele der onschuld dragen voor Gods troon.

Ik leef in den hemel, met het koor der magden, bij Hem, Dien ik uit geheel mijn hart op aarde heb bemind. H. Agnes

Zoet hart van Jesus, geef dat ik U meer en meer beminne. (300 dagen afaat).

Zoet hart van Maria, wees mijn heil. (300 dagen afaat).

Zij ruste in vrede.

Th. Revenberg, R.K. Koster, Duistervoorde.

Het 25 jarig huwelijksfeest van de familie Roelvink op 27-4-1957.

Bovenste rij van links naar rechts: Riet, Wim, Diny
Onderste rij, van links naar rechts: Riek, Hein Roelvink, Toos Boevenbrink en Henk.

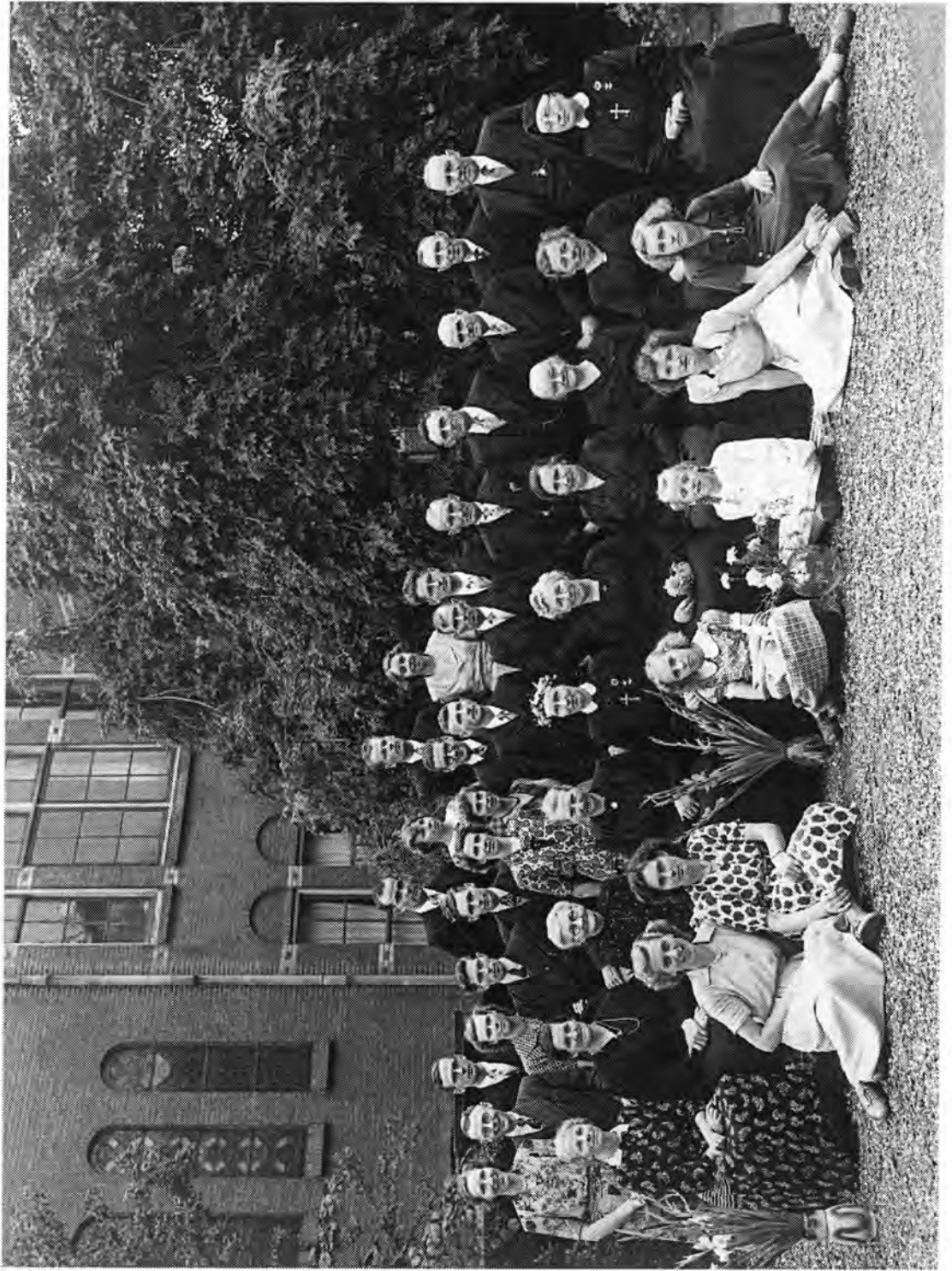
Tijhuis, Arends,
Kuttschreutter en
Berendschot.

Henricus Gerard
Boevenbrink

Hij komt in het volgend hoofdstuk aan de orde.

Antonia Gerharda
Boevenbrink

Toos trouwde in 1932 op 32 jarige leeftijd met Hein Roelvink uit Deventer (de Worp). Hein was tuinder en woonde aan de Burg. van de Feltzweg 122 in Twello. Ze kregen samen 5 kinderen. Hun laatste jaren brachten ze door in het bejaardentehuis St. Martinushof in Twello.

Op de vorige bladzijde: Foto ter gelegenheid van het 25 jarig kloosterjubiläum van zuster Martinia (Grada Hendrika Boevenbrink) op 17 augustus 1950.

Bovenste rij, v.l.n.r.: Arnold Jansen op de Haar, Hermine Jansen op de Haar Hendriksen, Gé Jansen op de Haar, Agnes Jansen op de Haar Pijnappel, Henk Jansen op de Haar.

Middelste rij boven, v.l.n.r.: Jo Verwey Boevenbrink, Thijs Verwey, Harrie Teunissen, Lies de Ruiter Drübers, Hein Drübers, Joan Boevenbrink, Mies Boevenbrink, Annie Ceulemans Drübers, Theo Boevenbrink, Hendrik Drübers, Jo Boevenbrink, Hein Boevenbrink, Hein Roelvink, Gerrit Jansen op de Haar, Gradus Boevenbrink, Dorus Boevenbrink

Middelste rij onder, v.l.n.r.: Mina Drübers, Rika Boevenbrink in 't Veld, Coba Boevenbrink Mientjes, Rika Boevenbrink, Grada Boevenbrink (zuster Martinia), Dina Jansen op de Haar Boevenbrink, Toos Roelvink Boevenbrink, Anna Boevenbrink Polman, Ada Boevenbrink Buitink, moeder overste

Onderste rij, v.l.n.r.: Riek Drübers, Riek van Raan Boevenbrink, Diny Hafkamp Roelvink, Marietje (Riet) Debets Roelvink, Riek Jansen op de Haar, Riek Klein Swormink Roelvink

Eind 1984 overleed Hein op 81 jarige leeftijd. Begin 1985 overleed Toos op 85 jarige leeftijd, slechts 4 maanden later. Toos heeft mij in 1981 geholpen met de namen bij de vele foto's en andere wetenswaardigheden.

Grada Hendrika Boevenbrink

Grada is als zuster Martinia het klooster in gegaan. Ze werd op 23 jarige leeftijd geprofeest en heeft gewoond in Utrecht en Amersfoort. Op haar 25 jarig jubileum in 1950 als zuster Martinia kwam vrijwel de hele familie langs en is er een grote familiefoto gemaakt. Ze was vrij behoudend in de katholieke leer. Op 80 jarige leeftijd overleed ze in 1982 in Laage Vuursche.

Johannes Gradus Boevenbrink

Jo is in 1939 op 34 jarige leeftijd getrouwd met Ada Buitink. Hij had aanvankelijk een boerderij in Teuge, later in Diepenveen. Het heeft gebotst met Hein Boevenbrink over wie de boerderij van Hein sr. moest overnemen. Jo heeft dit consequent geweigerd. Jo en Ada hadden samen geen kinderen. Hij was een vrije strenge, moeilijk toegankelijke man. Hij overleed in 1982 op 77 jarige leeftijd. Ada overleed in 1993 in Deventer op 87 jarige leeftijd.

Trouwfoto van Jo Boevenbrink en Ada Buitink op 4 oktober 1939

29. De kinderen van Hein Boevenbrink en Rika Arends: de Twellose tak

Wederom hangt het voortbestaan van de familienaam af van 1 persoon. Zonder Hein Boevenbrink (Henricus Gerard) zou de naam Boevenbrink in 1998 met Theo zijn uitgestorven. Gelukkig hield Hein zich aan de katholieke traditie van de 20^e eeuw die grote gezinnen propageerde, wat tot de massale invoering van de pil rond 1960, dan ook gebeurde. De verbeterde bestaansmogelijkheden stonden veel kinderen dan ook toe. Samengevoegd met de verbeterde hygiëne en gezondheidszorg leverde dat in het algemeen een flinke bevolkingstoename op. Als goed katholiek had Hein met zijn vrouw Rika in 't Veld dan ook 14 kinderen.

De volkstelling van 1947 heeft een overzicht opgeleverd van alle familienamen in Nederland. Ze zijn gerangschikt per gemeente waarbij aangegeven staat hoeveel mensen met een bepaalde naam daar wonen. Het geeft me de gelegenheid om te zien of er nog mensen zijn met de naam Boevenbrink die ik mogelijk over het hoofd had gezien of die deze naam ook voeren maar verder niet verwant zijn.

Het levert het volgende beeld op:

Utrecht: 1 Grada Hendrika (Grada) ofwel zuster Martinia

Apeldoorn: 2 Gerardus Theodorus (Gradus) en Johanna Hendrika Grada (Jo)

Nijmegen: 1 Gerdina Margaretha (Dina)

Zutphen: 6 Familie Theodorus Henricus (Dorus) Boevenbrink, behalve één van de kinderen.

Voorst: 17 Familie Henricus Gerard (Hein) Boevenbrink, behalve Thea (14), Hendrika Maria (Rika), Antonia Gerharda (Toos), Johannes Gradus (Jo)

Totaal dus 27 personen die wel allemaal kunnen toewijzen aan familieleden.⁴⁴ Eén van de kinderen van Dorus komt dus niet voor bij de volkstelling. Vergeten?

Hein Boevenbrink in militaire dienst, Hij staat rechts op de foto.

Henricus Gerard Boevenbrink

Hein Boevenbrink werkte in zijn jonge jaren als remmer bij de spoorwegen. De goederentreinen hadden toen nog geen luchtdrukremmen. Op de achterste wagon, in een soort huisje, zat dan de remmer. Als de locomotief remde, draaide hij de remmen aan zodat de wagons niet op de

Boven: De boerderij achter het oude Wezeveld, Oude Wezeveldseweg 16, nu het Oude Wezeveld geheten. Sinds ongeveer 1883 tot in de 60-er jaren van de 20^e eeuw woonde hier de familie Boevenbrink.

locomotief botsten. Hein leerde zo heel Nederland kennen.⁴⁵

In 1927 trouwde hij in Raalte met de 20 jarige Rika in 't Veld afkomstig uit de Raarhoek bij Raalte. Rika was de dochter van Joannes in 't Veld en Gerridina Doevelaar.

Hein was toen 30 jaar. Ze namen de boerderij bij het Oude Wezeveld

(Oude Wezeveldseweg 16) over van Hein senior. Hein senior bleef tot zijn overlijden in 1934 bij hen inwonen. De boerderij zelf was te klein om een gezin te onderhouden, dus zocht Hein er wat anders bij. Hij startte een melkbedrijf. Ook het melkbedrijf alleen bood niet voldoende inkomsten, zeker niet als je bedenkt dat er in dit gebied maar liefst twaalf melkboeren actief waren. En dat op een inwoneraantal van plm. 3000 mensen. Hein bediende voornamelijk katholieke klanten. Het uitventen van melk was niet verdeeld in wijken, integendeel, de klanten waren verdeeld over het hele dorp. In de 50-er jaren wilde de gezondheidsinspectie de melkventerij sluiten. Het geheel

Hein Boevenbrink en zijn melkhandel.

voldeed niet aan de normen die gesteld waren voor een melkventerij en Hein had immers geen geld om in modernisering te investeren. Het dreigement dat Hein anders niet in zijn inkomsten zou kunnen voorzien (onderhoud voor 14 kinderen!) voorkwam een vroegtijdige sluiting. Naast

het werk was Hein een hartstochtelijk zanger in het koor van de St. Martinuskerk in Twello. Bij huwelijks- en overlijdensmissen kwam hij vaak samen met Martinus Elizen opdraven. Het was bij zulke gelegenheden moeilijk een koor bij elkaar te krijgen en Hein en Martinus konden als kleine zelfstandigen er wel even tussenuit. Hij onderbrak dan zijn melkronde even voor het zingen van een mis.⁴⁶

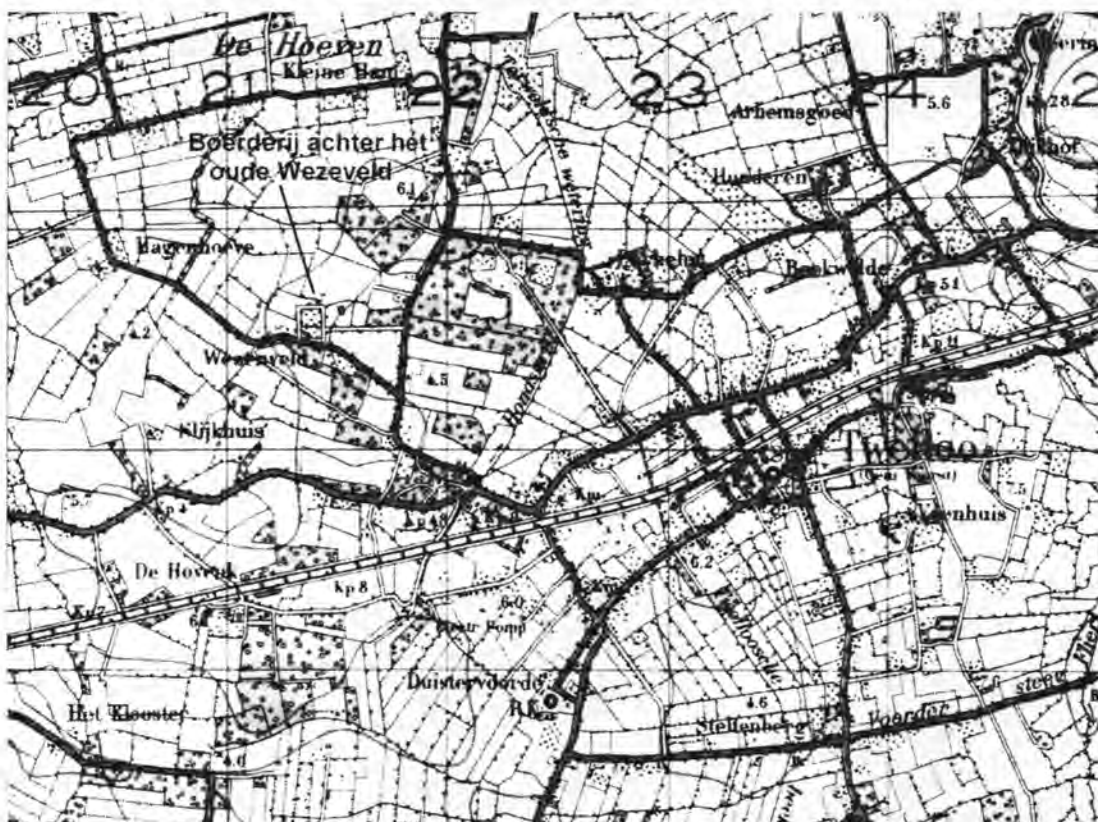
Als koorlid had de familie Boevenbrink een goede plaats in de kerk. Komend vanaf de ingang bezette ze de plaatsen vooraan in de linker zijbeuk. De 4 jaarlijkse bankenpacht bracht daar geen verandering in.

De boerderij was nog steeds een pachtwoning die eigendom was van de familie van Hövell. Rentmeester Debets beheerde het landgoed en kwam dan ook op gezette tijden de huur ophalen.

De verzuiling was in de 40-er jaren nog sterk aanwezig. Dat mag wel blijken uit een citaat van pastoor IJsselmuiden in de St. Martinuskerk op 29 april 1945 (men vierde de bevrijding):

"Ons komt ter ore dat katholieke jongelui meedoen in openbare dansgelegenheden, zelfs dat er een gemengde dansclub zou bestaan of hebben bestaan. Wij kunnen dit niet scherp genoeg afkeuren. Katholieke jongens en meisjes behoren te dansen in katholieke clubs en besloten kringen waar niet iedereen toegang heeft. Katholieke clubs, voor zover ze zich met ons hebben verstaan, hebben onze volle goedkeuring."

In de 50-er jaren nam de invloed van de katholieke kerk toch wel wat af. Alhoewel aan het

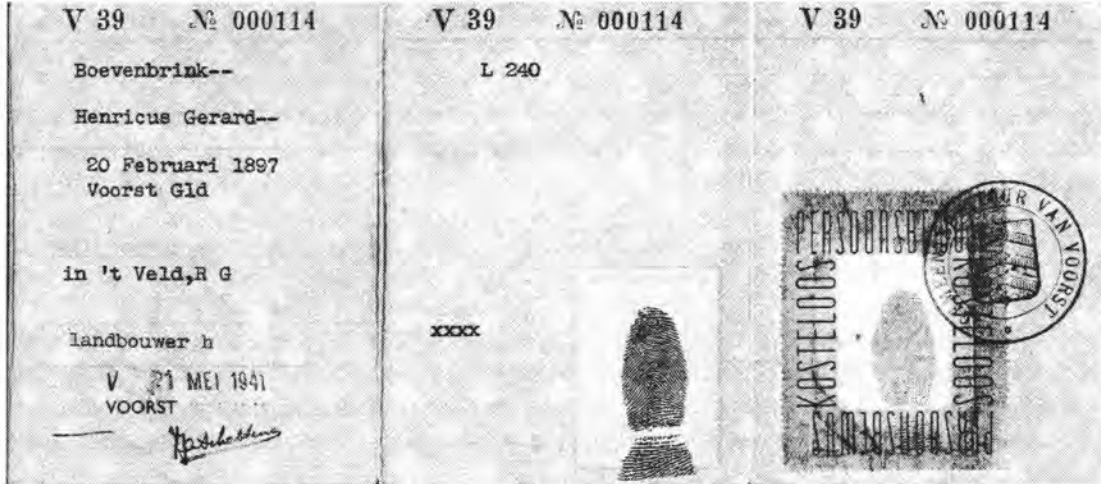

Twello en omgeving in 1932

wekelijks kerkbezoek niet getornd kon worden, konden de pastoors en priesters van de parochie geen welhaast dwingende eisen meer opleggen t.a.v. het sturen van een zoon voor het priesterschap en een dochter als non. Tot dan toe was het gebruikelijk een "schrandere zoon" naar een

priestersopleiding te sturen en een dochter naar het klooster. In de twee generaties voor Hein is dat gebeurd. Bij Hein werd dochter Jozefien hiervoor benaderd. Ze gaf te kennen dit geen goed idee te vinden.

30. De tweede wereldoorlog op het oude Wezeveld

Persoonsbewijs van Hein Boevenbrink in de tweede wereldoorlog.

Hoe is de tweede wereldoorlog aan de Oude Wezeveldseweg in Twello verlopen? Er was sprake van passief verzet. Op de boerderij van Hein Boevenbrink was neef Gé Jansen op de Haar ondergedoken.

Hein Boevenbrink en Rika in 't Veld met v.l.n.r. Riek, Dien, Willemien en Joan. De foto dateert uit 1934.

Enigszins riskant was dit wel, omdat in de bossen aan de overkant van de Oude Wezeveldseweg de Duitsers waren ingekwartierd. Ze zaten daar in de barakken. De kinderen speelden vaak in die bossen, maar de Duitsers maakten er geen probleem van. Eén van de Duitsers was eigenlijk een Nederlander die later in Duitsland was gaan wonen. Hij informeerde Hein Boevenbrink wanneer er razzia's op handen waren, vandaar dat Gé Jansen op de Haar er redelijk veilig zat. Ondanks het feit dat radio's verboden waren (vanaf 13 mei 1943), werd er altijd naar de engelse zenders geluisterd. Gé verstond en sprak Engels zodat de familie altijd goed op de hoogte was van de stand van zaken. Ook gebruik van elektriciteit was op een

gegeven moment niet meer toegestaan. Door een illegale aftap was er toch licht 's avonds. Daarnaast brandde er een carbidlamp. Kwam er onverwacht bezoek (Duitsers?), dan ging gauw het elektrische licht uit zodat alleen de carbid lamp nog brandde.

Eenmaal boorde een geallieerd vliegtuig zich in de grond in de boerderij schuin tegenover het "oude Wezeveld", de boerderij van de familie Haarman. De jongens hebben er nog veel aluminium uitgehaald, totdat op een gegeven moment de Duitsers verdere plundering verboden.

Scholing was een puinhoop in de oorlogsjaren. De Martinus school was door de Duisters gevorderd, zodat er uitgeweken moest worden. Onderwijs werd gegeven in het Patronaat, bij Hafkamp (nu chinees restaurant "de Mandarijn"), op de afgebroken boerderij aan de oude Rijkstraatweg bij de slachterij Wolf en op de boerderij "het oude Wezeveld" van de familie Küttschreutter. Regelmatig werden de lessen onderbroken door luchtalarm. De geallieerden bombardeerden dan de spoorlijn en er waren veel afzwaaiers. Iedereen moest dan in de schuilkelders. Was je onderweg naar school of naar huis, dan waren er om de zoveel meter putten gegraven waar je in kon duiken bij een luchtalarm.

Om inbeslagnames door Duisters van fietsen te voorkomen werden deze achter in de stallen neergezet. De Duisters kwamen daar niet vanwege de mest en het risico van een trap van één van de koeien.

Op een gegeven moment kwam er een SS (onder)officier langs bij Hein Boevenbrink om een paard te vorderen. Met het pistool voor zijn neus beval hij Hein om een paard uit de stal te halen. Hein antwoordde dat hij dat zelf maar moest doen. Het paard was geen gemakkelijk paard en trapte. Alleen de knecht kon er maar redelijk mee overweg. Al met al was dit wel een heel angstig moment.

De radio was verstopt op zolder in het hooi. Het was afgedekt met een tafelkleed. Het gebeurde wel eens dat de radio niet snel genoeg werd opgeruimd. Laat er nou net tijdens zo'n moment een huiszoeking plaatsvinden! De Duitsers zochten naar onderduikers. Rika in 't Veld liep voor hen uit naar de slaapkamer en gooide achteloos een kiel van Hein over de radio heen. De Duisters liepen finaal langs de bult op het bed heen. Gered door de koelbloedigheid van Rika.

In de hongerwinter van 1944 kwam er uit Den Haag Antoon Gokke en zijn zus Mathilde aangelopen vanuit het westen. Hein Boevenbrink kende de man vanuit de tijd dat hij nog bij de spoorwegen werkte. Ze zijn gebleven tot en met de bevrijding. Veel mensen uit het westen kwamen in die tijd langs. Rika Boevenbrink in 't Veld zag ze al van verre aankomen (vanaf Teuge) en smeerde dan enkele boterhammen voor hen.

Op de bevrijdingsdag werd er de hele dag volop gebombardeerd. De hele familie Boevenbrink en Jutten en vele anderen zaten onder het huis in de 2 grote kelders. Totaal 48 man. Eén van de bommen sloeg dichtbij in. Een scherf sneed door de staldeur, door de tweede deur daar direct achter, doorkliefde een achterbeen van een koe en vervolgens sneed deze een stang door van een herenfiets die achter in de stal geparkeerd stond.

's Avonds kwam iemand vanuit Twello naar de boerderij toelopen. Het was inmiddels rustig geworden, maar niemand durfde de kelders nog te verlaten. Iedereen vroeg zich ook af wie die persoon was. Het bleek Wilhelmin Hafkamp te zijn: "Twello is bevrijd!!!"

De volgende dag kwamen de Canadezen. Van alles hadden ze bij zich: sigaretten, biscuitjes (dat kenden de kinderen Boevenbink niet) en chocola! B. Dol was huisslachter en slachte de getroffen koe. Bij de boerderij werd geschut opgesteld voor de beschieting van Teuge en Apeldoorn. Dat heeft er enkele dagen gestaan. De Canadezen sloegen hun tenten op in het Bruggenbos. Een van deze tenten voor officieren ("waarin Canadese officieren dames ontvingen") is nog meegenomen door jongens van Boevenbrink en Poll. De tent werd keurig in tweeën gedeeld, waarna hij nog gebruikt is als afdekzeil. De tent werd al snel vermist, de volgende dag trokken Canadezen er met speurhonden op uit om de tent weer boven water te krijgen. Gelukkig had het de nacht ervoor flink geregend, zodat alle sporen waren uitgewist.

Hendrius Gerard Boevenbrink Regina Gerritsma in 1 Veld ✕ Twello, Raalte, 8-10-1927	Hein ✕ Twello, 20-2-1887 Rika ✕ Raalte, 13-1-1907 Helen † Nijmegen, 12-9-1982 Rika † Deventer, 5-7-1978	Theodorus Johannes (Theo) ✕ Twello, 10-2-1939 Zie verder	Johanna Martina Maria Biesterbos (Annie) ✕ Twello, 24-2-1965 ✕ Wilp, 20-9-1943
Hendrika Johanna Garada (Riak) ✕ Twello, 13-8-1928 3 kinderen (Berna, Irma, Tinkia)	Hendrikus Franciscus van Raan (Henk) ✕ Deventer, 8-4-1954 (RK 25-5-1954) † Deventer, 10-6-1929	Martina Ada Maria (Tiny) ✕ Twello, 4-5-1940 1 kind (Wilfred)	Hubertus Hendrikus van Asten (Huub) ✕ Twello, 2-10-1963 ✕ Huisson, 30-7-1932
Joannes Hendrikus (Joan) ✕ Twello, 12-7-1929 Zie verder	Geertruida Berendina Maria Wagemans ✕ Twello, 3-2-1954 (Truus) ✕ Wilp, 14-10-1927	Willibrordus Johannes (Wille) ✕ Twello, 21-10-1941 Zie verder	Gerarda Jacoba Maulenbaek (Gerda) ✕ Twello, 21-7-1966 ✕ Klarenbeek, 11-9-1942
Garadina Theodora (Dien) ✕ Twello, 25-2-1932 5 kinderen (Hans, Henk, Ben, Rik, Anita)	Bernardus Hendrikus Hagen (Bert) ✕ Twello, 17-11-1954 ✕ Twello, 17-4-1956 † Vaasson, 25-12-1992	Jozefina Jacoba Gerhards (Jozsifien) ✕ Twello, 19-3-1943 2 kinderen (Neerke, Marijn)	Cornelis Menting (Cor) ✕ Twello, 2-2-1966 ✕ Heieren, 8-4-1940
Wilhelmina Hendrika Johanna (Wilhelmina) ✕ Twello, 25-6-1933 1 kind (Hub)	Johannes Gerardus van Astin (Jan) ✕ Twello, 7-1-1959 ✕ Huisson, 7-3-1930	Johanna Maria Hendrika (Annie) ✕ Twello, 18-2-1945 3 kinderen (Angelique, Oscar, Sabine)	Antonius Hendricus Jozephus Boem (Ton) ✕ Twello, 11-8-1966 ✕ Wilp, 25-3-1942
Hendrikus Johannes (Hain) ✕ Twello, 25-12-1934 Zie verder	Theresia Maria Achterwaakte (Tress) ✕ Twello, 4-5-1980 ✕ Diepenveen, 5-2-1939	Jozef Johannes Maria (Jos) ✕ Twello, 16-3-1947 † Nijmegen, 10-10-1996 Zie verder	Evertina Wilhelmina Burbach (Elma) ✕ Twello, 11-4-1974 o/o 26-6-1991 ✕ Deventer, 27-11-1950
Johannes Gerardus (Gerard) ✕ Twello, 5-6-1936 Zie verder	Antonia Aaida Maria Biesterbos (Tonnia) ✕ Twello, 29-8-1982 ✕ Wilp, 7-8-1939	Theonesta Wilhelmina Maria (Thea) ✕ Twello, 28-2-1950 3 kinderen (Bram, Guus, Coen)	Zita Margaretha Maria Termast (Zita) ✕ Nijmegen, 21-6-1993 ✕ Nijmegen, 30-4-1952
Antonius Hendrikus (Tom) ✕ Twello, 9-7-1937 Zie verder	Henrica Wilhelmina Huis in 1 Veld (Rie) ✕ Schalkhaar, 9-6-1967 ✕ Schalkhaar, 14-3-1943		Gerardus Lambertus Antonius Tolkamp ✕ Twello, 18-12-1872 (Gerard) ✕ Diest, 21-12-1943

De hele omgeving lag bezaaid met munitie. Echte kogels, waar de jeugd de punt vanaf brak en het kruit verzamelde. Voor het slaghoedje was diep respect. Bij Jan Kütschreutter, die in de omgeving woonde, was het slaghoedje afgegaan toen de kogel in de bankschroef was gezet. Zijn neus raakte verminkt en hij moest een oog missen. Nu een verzamelobject, toen wemelde het van lege koperen hulzen uit de kanonnen, sommige wel tot een halve meter hoog.

25 jaar huwelijksjubileum van Hein Boevenbrink en Rika in 't Veld op 8 oktober 1952.

Bovenste rij, v.l.n.r.: Willie, Theo, Wilhelmen, Gerard, Tom, Tiny

Onderste rij, v.l.n.r.: Hein jr., Riek, Hein Boevenbrink, Thea, Rika in 't Veld, Annie, Joan, Jos, Dien en Jozefien.

31. Toename van de welvaart tussen 1940 en 1980

De jaren veertig en vijftig

In de jaren veertig was de verkeersdrukte nog minimaal. Met enige moeite konden de jongens van het gezin Boevenbrink net een velletje kentekennummers vol krijgen, wanneer ze in de berm langs de Rijksstraatweg lagen om auto's te tellen. En dat voor een belangrijke verbinding als Twente/Duitsland met het westen.

Het vervoer voor het gezin Hein Boevenbrink bestond uit die tijd uit een carpion (Een grote kar met 4 wielen met een zitplank voorop en een laadbak achter) en een brik (een soort koets, overkapt en met 4 zitplaatsen, op 2 wielen).

Niet alleen het vervoer was verschillend, ook het aanblik van de velden was vroeger totaal anders. Vanaf de jaren zeventig tot nu is het voornamelijk grasland met vee (koeien; vanaf de jaren negentig hier en daar schapen), afgewisseld met maisvelden. In de jaren veertig en vijftig waren de boerenbedrijven nog echte gemengde bedrijven. Hein Boevenbrink pachtte ongeveer 8 ha land en verbouwde rogge, tarwe, haver, bieten (suiker- en voeder-) en knollen. Daarnaast had hij koeien, varkens, kippen, 2 paarden (voor het bewerken van het land) en een pony. De pony werd gebruikt voor het rijden van de melkkar bij het uitventen van de melk.

Hein Boevenbrink's voorkeur lag overigens sterk bij de handel: het verkopen van melk of het handelen met veekopers over de prijzen van het vee. Het werk op het land werd voornamelijk door de knechten gedaan, aanvankelijk Jan Holtmaat, later gedurende ongeveer 8 jaar door Bertus Steerneman. Ook was er een meid in de huishouding, Marie Pol van de Peperkoek met wie Rika in 't Veld altijd heel goed kon opschieten.

Kleding werd vroeger gekocht bij de firma Berghuis uit Schalkhaar. Ze waren namelijk familie en dat leverde 10% korting op. Schoenen kwamen van de Fa. Berendschot (nu Maathuis) aan de Molenstraat en klompen van Leerkes uit Teuge.

De sanitaire voorzieningen bij Hein Boevenbrink bestonden in de jaren veertig en vijftig uit een ton die als toilet diende. Deze werd dan regelmatig uitgereden over het land. Verder ging het gezin wekelijks in een grote zinken teil voor een grote wasbeurt. De oudere kinderen namen vaak hun wekelijkse wasbeurt in het badhuis in Deventer (aan de, hoe kan het ook anders, Badhuisstraat). De eerste auto werd door Hein jr. aangeschaft in het midden van de jaren vijftig.

De jaren zestig en zeventig

Dat de welvaart in de jaren zestig snel toenam mag blijken bij Hein Boevenbrink jr.:

Toiletten in de steden en dorpen werden toen aangesloten op het riool. Hein Boevenbrink jr. plaatste bij de aankoop van zijn woning op de Worp in Deventer in 1960 een douche. Toen zijn huis af was, ging hij trouwen en werden er bij zijn huwelijk de eerste kleurenfoto's genomen. Alhoewel de verwarming nog geschiedde via een kolen gestookte potkachel, werd er al gekookt op gas. In 1960 werd er een centrifuge aangeschaft om de was sneller te kunnen laten drogen. In 1963 volgde de aanschaf van een langzaam water. De was kwam hier kletsnat uit en werd eerst door een wringer gehaald die bovenop de wasmachine was gemonteerd. Daarna kon het in de centrifuge. De uitzending van de elfstedentocht in 1962 was reden voor de aanschaf voor de eerste zwart/wit televisie. In 1965 betrok Hein jr. een nieuwbouwwoning met een gasgestookte kachel. Omstreeks 1968 kwam er een combi wasmachine (een bovenlader met ernaast een aparte centrifuge). Begin jaren 70 kwam de eerste kleurentelevisie in huis.

De werktijd was aanvankelijk 48 uur in de week, van acht tot half zes door de week en van acht tot twaalf op zaterdag. De houthandel van Eindhoven betaalde Hein Boevenbrink jr. wekelijks contant uit, een kladbloodje was dan de loonbrief. Bij de tweede werkgever, drankenhandel Scheperboer, in de begin jaren 60 werd het loon 4 wekelijks uitgekeerd en overgemaakt op een lopende rekening. De loonbrief was in dit geval een loonstrookje. De koekjesfabrikant Patria betaalde Hein midden jaren zestig via loonbrieven maandelijks, de werkweek werd veertig uur en werken op zaterdag verdween.

De vakanties werden in de jaren 60 gehouden in eigen land en waren 2 wekelijkse kampeervakanties. Uitzonderingen hierop waren bezoeken aan Tom Boevenbrink die eind jaren zestig, begin jaren zeventig in Italië woonde.

Vanaf midden jaren zeventig kwam het buitenland als vakantieoord in beeld. De vakantie duur was toen vaak drie weken. De afbouw van de verzuiling start ook in deze periode. Gemengde huwelijken tussen religies komen op gang, het kerkbezoek vermindert en samenleven wordt maatschappelijk geaccepteerd.

Eigen woning bezit

Alhoewel Hein zelf pachter was stimuleerde hij zijn kinderen om een huis te kopen. Bij een eigen huis betaalde je de hypotheek geleidelijk af en werd het huis van jezelf, wat natuurlijk bij huur niet zo was. Het resultaat is dat 11 van de 14 kinderen een eigen woning hebben gekocht, hiermee werd dus duidelijk gebroken met het verleden wat uit uitsluitend pacht bestond.

Dat kopen ging niet altijd van een leien dakje. Hein Boevenbrink jr. kocht in februari 1960 het huis aan de Vonderstraat 50 (in de jaren 80 afgebroken) voor f1 6000,-. Toen hij bij dhr. Jongbloed van de Boerenleenbank om een hypotheek vroeg werd dat geweigerd. Ondanks het feit dat Hein zelf de verbouwings- en notariskosten voor zijn rekening nam, was de executiewaarde van de woning lager dan de aankoopssom, dus liep de bank in haar ogen teveel risico. In die tijd kwam het niet in je op om je geluk eens bij een andere bank te proberen. Makelaar Gait Franssen gaf Hein het advies het een bij de Boeren Tuinders Onderlinge te proberen. Daar kon het wel, mits er tevens een levensverzekering aan gekoppeld werd. Dus zo kon de aankoop toch doorgaan. In 1965 kocht Hein jr. een nieuwbouwwoning aan de Johan Evertsenstraat 24 in Twello voor f1 24.000,-. De prijzen

waren in de afgelopen jaren dus flink gestegen en de verkoop van de woning op de Worp leverde dan ook Fl 10.000,- winst op, waarmee o.a. de bestaande levensverzekering werd afgekocht. In 1970 kocht Hein jr. een nieuwbouwwoning aan de Thorbeckelaan 14 in Twello voor Fl 57.000,-. Geen miskoop want in de jaren 80 waren ze ongeveer Fl 150.000,- tot Fl 175.000,- waard. Door de prijsexplosie in de tweede helft van de jaren negentig, zou een dergelijke woning in december 1999 rond de Fl 500.000,- opleveren.

32. De 14 kinderen van Hein Boevenbrink

Hendrika Johanna Gerarda Boevenbrink

Riek trouwde in 1954 met Henk van Raan. Ze waren beide 25 jaar. Henk van Raan startte als kleine zelfstandige een schoenenwinkel aan de Brinkgreverweg. In die tijd naaide Riek kostuums. Ze kregen samen drie dochters. In februari 1981 beëindigen ze de schoenenwinkel met behulp van een saneringsregeling. Daarna zijn ze gaan wonen aan het Kornoelje in Deventer. Henk is een liefhebber van klassieke muziek.

Joannes Hendrikus Boevenbrink

Joan, soms ook wel eens Hans genoemd, had na zijn lager school nog enkele jaren ambachtsschool in Deventer doorlopen. Daarna werkte hij als timmerman bij Noury & van de Lande. Toen hij 24 jaar was trouwde hij in 1954 met de 26 jarige Truus Wagemans. Truus blijkt in de verte familie te zijn van Joan. Coenradus Boevenbrink blijkt de overgrootvader van Joan te zijn en de betovergrootvader (via Willemina Boevenbrink en

Hendrikus Wilhelmus Wagemans) te zijn van Truus. Samen kregen zijn 4 kinderen, drie zoons en een dochter. Vervolgens werd Joan ambtenaar bij de dienst der domeinen in Deventer. Aanvankelijk woonden ze op de Worp in de Vonderstraat in Deventer. Midden 60-er jaren kwam hij terecht in de Deken Rekveltstraat 16 in Twello. In 1985 kwam hij in de VUT terecht. In 1996 verhuisde Joan en Truus naar een seniorenwoning aan de Mercurius 15 in Twello.

Gerardina Theodora Boevenbrink

Ook Dien is net als haar oudere broer en zuster in 1954 getrouwd. De 22 jarige Dien trouwde met de 6 jaar oudere Ben Hagen uit Vaassen. Ze gingen samen bij zijn ouders wonen in het ouderlijk huis van Ben aan de Kluinweideweg nummer 1 in het buurtschap 't Loar. Het huis bestond uit twee woongedeeltes en een boerderijgedeelte. Naast zijn werk op een proefbedrijf in Gortel hield hij op de boerderij ook nog een paard en enkele koeien en later alleen nog schapen voor zijn hobby. Het werk in Gortel, waar hij 22 jaar werkzaam is geweest, bestond grotendeels uit proeven met kunstmest en gewassen in opdracht van D.S.M. Het gedeelte van de boerderij waar vee werd gehouden, werd steeds kleiner omdat ruimte moest worden gecreëerd voor de vijf kinderen die zij samen kregen.

Toen de kinderen wat groter werden, begaf ook Dien zich op de arbeidsmarkt. Als huishoudelijke hulp en interieurverzorgster was zij gedurende zeer vele jaren bij diverse adressen een graag geziene werkster.

Door bedrijfbeëindiging sloot Ben zijn actieve loopbaan af op 57 jarige leeftijd. Hij kon zich toen volledig storten op de boerderij. Zijn grootste hobby in deze tijd waren wel zijn schapen. Hij was hier zeer vakkundig in, hij mocht zelf eens zijn kunsten vertonen op het Schaapscheerdersfeest in Epe. Op een gegeven moment werd hem de boerderij te veel en zochten Dien en Ben naar een woning in de bebouwde kom van Vaassen. Op 1 juli 1989 werd Wagenmakersstraat 18 hun nieuwe adres. Niet lang hierna kwakkelde Ben met zijn gezondheid. Helaas heeft hij niet al te lang van zijn nieuwe woning kunnen genieten. Hij overleed op 28 december 1992.

Dien woont hier nog steeds alleen, maar heeft inmiddels wel weer een relatie met Wim Beekman afkomstig uit Oene.

Wilhelmina Hendrika Johanna Boevenbrink

Wilhelmien, of kortweg Wil, trouwde in 1959 op 25 jarige leeftijd met de 3 jaar oudere Jan van Asten. Jan werkte als laborant op het AKU laboratorium in Arnhem (nu Acordis). Daarnaast was Jan pedicure aan huis. Jan en Wil bewoonden aanvankelijk een flat in Huissen, later verhuisden ze naar een eengezinswoning aan de M.L. Kingstraat 1 in Huissen. Ze hebben samen 1 zoon. In de zomer zijn ze altijd te vinden in hun stacaravan in Doornenburg. Sinds Jan met de VUT is, brengen ze de winter door in Benidorm in Spanje.

Hendrikus Johannes Boevenbrink

Na de 7 klassen op de lagere school volgde Hein nog 2 jaar landbouwonderwijs.

Hein trouwde in 1960 op 25 jarige leeftijd met de 21 jarige Trees Achtereakte uit Diepenveen. Ze gingen wonen aan de Vonderstraat 50 op de Worp in Deventer. Ze kregen samen 3 kinderen. Hein was aanvankelijk

vrachtwagenchauffeur bij Houthandel van Eindhoven. Later werd hij chauffeur/verkoper van frisdrank bij drankenhandel Scheperboer. In 1965 verhuisde het gezin naar de Johan Evertsstraat 24 in Twello, gevolgd door de verhuizing naar de Thorbeckelaan 14 in 1970. Na even gewerkt te hebben als vertegenwoordiger voor koekjesfabrikant Patria uit Amsterdam, werd hij vertegenwoordiger in de Horeca voor Nutricia, thans Numico geheten. In 1993 ging hij met de VUT, waarna hij zich nog verdienstelijk maakte bij het opzetten van de horeca bij de Twellose tennisvereniging "de Schaeck".

Hein mag graag zwemmen en tennissen en bij mooi weer fietsen en surfen. Beide houden ze erg van kamperen.

Johannes Gerardus Boevenbrink

Gerard trouwde op 26 jarige leeftijd met Tonnie Biesterbos uit Wilp. Ook zij gingen op de Worp wonen, in een huis tegenover het huis aan de Bloemstraat 85 waar ze nu wonen. Ze kregen samen 2 dochters. Voor zijn huwelijk werkte Gerard bij drankenhandel Scheperboer in Deventer. Na 6 jaar stapte hij over naar het leger, waar hij als burgerkok werkzaam was. 20 jaar heeft hij in de kazerne te Eefde gezeten, de laatste jaren was hij op de Boreelkazerne te Deventer gestationeerd. Vlak voor zijn VUT

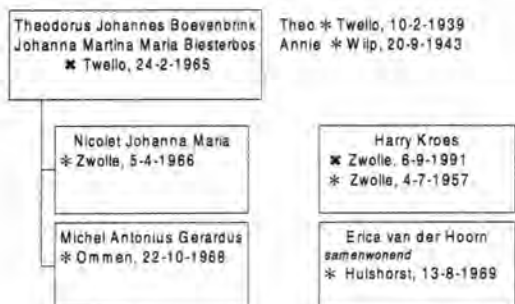
Antonius Hendrikus Boevenbrink

Tom begon in 1959 als correspondent voor Twello en Duistervoorde voor de Gelderlander en alléén Duistervoorde voor het Deventer Dagblad en de Twellose courant (frequentie 2x per week). Na de pluimveevakschool in Barneveld is Tom gaan werken als pluimveevoorlichter/selecteur voor de grote kuikenbroederij Matton Nord in Predappio, Italië. Hij trouwde met de 23 jarige Schalkhaarse Ria Huis in 't Veld op 29 jarige leeftijd in 1967. Ze gingen wonen in Ponte Abbadesse aan de rand van Cesena, in Italië. Ze kregen daar 2 kinderen, een dochter en een zoon. Daarna

verhuisden ze in 1969 naar Petritoli in midden Italië. Tom, aldaar Antonio geheten, heeft daar een kuikenbroederij "Valdaso" opgericht. Daar is ook hun jongste dochter geboren. Eind 1973 kwam het gezin naar Nederland, eerst bij moeder Rika in 't Veld, later in een woning aan de Nieuwe Veldjes. Tom ging werken voor de veevoederfabriek Rijkers uit Erp/Neer waardoor er in 1974 naar Erp werd verhuisd. Verandering van werkkring (weer terug in de pluimvee bij krachtvoederfabriek "de Hoop") bracht het gezin weer dichterbij huis, eerst aan de Goeman Borgesiustraat in Twello, later in 1977 aan de Rielerenkweg 14 in Schalkhaar. Een reorganisatie 1997 brengt Tom in de VUT. Afscheid nemen van de pluimveesector blijkt moeilijk, 3 maanden na de VUT tekent Tom een contract voor 2 jaar als inkoper slachtpluimvee bij Storteboom te Putten. Nu is hij wederom in dienst als oproepkracht in de pluimveebranche bij de Hoop mengvoerders.

Theodorus Johannes Boevenbrink

Theo heeft na de lagere school de MULO gedaan. Theo trouwde in 1965 op 26 jarige leeftijd met de 21 jarige Annie Biesterbos uit Wilp (een zus van Tonnie). Hij kreeg het beheer van een boerenleenbankfiliaal in Meddo bij Winterswijk. Daarna volgde de benoeming tot directeur van de boerenleenbank in Ommen. Samen kregen ze 2 kinderen, een dochter en een zoon. Bij de fusie van de Raifaissenbank en de Boerenleenbank tot de Rabo werden ook de kantoren gecombineerd. Tot zijn VUT was Theo hiervan plaatsvervangend directeur. Theo is een liefhebber van tuinieren en

sporten, daarnaast mogen ze samen graag fietsen en wandelen.

Martina Ada Maria Boevenbrink

In 1963 trad Tiny op 23 jarige leeftijd in het huwelijk met de 31 jarige Huub van Asten, een broer van Jan van Asten. Huub heeft tot zijn VUT als onderhoudsmonteur bij de AKU (thans Acordis) gewerkt. Tiny heeft jarenlang gewerkt in de kantine van de P.T.T. in Arnhem. Gestart in een Duplex woning in Huissen zijn ze na 3 jaar naar een flat verhuisd. Zeven jaar later volgde de verhuizing binnen Huissen naar de Montgomerystraat. Ze kregen samen één zoon. Tinie heeft nog een paar jaar in de bloemen gewerkt bij kwekerij Hofstede te Huissen. Hobby's zijn bloemschikken en werken met klei. Tiny en Huub zijn liefhebbers van de natuur en mogen dan ook graag daar doorheen fietsen.

Willibrordus Johannes Boevenbrink

Willie was de enige in het gezin die in principe wel genegen was het boerenbedrijf van zijn vader over te nemen. Drie operaties aan zijn voet waren de oorzaak dat dit geen doorgang kon vinden. Hij trouwde met Gerda Meulenbeek uit Klarenbeek in 1966. Willie was 24 jaar en Gerda 23 jaar. Ze

gingen wonen tegenover het ouderlijk huis bij het Oude Wezeveld. Rika in 't Veld verhuisde naar de Paulus Potterstraat 11 in Twello en de vrijkomende woning werd betrokken door de familie Jutten, die tot dan toe er tegenover woonde. Willie en Gerda kregen 3 kinderen, 1 dochter en 2 zoons. De pachtwoning aan de Oude Wezeveldseweg 14 was in een erbarmelijke staat. Willie heeft hier veel aan opgeknapt en huurde de woning van landgoedeigenaar van Hövell voor een schijntje. Toen de beheerder van het landgoed, een rentmeesterskantoor, de

huur wilde verhogen, eiste Willie dat de eigenaar dan ook dat de nog openstaande gebreken aan de woning verbeterde. Na een juridisch conflict⁴⁷ heeft Willie de woning kunnen kopen. Willie heeft 18½ jaar gewerkt als vrachtwagenchauffeur van Vroom en Dreesmann in Deventer. Midden jaren 80 heeft hij de overstap gewaagd naar een chauffeur/verkoper functie van meubelen bij groothandel Bosgoed in Deventer, waar hij alweer 15 jaar werkzaam is.

Jozefina Jacoba Gerharda Boevenbrink

Jozefien, kortweg Jos, trouwde in 1966 op 22 jarige leeftijd met de 25 jarige Cor Menting. Ze gingen wonen in Heteren. Cor was hoofdmachinist in een papierfabriek. Ze kregen 2 kinderen. Nu wonen ze aan de Tullekenshof 1 in Heteren. Jos werkt tot op heden nog als part-time ziekenverzorgster in een verpleeghuis. Als sport doet ze aan badminton en zwemmen. Ze mag ook graag werken aan quilts. Verder doen ze nog aan line dancing. In de zomer moet er natuurlijk erop uit worden getrokken met de caravan.

Johanna Maria Hendrika Boevenbrink

Annie was 21 jaar toen ze in 1966 trouwde met Ton Bloem. Ton Bloem was 24 jaar en tevens in de verte familie van Annie. Gradus (Coenradus)Boevenbrink was de overgrootvader van Annie en de betovergrootvader van Ton. Zijn overgrootouders zijn Gerdina Boevenbrink en Bernardus Broekhof. Ton heeft altijd in de melkfabriek bij Coberco gewerkt. Ze wonen op de Worp in Deventer aan de Rozenstraat 58. Ze hebben 2 meisjes en 1 jongen gekregen. De hele familie is zeer sportief.

Jozef Johannes Maria Boevenbrink

Jozef Johannes Maria Boevenbrink
Everdina Wilhelmina Burbach
* Deventer, 11-4-1974
o/o 26-6-1991

Jos * Twello, 16-3-1947
Elma * Deventer, 27-11-1950
Jos † Nijmegen, 10-10-1996

Susanne Regina (Susanne)
* Deventer, 29-8-1978

Linda Yvonne (Linda)
* Twello, 9-2-1982

Jozef Johannes Maria Boevenbrink
Zita Margaretha Maria Termaat
* Nijmegen 21-6-1993

Jos * Twello, 16-3-1947
Zita * Nijmegen, 30-4-1952
Jos † Nijmegen, 10-10-1996

Als één van de jongsten mocht Jos (naast Theo en Thea) de MULO doen, waar de ouderen in het gezin na de lagere school de kost moesten gaan verdienen. Hij heeft de MULO niet afgemaakt. Jos trouwde in 1974 op 27 jarige leeftijd met de 23 jarige Elma Burbach uit Deventer. Ze woonden aan de van de Duyn van Maesdamstraat 114 in Twello. Jos deed de automatisering bij het slachtbedrijf Gosschalk in Epe. Maar na een tijdje zag hij hier geen toekomst meer en werd, evenals vele van zijn broers, vertegenwoordiger. Eerst voor de Berkel weegschalen en later voor Toledo, nu Mettler Toledo. Ze kregen samen 2 dochters. Het ging niet goed met het huwelijk van Jos en Elma en dit had een scheiding tot

gevolg. Na een paar jaar in Raalte te hebben gewoond, ging hij samenwonen met Zita Termaat. Jos wist toen al dat hij slechts nog een aantal jaren zou leven. Hij trouwde met Zita op 1993 en ze gingen wonen aan de Pater Blommaertlaan 15 in Nijmegen. Jos overleed thuis in Nijmegen in 1996 op 49 jarige leeftijd aan de gevolgen van longkanker.

Theonesta Wilhelmina Maria Boevenbrink

Thea was de jongste in het gezin van Hein Boevenbrink en Rika in 't Veld. Zij heeft evenals Jos de gelegenheid gehad de MULO te doen, gevolgd door de kweekschool (nu PABO geheten). Aansluitend gaf ze onderwijs aan de school voor kinderen van woonwagenbewoners. Ze trouwde op 22 jarige leeftijd met de 29 jarige Olstenaar Gerard Tolkamp. Aanvankelijk woonden ze in de Piet Heinstraat 25. Toen deed zich de gelegenheid voor om een huis met een flinke lap grond aan de rand van het dorp te kopen. Aan de Rijksstraatweg 74 kon schapen worden gehouden. Gerard is verpleegkundige aan het tehuis voor geestelijk gehandicapten, "de Lathmer". Samen kregen ze drie zoons. Thea is nog actief in het volwassenonderwijs om Nederlands te leren aan allochtonen. In de vrije tijd zijn lezen, volleybal, tennis en bergbeklimmen favoriete bezigheden.

Rika Boevenbrink in 't Veld wordt 65 jaar op 13 januari 1972.

Bovenste rij, v.l.n.r.: Ben Hagen, Willie Boevenbrink, Henk van Raan, Ton Bloem, Annie Bloem Boevenbrink, Theo Boevenbrink, Hein Boevenbrink, Gerard Boevenbrink, Tonnie Boevenbrink Biesterbos, Joan Boevenbrink, Wilhelmiën van Asten Boevenbrink, Tom Boevenbrink, Jan van Asten.

Middelste rij, v.l.n.r.: Dien Hagen Boevenbrink, Riek van Raan Boevenbrink, Rika Boevenbrink in 't Veld, Cor Menting, Truus Boevenbrink Wagemans, Jos Boevenbrink.

Onderste rij, v.l.n.r.: Tiny van Asten Boevenbrink, Gerda Boevenbrink Meulenbeek, Trees Boevenbrink Achtereekte, Jozefien Menting Boevenbrink, Thea Boevenbrink, Elma Burbach, Ria Boevenbrink Huis in 't Veld.

33. De laatste twintig jaar van de 20^e eeuw

Deze periode startte met de vervanging van de platenspeler door de CD speler. Ook kwamen toen de eerste computers in beeld. In 1983 schafte ondergetekende een Sinclair Quantum Leap aan met 128 kB intern geheugen en mini-tapes als extern geheugen. De printer was een letterwielprinter. De PC waarop deze familiegeschiedschrijving wordt uitgewerkt, is inmiddels de vijfde op rij en heeft 1000x zoveel intern en extern geheugen. Naast de opmars van de computers, valt in deze periode het massale gebruik van vervroegde pensioenering op. Vrijwel alle kinderen van Hein Boevenbrink sr. hebben hiervan gebruik gemaakt en zijn rond de 60 jaar, of soms nog eerder met vervroegd

pensioen gegaan. Efficiënter werken door automatisering, meer verantwoordelijkheid op werkvloer en een hogere werkdruk zijn eveneens kenmerkend voor de laatste twintig jaar. De werkdruk wordt

nog enigszins gecompenseerd door de toename aan vrije tijd die, afhankelijk van het beroep en werkgever, kan oplopen tot 9 weken vakantie per jaar. De volgende generatie Boevenbrink wordt volwassen, krijgen werk en kinderen. Voor zover er inmiddels kinderen geboren zijn, staan hieronder de genealogische gegevens opgenomen.

Hennie Boevenbrink is van deze generatie de oudste en heeft samen met Gerrie Brouwer 3 kinderen, waaronder de eerste tweeling in de familie Boevenbrink. Zij wonen in de Pendelstraat in Twello.

Ook zijn broer Leo woont in de buurt. Leo is getrouwd met Elly Schoenaker en hebben samen drie kinderen. Ze wonen aan de Verdistraat te Twello.

Joan Boevenbrink is getrouwd met Marja Doornebosch. Ze wonen op de Worp in Deventer en hebben 2 zonen.

Herald Boevenbrink trouwde met Aafke Huizinga en zij kregen 2 kinderen. Ook zij wonen in Twello, aan de Verdistraat.

Ronald Boevenbrink woont samen met Belinda Picano. Hun zoon, Duncan, is geboren op 25 augustus 1999 en draagt de achternaam Picano.

De overige generatiegenoten die de naam Boevenbrink nog voort kunnen zetten zijn Michel, Giuliano en Vincent. Zij hebben nog geen kinderen.

Hendrikus Gerardus Boevenbrink
Aafke Willy Huizinga
✱ Deventer, 28-10-1988

Herald ✱ Deventer, 4-4-1961
Aafke ✱ Achlum, 26-12-1964

Elise
✱ Twello, 8-1-1992

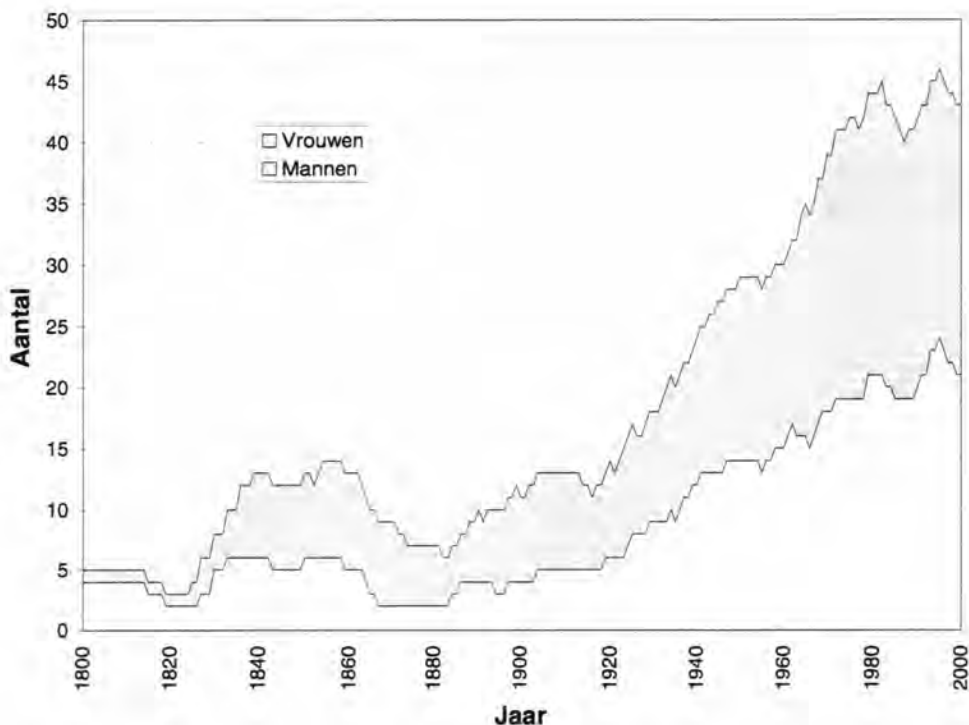
Mark
✱ Deventer, 10-8-1995

34. Afsluiting

De sluitingsdatum van dit boekje heb ik op 1 januari 2000 gezet. De ontwikkelingen binnen de familie Boevenbrink gaan natuurlijk gewoon door. Daarnaast kunnen er nieuwe inzichten ontstaan. Een ideale plaats om deze zaken bij te houden is het internet. Daarop heb ik dan ook een ruimte gereserveerd die benaderd kan worden op www.boevenbrink.nl. Deze wil ik in de winter 2000/2001 gaan inrichten. Actualiteit valt en staat met de informatie die ik hiervoor krijg. Dus...

Tot slot nog even een overzicht van mensen die de naam Boevenbrink dragen in de afgelopen 2 eeuwen.

Mensen met de naam Boevenbrink

35. Bronnen

- 1 Rijksarchief Arnhem: Rechterlijk archief Veluwe en Veluwezoom (203)
- a) Protocol van bezwaar van het ambt Voorst, 1675-1711 (stuknr. 949)
- b) Protocol van testamenten, huwelijksvoorwaarden en magescheiden van het Ambt Voorst, 1804-1811 (stuknr. 962)
- 2 J. Vredenberg, Uit de historie van de kerspelen Terwolde en Nijbroek, van de vroegste tijden tot ca. 1900; ongedateerd, geen uitgever genoemd.
- 3 Woordenboek der Nederlandsche taal, deel 3, 1^e stuk, 64-68 en 1396-1398, Martinus Nijhoff, A.W> Sijthoff, Den Haag en Leiden, 1902
- 4 H.L.J. Kolks en B.J. Dorrestijn, Met het oog op Silvolde, 2^e druk 1989, uitgever de IJsselstroom, ISBN 90-72649-01-x.
- 5 Brief B.J. Dorrestijn, Varsseveld, dd 10-2-2000
- 6 J.C. van Slee, De Illustre school te Deventer 1630-1878, 1916, Martinus Nijhoff
- Hermannus Bouman, Geschiedenis van de voormalige Geldersche Hoogeschool en hare hoogleeraren, 1844, Utrecht, Terveen en Zoon.
- 7 Gemeentearchief Deventer, Renuntiatiën, 9 okt 1668-23 maart 1688 en 21 april 1688-18 mei 1697
- 8 Rijksarchief Arnhem: Doop, trouw en begraafboeken
- Doop en trouwboeken RK Duistervoorde
- Trouwboeken NH Terwolde
- Begraafboeken Terwolde
- Doop en trouwboeken RK Vaassen
- 9 J. Vredenberg, Het Erve Witappel in Terwolde, krantenartikel in het Deventer Dagblad, ongedateerd.
- 10 S.J. Fockema Andreae, Studiën over waterschapsgeschiedenis, I, Polderdistrict Veluwe, E.J. Brill, Leiden, 1950
- 11 G.J. van Roekel, De Gelderse Achterhoek in de 19^e eeuw, heren en boeren, ambachtslieden en dagloners, stropers en huttemannen, J.H. Gottmer, Haarlem, 1972
- 12 Rijksarchief Zwolle: Trouwboeken NH Colmschate
- 13 Bijdragen en mededelingen Gelre, 64 (1970), 122-144: G.J. Mentink, De rode loop in Gelderland.
- 14 Atlas Gelderse buitenplaatsen, de Veluwe. H.W.M. van der Wijck, Canaletto, Alphen aan de Rijn, 1988
- 15 Rijksarchief Arnhem: Het archief der staten van het kwartier Veluwe (8a)
- Kohier van verpondingen 1747, ambt Voorst (stuknr. 304)
- 16 A.A.G. Bijdragen, 13 (1965) 181-275, H.K. Roessingh, Beroep en bedrijf op de Veluwe in het midden van de 18^e eeuw.
- 17 Bijdragen en mededelingen Gelre, 63 (1968/69), 72-98, H.K. Roessingh, Garfpacht, zaadpacht en geldpacht in Gelderland in de 17^e en 18^e eeuw.
- 18 Rijksarchief Arnhem: Het archief der Gelderse rekenkamer, stukken betreffende het beheer van subalterne rentambten, rentambt Veluwe. Nr. 1369: Voorst
- 19 Spiegel Historiaal, 2 (1967), 42-53; H.K. Roessingh, Hoe functioneerde een dorp in het midden van de 18^e eeuw?
- 20 Bijdragen en mededelingen Gelre, 35 (1932), 1-103, J. de Graaf, Een blik in de oudste samenstelling, inrichting en huishouding van het gemeentebestuur van Voorst.
- 21 Bijdragen en mededelingen Gelre, 13 (1910) 353-418, J.S. van Veen, Het ambt Voorst onder het bestuur der jonkers.
- 22 Rijksarchief Arnhem: Archieven der gewestelijke besturen in de Bataafs Franse tijd in Gelderland
- a) Lijsten van bewoners in bezit van hun politieke rechten, naam, voornaam, beroep en geboortedatum/ Lijst tien oudste/tien hoogst aangeslagenen, 1811-1813 (Régistres civiques), Gemeente Nijbroek, 1811 (stuknr. 7317).
- b) Volkstelling 1795: Volkstelling in het kwartier Veluwe (stuknr. 235)
- 23 Rijksarchief Arnhem, Registers burgerlijke stand
- 24 P.Th.F.M. Boekholt, Het lager onderwijs in Gelderland 1795-1858, de Walburg Pers, Zutphen, 1978
- L.W. de Bree, Het platteland leert lezen en schrijven, P.N. van Kampen & Zoon, Amsterdam, 1947
- 25 A.A.G. Bijdragen, 11 (1964), 79-150, H.K. Roessingh, Het Veluwse inwonertal, 1526-1947
- A.A.G. Bijdragen, 11 (1964), 151-181, H.K. Roessingh, De uitkomsten van de goddienstelling van 1809 op de Veluwe in sociaal historisch perspectief.
- 26 Gemeente archief Voorst, Bevolkingsregisters en straatnamenindex
- 27 Correspondentie

Brief Gemeentelijke archiefdienst Zwolle, dd sept. 1982.
 Brief Archief der gemeente Kampen, 03-09-1982.
 Kopie Overlijdensacte Johanna Boevenbrink uit Gemeente archief Rotterdam, dd 29-09-1982.
 Noot Chef Burgerlijke stand Gem. Voorst, dd 20-08-1982.
 Brief Gemeentesecretarie Tubbergen, dd 13-11-1981.
 Brief St. Pancratius parochie Geesteren, dhr. Kolkman, dd 25-08-1982
 Brief streekarchivariaat Gorssel-Lochem-Vorden-Warnsveld, dd 9-11-1981.
 Kopie bevolkingsregister, kaartnr. 23/10 Gemeente Epe, dd 6-11-1981.
 Brief Gemeentelijke archiefdienst Deventer, dd 4-12-1981; kopie bevolkingsregister 1859-1879, dl 31/40 en kopie overlijdensacte nr. 426 uit 1878.
 Algemene mededelingen gemeentelijke archiefdienst 's Hertogenbosch, dd 17-11-1981.
 Brief Gemeentearchief Nijmegen, dd 30-10-1981 en kopie bevolkingsregister Nijmegen periode 1870/80 nr A6 2510.
 Uittreksel uit het persoonsregister gem. Woensdrecht dd 12-01-1982.
 Brief gemeentelijke archiefdienst Maastricht, dd 12-2-1982.
 28 Bidprentjes, familie archief Boevenbrink.
 29 Dhr. A. Kruitbosch, de Kempe 13 te Loenen (1980)
 30 Mevr. Toos Roelvink Boevenbrink, Burg. van de Feltzweg 122 te Twello (1980)
 31 Stichting kadastrale atlas Gelderland, Kadastrale atlas Gelderland Voorst/Wilp 1832, Velp 1997
 32 Kroniek, mededelingen oudheidkundige kring Voorst
 a) 9 (1986), nr. 2, H.J. Beekman, Het kerkje van Bussloo.
 b) 21 (1998), nr. 1, J. Harenberg, Het adellijke huis "Bussloo" bij Gietelo.
 33 Oudheidkundige kring Voorst, Historie Busslose plas en omgeving, Bussloo 1998
 34 Bijdragen en mededelingen Gelre; R. Reinsma, Het onderwijs in Gelderland tussen 1830 en 1850 volgens de rapporten van de hoofdinspecteur Wijnbeek.
 35 Gemeente-archief Voorst, foto-archief
 36 Kroniek, 22-1 (1999) 14-27, A. de Rek, Uit de school geklapt...
 37 Rijks archief Zwolle, Registers burgerlijke stand:
 Overlijdensacte 1866, Tubbergen, nr 13.
 38 A.J.M. Alkemade, Vrouwen XIX, Geschiedenis van de 19 religieuze congregaties, Malmberg, Den Bosch, 1966
 39 J. Kedde, Voorst in oude ansichten
 Deventer Dagblad, 23-3-1982, Honderden beuken van Oude Wezeveld tegen de vlakke
 40 De Navorscher, 78/79 (1929/1930): H.H. Everts, Uit de geschiedenis van Twello.
 41 Henny van Vught, 100 jaar St. Martinuskerk Duistervoorde, Salland Offset, Deventer, 1988
 42 Kroniek, 22-3 (1999) 21-22, J. Kerkhof, Bankenpacht in de Martinuskerk te Duistervoorde
 43 Kroniek, 20-2 (1997), 4-28, J. Lubberts, Het ziekenhuis te Twello
 44 Commissie naamkunde en nederzettingsgeschiedenis van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen: Nederlands repertorium van familienamen, van Gorcum Assen, betreffende de volkstelling van 31 mei 1947.
 45 Brief Henk Jansen op de Haar, 3-11-1980
 46 Krantenartikel in het Voorster Nieuws, 4 augustus 1999, Bats Klein Swormink, "Ik kon niet twee heren dienen: én naar de kerk én de melk rondbrengen"
 Krantenartikel in het Deventer Dagblad, 24 november 1981, Martinus Elizen "stilletjes" weg bij het Martinuskoor.
 47 Krantenartikel in het Deventer Dagblad, Woning ontlokt "juridisch geweld".

36. Index op persoonsnamen

Achtereekte		Giuliano Enrico Antonio (Guiliano).....	69
Theresia Maria (Trees)	68	Grada.....	37
Alberts		Grada Hendrika (Grada)	56
Monique.....	69	Gradus.....	37; 38; 40
Alfrink		Gradus (Coenradus)	18; 26; 27; 30; 32; 67; 71
Gradus.....	27	Hans <i>Zie: Boevenbrink, Hendrikus Joannes (Joan)</i>	
Aperlo, van		Hendrika Johanna Gerarda (Riek).....	67
Renate	70	Hendrika Maria (Rika).....	51
Arends		Hendrikus Gerardus (Herald)	3; 68; 74
Derk	44	Hendrikus Johannes (1).....	33; 40
Hendrika (Rika)	44	Hendrikus Johannes (2).....	51
Jan.....	<i>Zie: Boevenbrink, Jannes</i>	Hendrikus Johannes (Hein)	43; 44; 59
Asten, van		Hendrikus Johannes (Hein) jr.....	66; 68
Hubertus Hendrikus (Huub).....	70	Hendrikus Johannes Maria (Henk).....	49
Johannes Gerardus (Jan)	68	Henricus Gerard (Hein).....	44; 57; 59; 61; 62; 65; 66
Barkel		Henricus Gerhardus Jozef (Hennie)	67; 73
Henricus Wilhelmus (Henk)	67	Hermannus	18; 27
Beek, van		Jannes.....	18; 26; 28
Rudolphus Johannes Aloysius (Rudy)	68	Joanna	18; 26; 27
Beekman		Joannes Hendrikus (Joan)	67
Wim	68	Joannes Henricus (Joan).....	67; 73
Berckringers		Joannes Sander (Sander)	73
Hendrina	7; 9	Johanna	37; 38; 40
Berends		Johanna Hendrika Grada (Jo).....	47; 48
Guido Michael Jozef (Guido)	70	Johanna Hendrika Theodora (Jo).....	49
Biesterbos		Johanna Margaretha	29
Antonia Aleida Maria (Tonnie)	69	Johanna Maria	35; 40; 42
Johanna Martina Maria (Annie).....	70	Johanna Maria (Anna).....	53
Blauwe, de		Johanna Maria Hendrika (Annie).....	71
jonkvrouw M.E.J.	40; 42	Johanna Theodora.....	<i>Zie: Johanna Maria</i>
Bloem		Johannes	29; 37
Antonius Hendricus Jozephus (Ton).....	71	Johannes Gerardus (Gerard).....	69
Blom		Johannes Gradus (Jo)	56
Gerardus.....	26; 27; 29	Johannes Hendrikus Antonius (Hans)	49; 50; 51
Bluysen, mgr.	49	Jozef Johannes Maria (Jos)	71
Boevenbrink		Jozefina Jacoba Gerharda (Jozefien).....	61; 71
Anna Maria	35; 40	Koen Lennard (Koen)	73
Antonia Gerharda (Toos).....	32; 54	Leonardus Maria (Leo)	67; 73
Antonio		Linda Yvonne (Linda).....	71
..... <i>Zie Boevenbrink, Antonius Hendrikus (Tom)</i>		Maria Hendrika Christina (Mies)	49; 50
Antonius Hendrikus (Tom)	69	Maria Johanna (Mies)	53
Arend Jans	<i>Zie: Jansen, Arend</i>	Maria Regina (Marian).....	67
Arnoldus	29	Maria Regina Johanna (Miranda).....	69
Bernarda Maria Francisca (Narda)	49; 50	Marieke Elise (Marieke)	73
Bianca Henrica Maria (Bianca)	69	Mark.....	74
Dianne Regina Wilhelmina (Dianne).....	70	Martina Ada Maria (Tiny).....	70
Elisabeth Arendina (Lisette)	68	Martina.....	
Elise	74 <i>Zie: Boevenbrink, Grada Hendrika (Grada)</i>	
Gerarda	29	Martinus	29
Gerardina Theodora (Dien).....	67	Michel Antonius Gerardus (Michel)	70
Gerardus Joannes.....	<i>Zie: Boevenbrink, Gerrit Jan</i>	Mike	73
Gerardus Theodorus (Gradus)	44; 45; 47	Miranda Hermina Bertina (Miranda)	73
Gerdina	37; 39; 42; 71	Monica Maria Hendrika (Monique).....	68
Gerdina Margaretha (Dina).....	51	Nicolet Johanna Maria (Nicolet).....	70
Gerrit Dennis (Dennis).....	73	Remko.....	73
Gerrit Jan	38		
Gigliola Manuela Maria (Gigliola)	69		

Romualdus		Egberts	
<i>Zie: Boevenbrink, Johannes Hendrikus Antonius (Hans)</i>		Gessina	9
Ronald Henricus (Ronald)	70	Elizen	
Susanne Regina (Susanne)	71	Martinus	60
Talita Henrica Regina (Talita)	69	Everts	
Theodorus Gerhardus Antonius (Theo)	49; 51	Jan	12
Theodorus Henricus (Dorus)	48	Galen, van	
Theodorus Johannes (Theo)	70	Gradus	32
Theonesta Wilhelmina Maria (Thea)	71	Gokke	
Vincent Willibrordus (Vincent)	70	Antoon	62
Wilhelmina Hendrika Johanna (Wilhelmien)	68	Mathilde	62
Willemina	38; 39; 67	Goossens	
Willibrordus Johannes (Willie)	70	Goossen	15
Wouter Sebastiaan (Wouter)	73	Haan, de	
zuster Maria Ubaldine (Anna Maria)	41	Jan	32
Broekhof		Marten	32
Anthony	32	Haan, fam. de	32
Bernardus	39; 40; 42; 71	Haarman, fam.	62
Brouwer		Hafkamp	
Gerritje	67; 73	Wilhelmien	62
Brouwer-Jacobs, C.G.	44	Hagen	
Buitink		Bernardus Hendrikus (Ben)	67
Ada Maria (Ada)	56	Havekes	42
Bunge	50	Antonius	42
Burbach		Heide, van der	
Everdina Wilhelmina (Elma)	71	Margaretha	12; 26; 27
Cate, ten J.W.	15	Heideboer, van der	
Coevorden, van		Margaretha	<i>Zie: Heide, Margaretha van der</i>
Bernardus	15	Henrix	
Lambert	11	Berent	15
Petra	15	Hochstenbach	
Damman		Ans	49
Hermannus	17	Hoebink	
Derks		Aranka	51
Jan	17	Holtmaat	
Dieperink, B.	36	Jan	65
Diest, van		Hoochstenbeek	49
Daniël	9	Hoorn, van der	
Henrick	9	Erica	70
Samuel	7; 9	Horms	
Dirrix		Hermina	17; 26
Gritje	<i>Zie: Heide, Margaretha van der</i>	Horstink	
Margarita	12	Hendrika	40
Doevelaar		Theodorus	40
Gerridina	59	Hövell tot Westerfliet	
Dol, B.	63	baron C.A.	43
Doornebosch		Hövell tot Westerfliet, van	
Lambertina Maria (Marja)	67; 73	baron C.A.	43
Dorsthorst		Hövell, fam. van	70
Elizabeth	32	Hovink, van der	
Dorth, fam. van	35	Hendrik	29
Driessen		Huis in 't Veld	
Esseline	10	Henrica Wilhelmina (Ria)	69
Jan	12; 15; 26	HuisintVelt	
Joanna	9	Lucretia	11
Drübers		Huiskes	
Johannes Wilhelmus Hendrikus (Hendrik)	53	Gradus Antonius (Gerrit)	50
Dubbe		Huizinga	
Jacob	18	Aafke Willy (Aafke)	68; 74
		IJsselmuiden, pastoor	60

in 't Veld		
Joannes.....	59	
Regina Gerridina (Rika).....	57; 59; 62; 65	
Jansen		
Altje.....	13	
Andreas.....	13	
Arend.....	13; 17; 19; 22	
Arnoldus.....	18	
Berend.....	15; 26	
Dirxje.....	13	
Esselina.....	13	
Garrit.....	17; 26	
Gerardus.....	18	
Hermanus.....	<i>Zie: Boevenbrink: Hermannus</i>	
Jan.....	26	
Jan Derk.....	18	
Janna.....	17	
Jannes.....	<i>Zie: Boevenbrink, Jannes</i>	
Joanna.....	<i>Zie: Boevenbrink, Joanna</i>	
Margarita.....	18	
Martij.....	13	
Rulofje.....	10	
Jansen op de Haar		
Arnold.....	51	
Gé.....	51; 61	
Gerard.....	51	
Gerardus Johannes (Gerrit).....	51	
Henk.....	51	
Marietje (Ria).....	51	
Riet.....	51	
Theo.....	52	
Theodorus Johannes (Jan).....	51	
Ton.....	51	
Jansen Smit		
Cornelis.....	11	
Janssen		
Geijske.....	15	
Jong, de		
Jan Nanne.....	68	
Keiser, G.....	36	
Klaassen		
Johannes Antonius Patricius (Jo).....	49	
Klein Swormink		
Hendrika.....	44	
Knoppert		
Willemina.....	42	
Koers		
Johannes.....	34; 39	
Koolhaas		
Adriaan.....	15	
Kroes		
Harry.....	70	
Küttchreutter		
Egidius Peter.....	43	
Jan.....	63	
Küttchreutter, fam.....	32; 62	
Leuwen		
Everdina.....	28	
Lokin.....	38; 39	
Franciscus.....	37; 39	
Menting		
Cornelus (Cor).....	71	
Meulenbeek		
Gerarda Jacoba (Gerda).....	70	
Mientjes		
Jacoba Mathilda (Coba).....	47	
Mulder		
Hendrika.....	30; 33	
Joannes.....	30	
Neusink		
David.....	37	
Noordink, J.....	15	
Overvelde, pastoor.....	51	
Picano		
Belinda Jozefina Maria (Belinda).....	70	
Pol		
Gerdina.....	32	
Harmina.....	34	
Marie.....	65	
Poll, fam.....	63	
Polman		
Johanna Hendrika Christina (Anna).....	48	
Raan, van		
Hendrikus Franciscus (Henk).....	67	
Rekvelt, deken.....	46	
Rhodspieker		
Gerhard.....	33	
Margaretha Wilhelmina Katharina.....	33; 34; 39	
Roelvink		
Hendrik Jozef (Hein).....	54	
Ruys de Beerenbrouck, fam.....	48	
Schoenaker		
Elisabeth Alberdina Gerharda (Elly).....	67; 73	
Schotinks		
Anthonia Joanna.....	16	
Schotman		
Zwier.....	29; 33	
Sevenhuysen		
Gijsbert.....	15	
Simons		
Jan.....	29	
Sliefs		
Garda.....	30	
Smits		
Harry.....	69	
Spikker		
Frederikus Franciscus (Fred).....	69	
Stearneman		
Bertus.....	65	
Stepraedt, van.....	10; 17	
Swartjes.....	43	
Termaat		
Zita Margaretha Maria (Zita).....	71	
Teunissen		
Berend.....	32	
Dries.....	9; 11	
Essel.....	9	
Thees		
Johanna.....	33	
Tolkamp		
Gerardus Lambertus Antonius (Gerard).....	71	

Uiterweerd		Gerardus	16
Fredericus	29	Hendrik	16; 25
Verwey		Jan	16; 24; 25; 26
Mathijs Frederik (Thijs).....	48	Jan jr.....	16; 25
Wagemans		Wildenberg	
Geertruida Berendina Maria (Truus)	67	Dirck	12
Hendrikus Wilhelmus	38; 39; 67	Margaretha	<i>Zie: Heide, Margaretha van der</i>
Wijnbergen, fam.van.....	32; 34; 35	Willems	
Wijnbergen, van		Lutien	25
baron H.W.C.J.	40; 42	Lutien (Lutgardis)	16; 25
baron J.W.A.	35	Witten	
Wijten		Harmina.....	<i>Zie:Horms, Hermina</i>

